

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra botaniky

Dřeviny zámeckých parků okresu Plzeň-jih

(Woody Species of the Castle Gardens of the Pilsen-South District)

Magisterská diplomová práce

Jan Sedlák

Praha 2008

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Petr Havlíček

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně za použití citované literatury a informací, na něž odkazuji. Svoluji k jejímu zapůjčení s tím, že veškeré (i přejaté) informace budou řádně citovány.

Na tomto místě bych rád poděkoval všem, kteří mi s touto prací pomáhali. Především bych chtěl poděkovat Mgr. P. Havlíčkovi z katedry botaniky Přírodovědecké fakulty UK v Praze za ochotu a shovívavost při řešení problémů spojených s tvorbou této diplomové práce, RNDr. A. Skalické za odbornou pomoc při určování problematických taxonů dřevin a za rady týkající se metodiky práce. Dále děkuji P. Doleželovi za pomoc při měření a technickém zpracování plánů parků, Ing. H. Šnebergerové a Bc. J. Haisovi rovněž za technickou pomoc. V neposlední řadě patří můj dík pracovníkům Muzea jižního Plzeňska v Blovicích a mnoha dalším lidem, kteří mi vyšli vstříc při mé práci.

Stromy jsou básně, které země píše do nebe.

Ch. Fibrin

Kresba - Milan Mlčkovský

Obsah:

1. Abstrakt	5
2. Abstract	6
3. Úvod	7
4. Metodika práce	11
5. Poloha sledovaných objektů	15
6. Seznam sledovaných objektů s jejich rozlohou	16
7. Charakteristika oblasti	17
7.1 Geomorfologické poměry	17
7.2 Geologické a pedologické poměry	18
7.3 Klimatické poměry	18
7.4 Charakteristika vegetace	21
8. Seznam zjištěných taxonů dřevin	22
8.1 Nahosemenné (<i>Pinophyta</i>)	22
8.2 Krytosemenné (<i>Magnoliophyta</i>).....	35
9 Charakteristika jednotlivých zámeckých parků	67
9.1 Dolní Lukavice	67
9.2 Hradiště u Blovic	73
9.3 Merklín	79
9.4 Ptenín	85
9.5 Spálené Poříčí	90
9.6 Šťáhlavy	95
9.7 Zelená Hora	98
9.8 Žinkovy	102
10.Závěr	110
Seznam literatury	114
Přílohy	117

1 Abstrakt

Cílem diplomové práce je zmapovat zámecké parky v okrese Plzeň-jih. Přináší soupis druhů dřevin vyskytujících se na sledovaných územích a hodnotí současný stav parků v souvislosti s jejich historií.

Průzkum proběhl v 8 lokalitách: Dolní Lukavice, Hradiště u Blovic, Merklín, Ptenín, Spálené Poříčí, Šťáhlavy, Zelená Hora a Žinkovy, o celkové rozloze přibližně 38,6 ha. Terénní práce probíhaly v letech 2006 až 2008. Text je doplněn mapami parků, které vznikly na základě terénních měření a jsou v nich zaneseny nejcennější dřeviny.

V obecné části jsou uvedeny přírodní podmínky zkoumaného území a soupis všech nalezených druhů dřevin, rozdělený na rostliny nahosemenné (*Pinophyta*) a krytosemenné (*Magnoliophyta*). V druhé části jsou popsány jednotlivé studované objekty, jejich historie, současný stav a inventární seznam nalezených taxonů. U nejvýznamnějších z nich jsou uvedeny i běžně měřené rozměry.

Celkově bylo na zkoumaných lokalitách zjištěno 176 druhů dřevin, včetně jejich kultivarů, z toho 46 nahosemenných (*Pinophyta*) a 130 krytosemenných (*Magnoliophyta*). Dendrologicky nejbohatší je park v Žinkovech, nevzácnějšími nalezenými dřevinami jsou metasekvoje čínská (*Metasequoia glyptostroboides*) a tisovec dvouřadý (*Taxodium distichum*) z parku v Dolní Lukavici.

Z výsledků vyplývá, že většina zámeckých parků v okrese Plzeň-jih je v důsledku nevhodného hospodaření v 2. pol. 20. století v horším stavu, než tomu bylo v předcházejícím období. Dřevinná skladba je mnohem chudší, převažují konkurenceschopnější domácí dřeviny, neprobíhá nová výsadba. Přesto jsou tyto lokality z hlediska biodiverzity bohatší než okolní krajina a jsou proto velice cenné.

2 Abstract

The aim of this degree work is to map out the chateau gardens in the Pilsen-South District. The work brings a list of woody species occurring in the areas under survey and evaluates the current status of the gardens in connection with their history.

The research work was carried out at 8 localities: Dolní Lukavice, Hradiště u Blovic, Merklín, Ptenín, Spálené Poříčí, Šťáhlavy, Zelená Hora, and Žinkovy, the total area being approximately 38.6 ha. The field work was performed in the period from 2006 to 2008. The text is complemented with the garden maps drawn based on the field measurements and showing the most valuable woody species.

The general part of the work specifies the natural conditions of the areas under survey and lists all the woody species found, classifying them into gymnosperms (*Pinophyta*) and angiosperms (*Magnoliophyta*). The second part describes the individual studied objects, their history, current situation and an inventory list of the taxa found. Currently measured dimensions are provided for the most important of them.

176 woody species in total, including cultivars, of which 46 were gymnosperms (*Pinophyta*) and 130 were angiosperms (*Magnoliophyta*), were found at the localities under survey. The gardens of the Žinkovy Chateau are the richest in the dendrological point of view, while the most valuable woody species found are Dawn Redwood (*Metasequoia glyptostroboides*) and Swamp Cypress (*Taxodium distichum*) from the gardens in Dolní Lukavice.

As follows from the research results, most of the chateau gardens in the Pilsen-South District are in a worse condition due to the improper management in the 2nd half of the 20th century in comparison with the previous period. The composition of woody species is much poorer, being dominated by more competitive domestic species, with no new plantation being carried out. In spite of this, these localities are richer in terms of biodiversity than the adjacent landscape, and are therefore very valuable.

3 Úvod

Na území České republiky se nachází mnoho zámeckých objektů. Mají různou velikost, rozmanité využití, potkaly je různé osudy, ale většina z nich byla v minulosti už od dob svého vzniku obklopena zahradními plochami nebo parky. I na mnou zvoleném území lze najít jak objekty s velkou rozlohou, tak i menší, často zapomenutá šlechtická sídla. Ale i u těchto menších objektů lze najít zajímavé exempláře vzácných dřevin.

Tyto zahrady plnily dříve hlavně funkci reprezentativní, ale byly od samého počátku i významnými pěstebními a šlechtitelskými středisky, staly se předmostími pro introdukci mnoha dřevin do volné přírody. U mnoha zámků existovaly i skleníky určené k pěstování tropických rostlin. Uvádí se skleníky tropické, palmové, „banánovky“, „fíkovky“, oranžerie apod. Sbírký cizokrajných rostlin v zámeckých parcích Čech, Moravy a Slezska byly neobyčejně bohaté a pracovali v nich přední znalci. Funkce zámeckých zahrad se postupně vyvíjela a v současnosti se dostává do popředí funkce krajinotvorná, estetická, rekreační a slouží jako útočiště mnoha druhů rostlin a živočichů, které ustupují tlaku okolní kulturní krajiny.

V zámeckých zahradách a parcích nalézáme nyní bohužel většinou již jen zlomek bohatství a rozmanitosti okrasných rostlin, které tam byly pěstovány v průběhu posledních dvou staletí. Přesto se v nich i nyní setkáváme s velkým počtem vzácných stromů a keřů, které jsou na rozdíl od většiny bylin dlouhověké. Ale i na nich se podepsalo mnoho negativních následků lidské činnosti, a to zejména v druhé polovině 20. století. Důvodem bylo časté nevhodné využití daných ploch, nešetrné zacházení, minimální péče, neodborné zásahy s následkem degradace až devastace některých parků. Náprava takových zásahů je velmi nákladná a obnova je finančně i časově velmi náročná.

Zajímavé ale je, že ačkoliv se oproti záznamům ve starší literatuře ve většině parků snižuje druhová bohatost (zejména cizokrajných dřevin), jsou zámecké parky útočištěm mnohem většího počtu domácích druhů než okolní krajina. Vysvětlení je prosté – pokud je park dostatečně velký a má vhodné mikroklima, nabízí často mnohem lepší životní podmínky než okolní krajina. Proto se zde dokázaly udržet dřeviny, které z okolní krajiny již vymizely.

V současnosti proto často plní funkci biocentra, ze kterého se šíří domácí dřeviny zpět do okolní krajiny, kde mají díky šetrnějšímu hospodaření člověka lepší podmínky. V tom spočívá další nezanedbatelný význam zámeckých parků a je to i důvod k jejich ochraně. K tomuto aspektu by se mělo přihlížet i při údržbě a obnově parků.

Budování zámeckých zahrad má svoji bohatou historii. Stejně jako se vyvíjel vkus v podobě nastupujících stavitelských slohů, měnily se i zámecké zahrady, přičemž základní rozdělení bylo na zahrady pravidelné (formální) a nepravidelné (krajinářské).

Zahrady u sídel feudálů začaly vznikat již ve středověku – tzv. hradní zahrady. Byly prostorově omezené a využívaly se spíše pro pěstování užitkových rostlin pro lékařství a kuchyni. S přestavbou hradů na zámky se začaly pěstovat okrasné rostliny ve větším měřítku. V blízkosti zámků se vysazovaly složité obrazce z barevných ploch kvetoucích rostlin, ale i živých plotů. Tak začaly v době renesance vznikat tzv. formální zahrady – pravidelné, geometrizované, z nichž nejznámější byla zahrada francouzská. Nejcharakterističtějšími prvky těchto zahrad byl parter s broderií, velké pravidelné vodní plochy, vodní kaskády, sochařská výzdoba, to vše uspořádané do pravidelných tvarů. Největší rozkvět francouzských zahrad lze datovat do období baroka. (Fikker 1993, Pacáková – Hošťálková 1999)

Jako reakce na formální park francouzského typu začaly od roku 1720 vznikat v Anglii tzv. anglické zahrady. Vyznačovaly se rozsáhlými travnatými plochami prostřídávanými háji a lesíky, před nimiž jsou předsunuty mohutné solitéry, jedinou přípustnou linií je křivka, typický je kontrast světla a stínu. Anglické zahrady daly základ dalšímu vývoji krajinářských parků. Jejich areál je komponovaný volným, nepravidelným způsobem, respektujícím nebo napodobujícím přirozenou krajinu. Typické jsou průhledy a častý pozvolný přechod do okolní krajiny. Krajinářské parky vznikaly hlavně v 19. století. (Fikker 1993, Pacáková – Hošťálková 1999)

Zatímco ve formálních zahradách byly druhy pečlivě vybírány a záměrně vysazovány a pocházely často ze vzdálených zemí, v zahradách a parcích krajinářských jsou bohatě zastoupeny stromy a keře domácího původu, které plní úlohu základních dřevin.

K budování zámeckých zahrad neodmyslitelně patří i introdukce cizokrajných dřevin, které měly hlavně zpestřit a obohatit daný park či zahradu. Byla to i otázka prestiže, ne každý majitel si mohl dovolit nákup vzácných dřevin. Až později se důvody introdukce dřevin rozšířily o hospodářské využití a vědecký výzkum. První zámožská dřevina byla do Evropy dovezena v roce 1536 ze Severní Ameriky, byla to *Thuja occidentalis*. Pak následovaly další jehličnaté dřeviny Ameriky (*Juniperus sabina*) a později rovněž dřeviny listnaté, z nichž byla mezi prvními asijská *Morus nigra* (dovezena r. 1548). Určení konkrétní první introdukované dřeviny na naše území je velmi složité. Obecně se dá říci, že pěstování cizokrajných dřevin v Čechách probíhalo již v 18. století, hlavně však od začátku 19. století. Toto záměrné pěstování okrasných dřevin navazovalo zřejmě na začátky pěstování lesních dřevin a na umělou výsadbu lesa koncem 18. století. (Svoboda 1976)

V mnoha případech bylo zavádění cizokrajných dřevin prováděno nahodile a čistě mechanicky – do rozsáhlých sbírek zámeckých zahrad se dovážely již velké rostliny, semena byla nakupována u obchodních firem pod botanickým názvem druhu, bez dalších bližších údajů a označení původu. Například ovocné dřeviny byly pěstovány odedávna, mnohé z nich pronikaly samovolně do přírody, takže v současné době se u mnohých druhů nedá zjistit jejich původní rozšíření. Introdukce okrasných dřevin byla postupná a je vesměs historicky doložena objevnými pracemi botaniků. Rovněž pěstování jednotlivých druhů je zaznamenáváno v seznamech zahrad, ale to platí jen pro ty nejvýznamnější z nich. V menších zámeckých zahradách tyto záznamy většinou chybí a pokud existují, neprobíhala po dlouhou dobu jejich aktualizace. Proto jsem se rozhodl přispět svojí prací k řešení této situace.

Již od dětství jsem byl fascinován mohutností a elegancí stromů. Později se ve mě probudil i zájem odborný. Mou snahou bylo zpracovat téma, které by bylo dále využitelné i pro účely výuky. Vzhledem k velké časové náročnosti práce v terénu byla hlavním hlediskem dostupnost zkoumaného území. Zvolil jsem tedy zámecké parky okresu Plzeň-jih. Tato práce si neklade za cíl navrhnout řešení současné situace, ale pouze zmapovat druhy, které se v parku nalézají. To může sloužit jako odrazový můstek pro další

obnovu parků, které jsou ve většině případů ve velmi žalostném stavu. Dále jsem se snažil popsat i vzhled parků, způsob údržby, poškození, nevhodné zásahy apod.

4 Metodika práce

Obsahem této práce je inventarizace dřevin 8 zámeckých parků okresu Plzeň–jih: Dolní Lukavice, Hradiště u Blovic, Merklín, Ptenín, Spálené Poříčí, Šťáhlavy, Zelená Hora a Žinkovy (obr. 2). Tyto objekty byly vybrány podle Hiekeho (Hieke 1984).

V tomto okrese nalezneme jak parky velké, jako například Žinkovy nebo Dolní Lukavice, tak i mnohem menší (Šťáhlavy, Spálené Poříčí). Největším klenotem je dozajista zámecký areál Kozel, ten ale nebyl do práce nezahrnut, jelikož veškerá inventarizace v něm již byla provedena. Druhým parkem, který v okrese leží, ale v práci není zahrnut je zámecký park v Lužanech u Přeštic. Tento zámek a park je majetkem nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových“ a není veřejnosti přístupný. Bohužel, přes veškerou snahu, mi nebyl umožněn vstup. I tak se ale v ostatních parcích podařilo najít velkou škálu taxonů dřevin domácích i cizokrajných, včetně mnohých vzácných exemplářů.

Práci jsem započal na jaře roku 2006. Během roku jsem navštívil všechny zkoumané objekty, začal jsem shromažďovat veškeré podkladové materiály a studoval jsem odbornou literaturu, týkající se práce. Snažil jsem se zejména získat historické údaje o parcích i zámeckých objektech, včetně výsledků případných starších inventarizací. Nahlédl jsem i do některých starších diplomových prací s podobným tématem a prostudoval příslušné atlasy dřevin. O metodice práce jsem se radil s RNDr. A. Skalickou, která mi později pomáhala i s určováním některých problematických taxonů.

Pro všechny sledované objekty jsem získal určité údaje, ale často jen velmi obecné, kusé. Ve většině parků neproběhl žádný ucelený průzkum či soupis dřevin od jejich vzniku, nebo o tom alespoň neexistuje záznam. Výjimkou je pouze park v Dolní Lukavici, kde proběhl dendrologický průzkum v r. 1980 (Seidl 1980), park v Hradišti u Blovic – v r. 1993-1994 (Chytrá 1999) a park v Žinkovech (Turečková 2004). Ve všech případech šlo ale buď o neúplné soupisy dřevin (často chybně určené) nebo o práce zaměřené na jiné téma, které se dendrologie týkaly jen okrajově.

Snažil jsem se získat rovněž vhodné plány parků, ale ukázalo se, že u většiny parků nejsou dostupné a pokud ano, absolutně nevyhovovaly mým

požadavkům. Hlavním předpokladem byla jednotná úprava a možnost přesného zanesení vybraných dřevin. Proto jsem se rozhodl vytvořit si plány vlastní, na základě měření v terénu. K tomuto měření jsem využíval totální stanici SOKKIA SET 3110 R. Naměřená data jsem převedl do grafické podoby pomocí programu MicroStation 95. Práce byla sice časově náročná, ale výsledkem byly plány parků s jednotnou grafickou úpravou a přesným zákresem hlavních půdorysných prvků a vybraných dřevin v měřítku 1:500, doplněné legendou.

Práci v terénu jsem zahájil na podzim r. 2006, hlavní objem terénního průzkumu jsem realizoval v roce 2007. Práce byla časově velmi náročná, do některých parků jsem se musel vracet i několikrát. Důvodem byla hlavně skutečnost, že některé dřeviny či jejich kultivary se dají rozpoznat pouze v určité části vegetačního období (například podle květů, plodů nebo zbarvení listů či letorostů v počáteční růstové fázi). Proto jsem k upřesnění některých detailů využil i následující sezóny v r. 2008. V tomto roce probíhalo i terénní měření (plány parků, rozměry vybraných dřevin).

K určování dřevin jsem používal především knihy A. Piláta (Pilát 1953, 1964), G. Krüsmanna (Krüsmann 1983, 1976-1978), J. Pokorného (Pokorný 1963, 1964), V. Větvičky (Větvička 1998), K. Kubáta (Kubát 2002) a J. Koblížka (Koblížek 2006). Vzhledem ke skutečnosti, že botaniky preferovaný Klíč ke květeně České republiky (Kubát 2002) není specializovanou dendrologickou publikací a chybí v něm mnohé cizokrajné taxony, byla jednotná nomenklatura dřevin převzata z díla J. Koblížka (Koblížek 2006).

Zjištěné taxony dřevin ze všech parků jsou uvedeny v obecné části. Jsou řazeny abecedně, odděleně rostliny nahosemenné (*Pinophyta*) a krytosemenné (*Magnoliophyta*). U každého taxonu jsou uvedené zkratky objektů, ve kterých se daný taxon vyskytuje, dále je zde zmíněn původ a rok, kdy byl taxon introdukovan do Evropy a do Čech, s udáním místa prvního pěstování. Pramenem těchto údajů je Svoboda (Svoboda 1976, 1981) a Větvička (Větvička 1998). Vzhledem k tomu, že mi šlo (s ohledem na můj studijní obor) o možnost dalšího didaktického využití práce, připojil jsem ke každému taxonu také hlavní určovací znaky. Jsou převzaty zejména z děl Větvičky (Větvička 1998), Piláta (Pilát 1953, 1964) a Koblížka (Koblížek 2006). Cílem této části není nahrazovat dendrologická atlasová díla, ale jen

ve stručné podobě přiblížit jednotlivé taxony. Ostatně publikace využitelné k podrobnějšímu bádání jsou shromážděny v přehledu použité literatury.

Pro rychlou orientaci je i u každého objektu přiložen seznam v tomto parku zjištěných taxonů. Vzhledem k tomu, že bylo v mnoha případech těžké určit, která dřevina je v parku záměrně vysazena, a která je výsledkem samovolného šíření z okolní krajiny, již od počátku jsem se rozhodl zanést do seznamů veškeré dřeviny, vyskytující se na území parků, včetně náletových dřevin domácí provenience. Proto jsou ve srovnání s Hiekeho (Hieke 1984) údaji uváděné počty taxonů většinou vyšší, ačkoliv ve většině případů neplatí, že by se situace v parku změnila k lepšímu. Některé konkrétních dřeviny, které jsou pěstovány vzácněji nebo jsou výrazné svým vzrůstem, jsou uvedeny v textu, včetně běžně měřených rozměrů v pořadí:

1. Obvod kmene (v cm), měřeno ve výšce 1,30 m od paty stromu (v případě, že bylo nutno měřit obvod v jiné výšce, je tato výška uvedena)
2. Největší průměr koruny (v m)
3. výška dřeviny (v m)

Pokud je v textu zmiňováno více jedinců stejného druhu, rozměry u něj uvedené patří největšímu exempláři z této skupiny. K měření výšky stromů jsem si sestrojil skládací dřevěný úhelník a využil metodu podobnosti rovnoramenných pravoúhlých trojúhelníků, šířku koruny a obvod kmene jsem měřil měřícím pásmem.

Rovněž do plánů jednotlivých parků jsou zaneseni pouze ty nejvýznamnější exempláře – tedy ty vzácnější nebo výrazného vzrůstu. Tito jedinci jsou označeni číslem, pod kterým jsou uvedeni v seznamu dřevin jednotlivých parků (nahosemenné dřeviny mají číslo doplněno o písmenko p. = pinophyta).

K charakteristice přírodních podmínek jsem využil zejména atlasových děl - Atlas Československé socialistické republiky (1966) a Školní atlas České republiky (2000), dále jsem čerpal zejména z následující literatury: Quitt (1971), Vesecský (1961) a Skalický (1988).

Historická data o jednotlivých objektech jsem získával od příslušných obecních úřadů, jejich webových stránek, v infocentrech, z informačních materiálů obcí, z portálu www.hrady.cz a z díla Sedláčka (Sedláček 1933).

Shrnutí statistických údajů o jednotlivých parcích je uvedeno v tabulkách v přílohách, včetně několika fotografických snímků nebo historických obrázků zkoumaných objektů.

4.1 Seznam použitých zkratk

j.	jehličnany
již.	jižní
juv.	jihovýchodní
l.	listnáče, (v) letech (ve spojení s letopočtem)
pol.	polovina
r.	roku, (v) roce
sev.	severní
stř.	střední
sz.	severozápadní
vých.	východní
záp.	západní
DL	Dolní Lukavice
H	Hradiště u Blovic
M	Merklín
P	Ptenín
SP	Spálené Poříčí
Š	Štáhlavy
ZH	Zelená Hora
Ž	Žinkovy
cf.	nejistý druh
cv.	kultivar
sp.	druhové jméno není známé

5 Poloha sledovaných objektů

Obr. 1. Poloha okresu Plzeň-jih v rámci Plzeňského kraje

Zdroj: [http://www.risy.cz/UserFiles/Image/Sdilene/Okresy/okresy_plzen_kraj\(1\).gif](http://www.risy.cz/UserFiles/Image/Sdilene/Okresy/okresy_plzen_kraj(1).gif),
upravil J. Sedlák

Obr. 2. Poloha zkoumaných zámeckých parků v rámci okresu.

Zdroj: http://www.trasovnik.cz/k_plzen/plzen_j/pj_mapa.gif, upravil J. Sedlák

6 Seznam sledovaných objektů s jejich rozlohou

1. Dolní Lukavice (DL)	11,4 ha
2. Hradiště u Blovic (H)	4,9 ha
3. Merklín (M)	2,2 ha
4. Ptenín (P)	4,4 ha
5. Spálené Poříčí (SP)	0,9 ha
6. Štáhlavy (Š)	0,2 ha
7. Zelená Hora (ZH)	0,6 ha
8. Žinkovy (Ž)	14,0 ha

Pozn.: V závorkách jsou uvedeny zkratky, které jsou použity v seznamu zjištěných taxonů.

7 Charakteristika oblasti

Okres Plzeň-jih leží v Plzeňském kraji (obr. 1). Jeho sídlem je město Plzeň, které ovšem není jeho součástí. Rozloha okresu je 990,04 km², počet obyvatel je 58 404 (hustota zalidnění je 59 obyvatel na 1 km²). Jeho rozloha činí 13,4 % z celkové plochy kraje. Z 63,6 % jej tvoří zemědělská půda (z toho 72,2 % zabírá orná půda a 23,7 % trvale zatravněné plochy). Lesy pokrývají 31,8 % plochy okresu. Díky tomu je, po okrese Plzeň-město, druhým okresem s nejmenší zalesněnou plochou v kraji. Povrch okresu tvoří převážně mírně zvlněná pahorkatina. Přírozenou hranici mezi západními a středními Čechami tvoří pohoří Brdy na východní hranici okresu. V tomto pohoří najdeme nejvyšší bod okresu Nad Maráskem (799 m. n. m.). Nejnižší bod je v místě, kde řeka Úhlava opouští území okresu (310 m. n. m.). (internet.1.)

7.1 Geomorfologické poměry

Geomorfologicky je celá zkoumaná oblast poměrně homogenní. Všechny zkoumané objekty se nachází v České vysočině, konkrétně v jižní části Poberounské subprovincie, kterou tvoří Švihovská pahorkatina, podjednotka Plzeňské pahorkatiny. Ještě menšími geomorfologickými celky jsou Radyňská a Merklínská pahorkatina.

Švihovská pahorkatina sousedí s Podčeskoleskou pahorkatinou, Všerubskou pahorkatinou a Šumavským podhůřím na jihu, s Plaskou pahorkatinou na severozápadě a na východě k ní přiléhá Brdská vrchovina. Z výše uvedeného je zřejmé, že všechny parky leží v mírně zvlněné krajině pahorkatin, převážně v blízkosti vodních toků, v nadmořských výškách 350 – 460 m. n. m. Výjimkou je pouze park na Zelené Hoře, který leží na vrcholu kopce ve výšce 535 m.n.m.

Žinkovy, Zelená Hora, Hradiště u Blovic, Spálené Poříčí a Štáhlavy leží v povodí řeky Úslavy, Dolní Lukavice v povodí Úhlavy a Merklín s Ptenínem odvodňuje Radbůza. (Škol.atl. ČR 2000)

7.2 Geologické a pedologické poměry

Téměř celé zkoumané území je tvořeno horninami starohorního stáří, jen místy, zejména v povodí řek, najdeme třetihorní sladkovodní nánosy. Od severu sem zasahují mořské sedimenty ordoviku, které jsou součástí vnějšího Barrandienu.

Jižní část leží na hranici klatovského výběžku středočeského žulového plutonu. Jihovýchodní hranice tohoto výběžku je tvořena převážně rulovými horninami moldanubika, tj. oblastí předplatformní krystalinické jednotky vzniklé koncem starohor. Tato jednotka je tvořena hlavně granitoidními horninami (žulou a jejími deriváty). Severovýchodní hranici klatovského výběžku tvoří hlavně břidlice a droby, které pokrývají většinu okresu Plzeň-jih. Tyto břidlice jsou hojně prorostlé tělesy spilitů a buližníků, které se značně podílejí na reliéfu zdejší krajiny. Povrch je pokryt vrstvami třetihorních zvětralin o mocnostech do 10 m, místy překrytými pleistocénními svahovinami. (Kodym 1966, Žebera 1966)

Převládající jsou hnědé půdy nižších i vyšších poloh, slabě oglejené, jílovitohlinité, které místy přecházejí v podzoly. Na spilitových vyvýšeninách dochází k intenzivnímu zvětrávání a následnému vzniku písčitohlinitých půd. V severní části, na území Plzeňské pánve, se vyskytují úrodné hnědozemě, v povodí řek je ve značné míře zastoupen i nivní typ půdy. Na pH prostředí se podílí především žuly, na nichž vznikají půdy kyselé. Půdy jsou převážně středně hluboké (30-100 cm). (Škol.atl. ČR 2000, Chytrá 1999, Pelíšek 1966)

7.3 Klimatické poměry

Území okresu Plzeň-jih náleží do 6 klimatických oblastí. Do 5 oblastí mírně teplých: MT 11, MT 10, MT 7, MT 5, MT 3, a do jedné chladné: CH 7 (Quitt 1971).

V následující tabulce (tab.1.) jsou uvedeny charakteristiky jednotlivých oblastí a zámecké parky, které v této oblasti leží. Jelikož v oblastech MT 5, MT 3 a CH 7 neleží žádné zkoumané objekty, nejsou jejich charakteristiky uvedeny. Tyto oblasti zasahují na území okresu pouze okrajově - oblast MT 5

a MT 3 z jihu do oblasti Švihovské pahorkatiny a od východu do oblasti jižních Brd. Chladná oblast CH 7 zahrnuje pouze vrcholové partie Brd.

Tab. 1. Charakteristika klimatických oblastí zasahujících do okresu Plzeň-jih.

Klimatická oblast	Charakteristika	Zámecké parky
MT 11	Dlouhé léto, teplé a suché, přechodné období krátké s mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem, zima krátká, mírně teplá a velmi suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky.	Dolní Lukavice Šťáhlavy
MT 10	Dlouhé léto, teplé a suché, přechodné období krátké s mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem, zima krátká, mírně teplá a velmi suchá, s krátkým trváním sněhové pokrývky	Hradiště u Blovic Merklín Ptenín
MT 7	Normálně dlouhé, mírné, mírně suché léto, přechodné období je krátké, s mírným jarem a mírně teplým podzimem, zima normálně dlouhá, mírně teplá, suchá až mírně suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky	Spálené Poříčí Zelená Hora Žinkovy

Zdroj: Quitt (1971)

Průměrná roční teplota na většině území okresu je 7 – 8 °C, ve vyšších polohách 6 – 7 °C. V celé oblasti převládají letní srážky nad zimními. Nejmenší srážky jsou v únoru, největší v červenci. Ve vegetačním období je srážkový úhrn v rozmezí od 350 do 450 mm a v zimním období je srážkový úhrn od 200 do 300 mm. Průměrný roční úhrn srážek tedy činí 500 – 550 mm v severní a severozápadní části okresu (Plzeňská pánev) a 550 – 650 mm na zbytku území okresu (místy až 700 mm). Širší vegetační období (průměrná denní teplota vzduchu 5°C a vyšší) ve studované oblasti začíná na přelomu března/dubna a končí na přelomu října/listopadu. Pevládající větry jsou západní a jihozápadní.

Tab. 2. Vybrané charakteristiky klimatických oblastí zasahujících do okresu Plzeň-jih.

Klimatické charakteristiky	MT 7	MT 10	MT 11
Počet letních dnů ¹⁾	30-40	40-50	40-50
Hlavní vegetační období ²⁾	140-160	140-060	140-160
Počet mrazových dnů ³⁾	110-130	110-130	110-130
Počet ledových dnů ⁴⁾	40-50	30-40	30-40
Průměrná teplota v lednu	-2 - -3	-2 - -3	-2 - -3
Průměrná teplota v červenci	16 - 17	17 - 18	17 - 18
Průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více	100 - 120	100 - 120	90 - 100
Srážkový úhrn ve vegetačním období	400 - 450	400 - 450	350- 400
Srážkový úhrn v zimním období	250 - 300	200 - 250	200 - 250
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	60 - 80	50 - 60	50 - 60

Pozn.: ¹⁾ max. teplota $\geq 25^{\circ}\text{C}$; ²⁾ počet dnů s teplotou $\geq 10^{\circ}\text{C}$; ³⁾ min. teplota $\leq -0,1^{\circ}\text{C}$;

⁴⁾ max. teplota $\leq -0,1^{\circ}\text{C}$, tzn. celodenní mráz.

Zdroj: Quitt (1971)

Další číselné údaje jsou získány z meteorologické stanice v Nepomuku z desetileté řady (léta 1974-1983). Stanice leží ve výšce 470 m. n. m., na $49^{\circ}29'$ sev. zem. šířky a $13^{\circ}35'$ vých. zem. délky, v klimatické oblasti MT 7. Nejnižší průměrné teploty jsou zde v lednu (desetiletý průměr $-1,86^{\circ}\text{C}$), nejvyšší v červenci (desetiletý průměr $16,53^{\circ}\text{C}$). Počet dnů s průměrnou teplotou 10°C a více se pohybuje v rozmezí 140 – 160 dnů za rok. Nejnižší srážky jsou v únoru (desetiletý průměr 23,9 mm), nejvyšší v červenci (desetiletý průměr 96,7 mm). Průměrná roční teplota vzduchu je zde $7,5^{\circ}\text{C}$, celkový průměrný roční úhrn srážek činí 678 mm.

Tab. 3. Roční průběh teplot a srážek (stanice Nepomuk *)

Měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Prům.
$^{\circ}\text{C}$	-2	-1	3,5	6	11,5	15,5	16,5	16	12,5	7	2,5	-0,5	7,5
mm	43	24	38	46	58	70	97	78	48	43	40	41	52

Pozn.: * Průměrné zaokrouhlené hodnoty z let 1974-1983.

Zdroj: Třeštíková (1993)

7.4 Charakteristika vegetace

Téměř celé zkoumané území leží v dubovém vegetačním stupni. Převládajícími přírodními geobiocenózami jsou zde kyselé doubravy, dále habrové doubravy na vlhkých, dobře provzdušněných půdách. Vyšší polohy Brd ve východní části okresu leží v jedlo-bukovém vegetačním stupni, s porosty jedlových bučin, v nejvyšších polohách s příměsí smrku. Místy se řídce vyskytují geobiocenózy typické pro bukovo-dubový vegetační stupeň. Při řekách najdeme geobiocenózy údolních niv – luhy, olšiny, vrbové olšiny v dlouhodobě zaplavovaných oblastech a jasanové doubravy (Raušer, Zlatník 1966). Dnešní charakter krajiny však určují převážně polní kultury. Zbytky lesů jsou často značně pozměněné nebo nahrazené převážně smrkovými a borovými monokulturami s příměsí dubu a buku. Zbytky porostů s původní (nebo původnímu stavu se blížící) skladbou jsou chráněny v rezervacích.

Z hlediska fyto geografického členění ČR leží celé území v oblasti středoevropské lesní květeny – Hercynicum (Dostál 1966). Podle Skalického členění (Skalický 1988) leží zkoumané území ve fyto geografickém obvodu Českomoravské mezofytikum – fyto geografické okresy Plzeňská pahorkatina, Podbrdsko, Plánický hřeben. Velmi okrajově sem zasahuje i České oreofytikum – fyto geografický okres Brdy, v němž ale neleží žádný ze zkoumaných objektů.

8 Seznam zjištěných taxonů dřevin

8.1 Nahosemenné (*Pinophyta*)

1. *Abies alba* Mill. – jedle bělokorá

- 30 až 60 m vysoký strom, koruna úzce jehlancovitá, ve stáří tupě zakončená; jehlice na větévkách hřebenovitě uspořádané, směřují do stran a nahoru, 15-30 mm dlouhé, na špičce zaokrouhlené nebo vykrojené, na líci tmavě zelené, na rubu se dvěma bílými proužky; šišky vzpřímené, až 16 cm dlouhé, rozpadavé

Park: H, Ž

Původ: jižní a střední Evropa

2. *Abies concolor* (Gord.) Engelm. – jedle ojíňená

- 30 až 40 m vysoký strom, koruna úzce kuželovitá, často zavětvená až k zemi; jehlice na větévkách uspořádané nepravidelně, srpovitě vzhůru prohnuté, 40–60 mm dlouhé, celé ojíňené, modrošedé; šišky podlouhle válcovité, 7-12 cm dlouhé, rozpadavé, k oběma koncům se zužují

Park: Ž, M

Původ: záp. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1872

Čechy – 1910 (Jezeří)

3. *Abies grandis* Lindl. – jedle obrovská

- až 100 metrů vysoký, rychle rostoucí strom; jehlice hřebenitě uspořádané, dlouhé 30-60 mm, na špičce vykrojené, na líci tmavozelené, lesklé, na rubu dva bílé pruhy průduchů; šišky 5-10 cm dlouhé, válcovité

Park: Ž

Původ: záp. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1831

4. *Abies nordmanniana* (Steven) Spach – **jedle kavkazská**

- 50 až 60 m vysoký strom, koruna štíhle jehlancovitá; jehlice velmi husté, na spodní straně větviček hřebenitě uspořádané, na svrchní straně směřující kupředu, dlouhé 20-35 mm, měkké, na konci zaokrouhlené a vykrojené, na líci tmavozelené, lesklé, a rubu se dvěma bílými pruhy; šišky válcovité, až 15 cm velké, nápadně ronící pryskyřici

Park: Ž, SP

Původ: záp. Kavkaz, Turecko

Introdukce: Evropa – 1840 (Anglie)

Čechy – 1845 (Sychrov)

5. *Chamaecyparis lawsoniana* (A. Murray) Parl. – **cypřišek Lawsonův**

- 40 až 60 m vysoký strom; koruna úzce kuželovitá, větvičky ploché s bílou kresbou na rubu (někdy nezřetelná), horizontálně uspořádané; listy šupinovité, přitisklé, kýlnaté se žlázkou a s odstávající špičkou; šišky kulovité, 8-10 mm velké, modrozelené, ojíněné, později hnědnou, složené z 8 šupin se špičatými hrboly

Park: ZH

Původ: záp. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1854 (Edinburg)

Čechy – 1859 (Nové Hrady)

6. *Chamaecyparis nootkatensis* (D. Don) Spach

- **cypřišek nootecký (c. nutka)**

- až 40 m vysoký strom; koruna úzce jehlancovitá; větvičky převislé, vertikálně uspořádané, bez bílé kresby; listy šupinovité, těsně přitisklé, na hřbetě kýlnaté nebo zaoblené; šišky kulovité, 10 mm velké, červenohnědé, ojíněné, složené ze 4-6 šupin se špičatými hrboly

Park: Ž, M

Původ: záp. pobřeží Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1853 (Anglie)

Čechy – 1863 (Červený Hrádek)

***Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc. - cypřišek hrachonosný**

- 20 až 50 m vysoký strom; koruna široce kuželovitá, řídce větvená; větvičky zploštělé, se zřetelnou bílou kresbou na rubu; listy šupinovité, jen lehce přitisklé, zašpičatělé, se slabě vyvinutou žlázkou; šišky drobné, 6 mm velké, složené z 10-12 šupin

Původ: Japonsko

Introdukce: Evropa – 1861 (Anglie)

Čechy – 1865 (Hluboká)

7. ***Ch. pisifera* cv. *Filifera-aureo-variegata***

- menší jehlancovitý strom; větve rozkladité, větvičky prodloužené, převislé, žlutě strakaté

Park: Ž

8. ***Ch. pisifera* cv. *Plumosa***

- přechodná forma mezi juvenilní a dospělou; koruna hustá, kuželovitá, větve vystoupavé; jehlice slabě odstávající, šídlovité, 3-4 mm dlouhé, na líci živě zelené, na rubu bělavě sivé

Park: DL, M, SP, Ž

9. ***Ch. pisifera* cv. *Squarrosa***

- menší strom s hustými načechranými větvičkami, listy jehlicovité, odstálé, ocelově šedomodré

Park: Ž

10. ***Ginkgo biloba* L. – jinan dvoulaločný**

- až 40 metrů vysoký strom; koruna pyramidální; listy ploché opadavé, široce klínovité s vějířovitou žilnatinou;

semena asi 3 cm velká, kulovitá, připomínající peckovici (semenná peckovice)

Park: DL

Původ: vých. Asie

Introdukce: Evropa – 1730 (Anglie)
Čechy – 1809 (Hluboš)

***Juniperus chinensis* L. – jalovec čínský**

- max. 20 m vysoký strom; koruna štíhlá, kuželovitá; typická je listová dvojtvárnost: má jednak jehlicovité listy ve svazečcích po třech (8-16 mm dlouhé, na mladších větévkách), jednak listy šupinovité (na starších větévkách); zdužnatělé šištice, bělomodře ojíněné, se 2-3 semeny

Původ: vých. Asie

Introdukce: Evropa – 1767 (Uppsala)
Čechy – 1845 (Sychrov)

11. *J. chinensis* cv. *Pfitzeriana*

- keř s rozkladitými a převislými obloukovitými větvemi, bez hlavního vegetačního vrcholu

Park: DL, M, Ž

12. *Juniperus communis* L. – jalovec obecný

- keř až malý, vícekmenný štíhlý strom do výšky 12 m; všechny listy jehlicovité, pichlavé, v trojčetných přeslenech, s bílými pruhy na svrchní straně; zdužnatělé šištice (jalovčinky) kulaté, 5-9 mm velké, bělomodře ojíněné, se třemi semeny

Park: Ž, M, SP

Původ: mírný pás sev. polokoule, u nás původní

13. *J. communis* cv. *Hibernica*

- úzce sloupovitá forma; až 10 m vysoký strom; větvičky přímé; jehlice tmavozelené, hustější než u původní formy

Park: Ž

14. *Juniperus sabina* L. – **jalovec chvojka (chvojka klášterská)**

- nízký keř, 80 – 100 cm vysoký, s metlovitými, obloukovitě vystoupavými větvemi, po rozemnutí jsou velmi aromatické; listy šupinové, vstřícné, přitisklé, 4-5 mm dlouhé, křížmostojné, zřídka i listy jehlicovité v trojčetných přeslenech; zdužnatělé šištice 5-7 mm velké, ojíňené, obsahují 1-4 semena

Park: H, Ž, M, SP

Původ: hory již. a stř. Evropy, Malá Asie, Krym, Kavkaz, Ural

Introdukce: Čechy – 1812 (Hluboš)

Juniperus squamata Buch. - Ham. ex Lamb. – **jalovec šupinatý**

Původ: Afghánistán, Himálaj, Čína

Introdukce: Evropa – 1836

Čechy – 1839 (Nové Hrady)

15. *J. squamata* cv. **Meyeri**

- vzpřímený, silně rozvětvený keř s vystoupavými větvemi; jehlice husté, úzce kopinaté, asi 4 mm dlouhé, bělomodře ojíňené; zdužnatělé šištice vejčité, 5-8 mm velké, zprvu červenavě hnědé, pak až černé, s jedním semenem

Park: M, SP

16. *Juniperus virginiana* L. – **jalovec viržinský**

- až 30 m vysoký strom; koruna úzce kuželovitá, výjimečně rozkladitá; větvičky válcovité, velmi tenké (1 mm); jehlice dvojího typu: jehlicovité, vyrůstající na větévkách po dvou a šupinové, příšpičaté, které převažují; zdužnatělé šištice jsou drobné, asi 5 mm velké, kulovitě vejčité, modré, ojíňené, s 1-2 semeny

Park: Ž, M

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1664

Čechy – 1812 (Hluboš)

17. *J. virginiana* cv. **Tripartita**

- zakrslý keř nepravidelného vzrůstu, větve rozkladité, hojně větvené, směřující šikmo vzhůru

Park: Ž, SP

18. *Larix decidua* Mill. – **modřín opadavý**

- až 35 m vysoký opadavý strom; koruna ve stáří široká, nepravidelná; větvičky dlouhé, převislé; jehlice ve svazečcích na brachyblastech, ploché, čárkovité, měkké, svěže zelené, na podzim žloutnou; šišky krátce stopkaté, vejčité, dlouho zůstávají na větvích

Park: Ž, DL, ZH

Původ: horské oblasti Evropy

19. *Metasequoia glyptostroboides* Hu et Cheng

– **metasekvoje tisovcovitá (m. čínská)**

- asi 35 m vysoký opadavý strom; koruna jehlancovitá až zaoblená; větévky dvojího typu: prodloužené – neomezeného růstu, na koncích větví, zprvu zelené, pak hnědé; a zkrácené – omezeného růstu, vstřícně postavené, asi 8 cm dlouhé; jehlice opadavé, rovné nebo srpovitě prohnuté, 10 – 35 mm dlouhé, ploché, vstřícně postavené; šišky dlouze stopkaté, kulovité, 18 – 25 mm dlouhé, složené asi z 25 křížmostojných šupin

Park: DL

Původ: Čína

Introdukce: Evropa – 1949

Čechy – 1949

20. *Picea abies* (L.) Karsten – **smrk ztepilý**

- až 50 m vysoký stálezelený strom; koruna úzce jehlancovitá; větve vyrůstají v přeslenech; jehlice vyrůstají ve šroubovici, na průřezu čtyřhranné; šišky převislé, nerozpadavé, až 16 cm dlouhé, válcovité

Park: H, Ž, DL, M, SP, P

Původ: sev. a stř. Evropa

21. *P. abies* cv. **Clanbrassiliana**

- kompaktní skoro kulovitý keř s plochým vrcholem, max. 2 m vysoký; větvičky velice krátké, husté, tenké, bělavé; jehlice tenké, 4-8 mm dlouhé, štíhle špičaté, lesklé

Park: SP

22. *P. abies* cv. **Inversa**

- stromový vzrůst, větve převislé, hustě rozvětvené, těsněji přitisklé ke kmeni než u původní formy

Park: Ž

Picea glauca (Moench) Voss – **smrk sivý (s. bílý)**

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1700

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

23. *P. glauca* cv. **Conica**

- zakrslý kultivar (max. 1 m vys.); koruna kuželovitá, hustá; jehlice modrozelené, přišpičaté, vyrůstají z větvičky na všechny strany

Park: Ž

24. *Picea omorika* (Pančic) Purkyně – **smrk omorika**

- 30 až 50 m vysoký strom s úzce štíhlou korunou; větve krátké, skoro vodorovně odstávající; jehlice smáčklé, na svrchní straně tmavě leskle zelené, na spodní straně 2 bílé

proužky; mladé šišky tmavě fialové, zralé leskle hnědé, až 6 cm dlouhé

Park: Ž

Původ: Srbsko, Bosna

Introdukce: Čechy – 1906 (Praha – Krč)

25. *Picea orientalis* (L.) Link. – **smrk východní**

- 30 až 50 m vysoký strom se štíhle kuželovitou korunou; jehlice krátké, 4-10 mm dlouhé, tuhé, svrchu lesklé, tupě zakončené, nepichlavé, na průřezu zploštěle čtyřhranné; šišky vřetenovitě válcovité, 5-10 cm dlouhé, hnědé

Park: M

Původ: Kavkaz

Introdukce: Evropa – 1770 (Anglie)

Čechy – 1813

26. *Picea pungens* Engelm. – **smrk pichlavý**

- 30 až vyjímečně 50 m vysoký; větve husté, krátké, přeslenitě uspořádané; mladé jehlice měkké, modrozelené, dospělé velmi tuhé, pichlavé, čtyřhranné, odstávající na všechny strany; šišky podlouhlé, 5-10 cm dlouhé, v mládí zelené, za zralosti béžové, s měkkými plodními šupinami

Park: Ž, M, SP

Původ: záp. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1862

Čechy – 1910 (Jezeří)

27. *P. pungens* cv. **Argentea**

- jehlice stříbřitě bílé

Park: Ž, DL, M, SP

28. *P. pungens* cv. **Columnaris**

- koruna velmi úzká, sloupovitá

Park: H, P, Ž

29. *Pinus cembra* L. – **borovice limba**

- 25 až 40 m vysoký strom s vejčité kuželovitou korunou; jehlice jsou husté, tuhé, svrchu tmavě zelené, vespod sivé, ve svazečku po pěti, 5-9 cm dlouhé; šišky vzpřímené, odstávající, 5-8 cm velké

Park: H

Původ: Alpy, Karpaty

Introdukce: Čechy – 1812 (Hluboš)

30. *Pinus jeffreyi* Balf. – **borovice Jeffreyova**

- až 40 m vysoký strom; koruna úzce jehlancovitá, později dosti široká a otevřená; větve krátké, rozložené, často trochu převislé; jehlice většinou po třech, dosti silné, 12-20 cm dlouhé, namodrale zelené, nelesklé, na okraji ostré; šišky krátce stopkaté, kuželovitě vejčité, 14-26 cm dlouhé, každá šupina se štíhlým zahnutým ostnem

Park: H

Původ: záp. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1853

Čechy – 1865 (Hluboká)

31. *Pinus mugo* Turra – **borovice kleč (kosodřevina)**

- stálezelený keř s více obloukovitě se zdvíhajícími kmínky; jehlice po dvou, v dlouhých pochvách, 3-8 cm dlouhé, hustě obrůstající větvíčku; šišky symetrické, vejčité až kuželovité

- existuje mnoho nezařaditelných kříženců s velkou morfologickou mnohotvárností

Park: Ž, M, SP

Původ: hory stř. a již. Evropy

32. *Pinus nigra* Arnold – **borovice černá**

- statný strom, 20-50 m vysoký; typická černošedá borka; jehlice 5-19 cm dlouhé, tuhé, často pokrivené, ve svazečcích po dvou; šišky 3-8 cm dlouhé, světle hnědé, lesklé

Park: H, Ž, M

Původ: hory již., stř. a vých. Evropy

Introdukce: Čechy – 1824 (Březina)

33. *Pinus strobus* L. – **borovice vejmutovka (b. hedvábná)**

- 30 až 50 m vysoký statný strom; koruna zprvu jehlancovitá, později široká, deštníkovitá, zřetelně přeslenitá; šedozeleň, úplně hladká borka; mladé větévky tenké, ohebné; jehlice ve svazečcích po pěti, 5-15 cm dlouhé, tenké, měkké, často převislé; šišky vyrůstají na koncích větví po jedné až třech na dlouhých stopkách, převislé, úzké, 10-15 cm dlouhé, ronící pryskyřici

Park: Ž, DL, SP

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1705

Čechy – 1812 (Hluboš)

34. *Pinus sylvestris* L. – **borovice lesní**

- 25 až 45 m vysoký strom; koruna oblá, prosvětlená; jehlice ve svazečcích po dvou, tuhé, trochu zkroucené, 4-7 cm dlouhé, špičaté; šišky jednotlivé nebo po dvou až třech, vejčité kuželovité

Park: H, Ž, DL

Původ: téměř celý mírný pás Euroasie

35. *Pseudotsuga glauca* (Mayr) Mayr – **douglaska sivá**

- až 45 m vysoký strom; větve mladších stromů směřují šikmo vzhůru; jehlice šedozeleň, ojíněné, více přiléhající k větvičce než u douglasky tisolisté; šišky nerozpadavé,

s nápadnými, vyčnívajícími podpůrnými šupinami, které jsou silně nazpět zahnuté, odstávající

Park: H, ZH

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1884

Čechy – 1910 (Průhonice)

36. *Pseudotsuga menziesii* (Mirbel) Franco – **douglaska tisolistá**

- až 60 m vysoký statný strom; koruna široce kuželovitá; jehlice ploché, měkké, 15-35 mm dlouhé, rozložené do stran, při bázi stopkovitě zúžené, tmavě zelené; šišky nerozpadavé, s nápadnými, vyčnívajícími podpůrnými šupinami

Park: Ž, DL, M, ZH

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1827

Čechy – 1842 (Chudenice)

37. *Taxodium distichum* (L.) Rich. – **tisovec dvouřadý**

- 40 až 50 m vysoký opadavý strom; koruna v mládí úzce pyramidální, ve stáří deštníkovitě kulovitá, hluboko zavětvená; mladé větévky zprvu zelené, pak hnědé, vyrůstají z nich boční větévky (asi 10 cm dlouhé), které opadávají i s jehlicemi; jehlice ploché, měkké, dvouřadě střídavě postavené, světle zelené; šišky kulovité, 2,5 – 3 cm velké, z 10-12 plodních šupin

- typické jsou vzdušné kořeny (pneumatofory), vysoké až 1 m

Park: DL

Původ: již. část USA

Introdukce: Evropa – 1640

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

38. *Taxus baccata* L. – **tis červený**

- 10 až 12 m vysoký strom, často od země větvený keřovitý vzrůst; koruna široce větvená; jehlice ploché, na větvkách dvouřadě uspořádané, svrchu temně zelené, vespod světle zelené; semeno v červeném dužnatém míšku

Park: H, Ž, DL, M, SP, P, ZH

Původ: Evropa, záp. Asie

39. *T. baccata* cv. **Aurea**

- jehlice na letorostech zpočátku sytě žluté, později se zelenou střední linkou a nakonec světle zelené

Park: SP

40. *Thuja occidentalis* L. – **zerav západní (túje západní)**

- jedno- i vícekmenný strom s kuželovitou korunou, 20 m vysoký; větévky ploché, na svrchní straně tmavší, vespod světleji zelené, matné, bez kresby; listy šupinovité s nápadnou siličnou žlázkou; šišky jsou podlouhlé, asi 8 mm dlouhé, světle hnědé a mají 8-10 plodních šupin

Park: Ž, DL, M, ZH, SP

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1536 (Francie)

Čechy – 1809 (Hluboš)

41. *T. occidentalis* cv. **Ellwangeriana**

- nízká, široce jehlancovitá forma s listy dvojího druhu - jehlicovitými juvenilními a zároveň listy šupinovitými

Park: SP

42. *T. occidentalis* cv. **Fastigiata**

- úzce sloupovitá forma s krátkými větvemi a větvičkami

Park: M, Ž

43. *T. occidentalis* cv. **Globosa**

- kompaktní, kulovitá forma s živě zelenými, v zimě šedozelenými listy

Park: DL, P

***Thuja plicata* D. Don – zerav obrovský (túje obrovská)**

- až 60 m vysoký statný strom s úzce kuželovitou korunou; větve vodorovné, relativně krátké; větévky téměř oblé, porostlé vstřícnými křížmostojnými šupinovitými listy; listy na líci tmavozelené, lesklé, na rubu matné, se zřetelnou bílou kresbou; šišky podlouhlé, asi 12 mm dlouhé, světle hnědé

Původ: záp. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1844 (Čechy)

Čechy – 1844 (Praha – botanická zahrada)

44. ***T. plicata* cv. *Aureovariegata***

- větvičky zlatožlutě skvrnitě

Park: SP

45. ***T. plicata* cv. *Zebrina***

- větvičky zeleně a žlutě pruhované

Park: Ž

46. ***Tsuga canadensis* (L.) Carrière**

– **jedlovec kanadský (tsuga kanadská)**

- max. 30 m vysoký strom; koruna široce kuželovitá s vrcholem často ochable převislým; větve dlouhé, převislé; jehlice tmavozelené, na okraji jemně pilovité, ke špičce se zužují, na rubu nápadné bílé pruhy; šišky jednotlivé, velmi drobné, nerozpadavé

Park: Ž

Původ: Kanada, vých. část USA

Introdukce: Evropa – 1736

Čechy – 1812 (Hluboš)

8.2 Kryptosemenné (*Magnoliophyta*)

1. *Acer campestre* L. – javor polní (j. babyka)

- keř nebo max. 20 m vysoký strom; listy vstřícné se 3-5 tupými okrouhlými laloky; plodem je křídlatá dvounažka

Park: H, DL, M, P

Původ: Evropa, záp. Asie

2. *Acer monspessulanum* L. – javor francouzský

- keř nebo strom až 12 m vysoký, listy trojlaločné, 3-8 cm široké, s laloky trojhranně vejčitými, celokrajnými, svrchu lesklé, vespod nasivělé, lysé

Park: Ž

Původ: již. Evropa, záp. Asie

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

3. *Acer negundo* L. – javor jasanolistý

- až 20 m vysoký strom; listy vstřícné, lichozpeřené, tří- až sedmičetné, lístky 5-13 cm dlouhé, podlouhle vejčité, špičaté, nestejně zubaté; křídlaté nažky s úzkým křídlem svírají ostrý úhel

Park: Ž, DL

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1688 (Fulham)

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

4. *Acer platanoides* L. – javor mlč

- statný, až 30 m vysoký strom; listy vstřícné, laločnaté s 3-5 laloky, zubaté úkrojky s ostře špičatými zuby, po obou stranách stejně zelené; vzpřímená chocholičnatá květenství; křídlaté dvounažky téměř vodorovně od sebe odstáté

Park: H, Ž, DL, M, SP, P, ZH,

Původ: Evropa, Kavkaz

5. *A. platanoides* cv. **Dissectum**

- listy dlanitě členěné až k bázi; úkrojky listů hluboce laločnaté

Park: Ž

6. *A. platanoides* cv. **Globosum**

- nižší strom; koruna hustá, kulovitá

Park: M

7. *Acer pseudoplatanus* L. – **javor klen**

- statný, až 30 m vysoký strom; listy vstřícné, 3-5laločné s tupě zubatými úkrojky; květenství dlouhé, níci; nažky svírají ostřejší úhel než u mléče

Park: H, Ž, DL, M, P, ZH, Š

Původ: Evropa, záp. Asie

8. *Acer rubrum* L. – **javor červený**

- až 40 m vysoký strom; listy vstřícné, 3-5laločné, tmavě zelené, lesklé, řapíky často červené, úkrojky tupě zubaté; květy nápadně červené, raší brzy na jaře (březen – duben)

Park: Ž

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1656 (Anglie)

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

9. *Acer saccharinum* L. – **javor stříbrný**

- často vícekmenný, až 40 m vysoký strom; listy vstřícné, ostře úzce a hluboce laločnaté se 3-5 laloky, na líci živě zelené, na rubu stříbřitě šedé (v mládí pýřité)

Park: H, DL

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1725

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

10. *Acer tataricum* L. – **javor tatarský**

- nízký, zpravidla vícekmenný keřovitý strom, 7-10 m vysoký; listy vstřícné, málo laločnaté až téměř bez laloků, asi 4 cm velké, okrouhle vejčité, hrubě dvakrát pilovité; květy v převislých stopkatých latách; dvounažky s karmínově červenými konturami

Park: P

Původ: jv. až stř. Evropa, záp. Asie

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

11. *Aesculus hippocastanum* L. – **jírovec maďal**

- 15 až 25 m vysoký strom; mladé větévky hnědě plstnaté; nápadně velké lepivé pupeny; listy dlanitě dělené, 5-7 čtné na dlouhém řapíku; květenství vzpřímené, složené až z 90 květů; plody – osténkaté tobolky s 1-3 velkými semeny – lidově nazývaná „kaštany“

Park: H, Ž, P, DL

Původ: jv. Evropa (Balkán), Asie

Introdukce: Evropa - 1576
Čechy – 1576 (Praha)

12. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner – **olše lepkavá**

- 20 až 25 m vysoký mokřadní strom; koruna vejčitá; listy střídavě postavené, na špičce tupé až vykrojené, v mládí lepkavé; samičí jehnědy dřevnatí, dlouho setrvávají na stromě

Park: H, Ž, DL, SP

Původ: Evropa, Kavkaz, Sibiř

13. *Alnus incana* (L.) Moench – **olše šedá**

- 20 až 25 m vysoký strom; listy zašpičatělé, dvakrát pilovité, na rubu šedé; šišticevitá plodenství protáhleji vejčitá

Park: H

Původ: Evropa, Kavkaz, Sibiř

14. *Berberis vulgaris* L. – **dřišťál obecný**

- až 2,5 m vysoký keř s nepravidelnou korunou; tojčetené trny listového původu, v jejich úžlabí brachyblasty se svazečky listů; plod – červené podlouhlé bobule

Park: H, Ž, ZH

Původ: Evropa

15. *Betula pendula* Roth – **bříza bělokorá (b. bradavičnatá)**

- až 20 m vysoký „pionýrský“ strom s typickou bílou borkou s velkým množstvím tmavých příčných lenticel; větévky tenké, převislé; listy dlouze řapíkaté

Park: H, Ž, DL, M, Š

Původ: Evropa, Malá Asie

16. *Buxus sempervirens* L. – **zimostráz vřdyzelený**

- kompaktní neopadavý keř vzpřímeného růstu, 1-3 m vysoký; listy vstřícné, podlouhle vejčité, tuhé, kožovité, 15-25 mm dlouhé, lesklé, lysé, okraj podvinutý; plod – trojpouzdrá tobolka s třemi „růžky“

Park: SP, ZH

Původ: již. Evropa

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

17. *Caragana arborescens* Lam. – **čimišník stromovitý**

- keř až nízký strom (2-5 m) vzpřímeného vzrůstu; letorosty chlupaté; listy střídavé, složené, sudozpeřené 4-6jařmé, lístky eliptické, 1-3 cm dlouhé, na konci s osinkou; květy žluté; plody – 3-5 cm dlouhé lusky, lysé

Park: ZH

Původ: Sibiř, Mandžusko

Introdukce: Evropa – 1752

18. *Carpinus betulus* L. – **habr obecný**

- 20 m vysoký strom; větve vyrůstají v ostrém úhlu; borka hladká, šedavá; listy střídavé, jednoduché, zubaté; vytváří dlouhá převislá plodenství oříšků s podpůrnými trojlaločnými listenci

Park: H, Ž, DL, M, SP, P, ZH, Š

Původ: Evropa, Turecko, Kavkaz

19. *C. betulus* cv. **Quercifolia**

- listy úzké, hluboce laločnaté s širokými pilovitými laloky

Park: Ž

20. *Castanea sativa* Mill. – **kaštanovník jedlý (k. setý)**

- statný, 20 až 30 m vysoký strom s rozložitou korunou; listy podlouhlé, 9-20 cm dlouhé, hrubě pilovité; plody – nažky, po 1-3 uzavřené v ostnitě čížce

Park: H

Původ: již. Evropa, sev. Afrika, Malá Asie

Introdukce: Čechy – 1679 (Praha)

21. *Cerasus avium* (L.) Moench – **třešeň ptačí**

- 20 až 25 m vysoký strom s pyramidální korunou; lesklá kůra se odlupuje v horizontálních pruzích; listy eliptické, až 15 cm dlouhé, ke konci zúžené, ostře zubaté; květy pětičetné v okolících; plod – kulovitá jedlá červená peckovice

Park: H, Ž, DL, M, P, Š

Původ: Evropa, Asie

22. *Clematis vitalba* L. – **plamének plotní**

- dřevitá, poléhavá liána, 3-10 m dlouhá; listy vstřícné, lichozpeřené, se 3-5 dlouze zašpičatělými lístky, plody – nažky s dlouhým ochmířeným přívěskem v souplodí

Park: ZH, Š

Původ: Evropa, sev. Afrika, Kavkaz

23. *Cornus mas* L. – **dřín obecný**

- vysoký keř až nízký stromek 5-8 m vysoký; listy vstřícné, celokrajné se 3-5 páry žilek; květy žluté; plod – sytě rudá, až 15 mm velká soudečkovitá peckovice

Park: M

Původ: stř. a již. Evropa, záp. Asie (v Čechách patrně nepůvodní)

24. *Corylus avellana* L. – **líška obecná**

- vícekmenný keř až strom, 5 až 7 m vysoký; listy jednoduché, střídavé, krátce chlupaté, často asymetrické, dvojité pilovité; samčí květy v jehnědách; plod – oříšek v plodních obalech, které nejsou delší než zralý oříšek

Park: DL, H, Ž, P, Š

Původ: Evropa, záp. Asie, sev. Afrika

25. *C. avellana* cv. **Heterophylla**

- listy hluboce zpeřeně laločnaté

Park: SP

26. *Corylus colurna* L. – **líška turecká**

- až 25 m vysoký strom; koruna pyramidální; listy široce vejčité, až 12 cm dlouhé, svrchu lysé, vespod na žilkách pýřité; jehnědy nápadně dlouhé – až 12 cm; plod – oříšek s plodními obaly hluboce členěnými, daleko přečnávajícími plod

Park: DL, H, Ž, SP, P

Původ: Balkán, Malá Asie

Introdukce: Čechy – 1808 (Hluboš)

27. *C. colurna* cf. cv. **Heterophylla**

- listy hluboce zpeřeně laločnaté

Park: Ž

28. *Corylus maxima* Mill. – **líška největší**

- podobná lísce obecné, ale listy větší, 7-14 cm dlouhé, plodní obaly jsou 2x delší než oříšek, stažené v úzkou trubku

Park: SP

Původ: jv. Evropa, záp. Asie

Introdukce: Čechy – 1927 (Průhonice)

29. *Cotoneaster dammeri* Schneid. – **skalník Dammerův**

- k zemi přitisklý, poléhavý nebo vodorovně nad zemí větvený stálezelený keř, vysoký do 50 cm; listy eliptické, zašpičatělé, svrchu tmavozelené, lesklé; plody 6-7 mm, červené s 5 peckami

Park: SP

Původ: Čína

Introdukce: Čechy – 1909 (Průhonice)

30. *Cotoneaster horizontalis* Decne.

– **skalník vodorovný (s. rozprostřený)**

- podobný habitus jako u skalníku Dammerova, částečně opadavý; listy široce eliptické, zaoblené, přezimující listy se na podzim zbarvují oranžově až červeně; plod 5 mm s 3 peckami

Park: Ž, SP

Původ: Čína

Introdukce: Evropa – 1880

Čechy – 1910 (Průhonice)

31. *Cotoneaster integerrimus* Med. – **skalník celokrajný (s. obecný)**

- až 2 m vysoký keř; větve přímé; listy opadavé, střídavé, 1-4 cm dlouhé, okrouhle eliptické, celokrajné, na konci zašpičatělé, na rubu světle plstnaté; květy v chudokvětých chocholících; plod až 7 mm, červený, mírně stlačený

Park: M

Původ: Evropa, záp. Asie

32. *Cotoneaster multiflorus* Bunge – **skalník mnohokvětý**

- 2 až 3 m vysoký, opadavý rozkladitý keř; větve štíhlé, často převislé; letorosty zprvu chlupaté, později olysalé; listy vejčité až eliptické, 2-5 cm dlouhé, v mládí chlupaté; květy bílé; plod 6-10 mm, světle purpurový, se 2(1) pecičkami

(pozn.: jedinec v parku v Žinkovech je nasazen na 1 m vysokém kmeni)

Park: Ž

Původ: Asie

33. *Crataegus* cf. *coccinea* L. - **hloh**

- statný keř až nízký strom, 3 až 7 m vysoký; na větévkách přímé až slabě zahnuté, 3-6 cm dlouhé trny; listy široce vejčité, 5-8 cm dlouhé, se 4-6 páry ostrých laloků; plod červený, tečkovaný, kulovitý až obvejčitý se 3-5 pecičkami

Park: DL

Původ: vých. část Severní Ameriky

34. *Crataegus laevigata* (Poir.) DC – **hloh obecný**

- rozkladitý hustý keř, 2 až 5 m vysoký; listy 3-5 laločnaté, s laloky krátkými a široce pilovitými; plody červené se 2 peckami

Park: H, DL, M, P, Š

Původ: Evropa

35. *Crataegus monogyna* Jacq. – **hloh jednosemenný**

- keř s podobným habitem jako hloh obecný; listy zpeřené, hluboce 3-9laločné; plody s 1 pečkou

Park: H, Ž, DL, M, SP, P, ZH (stromovitý kultivar)

Původ: Evropa, sev. Afrika, záp. Asie

36. *Euonymus europaeus* L. – **brslen evropský**

- 2 až 3 m vysoký keř; větvičky nejprve zelené oblé, později hnědé čtyřhranné; listy vstřícné, jednoduché, až 10 cm dlouhé, podlouhle kopinaté; plod – čtyřhranná tobolka, obsahující semena v oranžovém míšku

Park: H, DL, P

Původ: Evropa, Malá Asie

37. *Fagus sylvatica* L. – **buk lesní**

- 30 až 40 m vysoký statný strom s rozložitou korunou; borka hladká, světle šedá; listy jednoduché, střídavé, leskle zelené, celokrajné nebo vlnkovitě zprohýbané; plod – bukvice – trojboká nažka, po dvou v osténkaté číšce

Park: H, Ž, M, P

Původ: Evropa

38. *F. sylvatica* cv. **Atropunicea**

- listy tmavě purpurové

- pozn.: běžně existuje několik „červenolistých“ forem buku lesního s obrovskou barevnou rozmanitostí, které se mezi sebou volně kříží. Proto se dnes již pro všechny tyto formy používá spíše souborné označení *Fagus purpurea* (Větvička 1998)

Park: H, Ž, M, SP, ZH

39. *F. sylvatica* cv. **Roseo-marginata**

- listy tmavočervené, s bělavým nebo růžovým okrajem;
toto zbarvení se u starších listů postupně vytrácí

Park: M

40. *F. sylvatica* cv. *Pendula*

- větve dlouze převislé

Park: Ž

41. *Forsythia x intermedia* Zab. – zlatice prostřední

- keř 2 až 4 m vysoký; dřeň v nodech větviček plná,
v internodiích alespoň zčásti přetrhovaná; větve převážně
vzpřímené; listy vstřícné, jednoduché i trojlaločné, vejčité
podlouhlé, 8-12 cm dlouhé; žluté květy; kvete před rašením
listů

Park: Ž

Původ: kříženec *F. suspensa* (Thumb.) Vahl (Čína) a *F.*
viridissima Lindl. (Čína)

42. *Forsythia suspensa* (Thunb.) Vahl – zlatice převislá

- keř 2 až 4 m vysoký; větve dlouze prutovité, na konci
převislé, duté, pouze v uzlinách větví s plnou dřevinou; listy
vejčité, často trojlaločné, pilovité; žluté květy; kvete před
rašením listů

Park: H, DL, M

Původ: Čína

Introdukce: Evropa – 1883 (Holandsko)

Čechy – 1880 (Sychrov)

43. *Fraxinus excelsior* L. – jasan ztepilý

- 30 až 40 m vysoký strom s širokou korunou (solitérní)
nebo vysoko nasazenou, úzkou (v zápoji); větévky oblé
s nápadnými černými zimními pupeny; listy pozdě rašící,
opadavé, složené, lichozpeřené; plod – křídlaté nažky,
zůstávají na stromě až do podzimu

Park: H, Ž, DL, M, SP, P

Původ: Evropa, Malá Asie

44.F. excelsior cv. Diversifolia

- úzká koruna; listy jednoduché nebo 3četné, hrubě pilovité

Park: H

45.F. excelsior cv. Pendula

- menší vzrůst, větve převislé

Park: H

46.Fraxinus nigra Marsh. – jasan černý

- až 25 m vysoký strom; listy složené z 9-11 podlouhle kopinatých lístků, které jsou na bázi zaoblené a skoro přisedlé na osu listů, osa listů na spodu s hustou hnědou plstí

Park: Ž

Původ: Severní Amerika

47.F. nigra cv. Pendula

- větve převislé

Park: Ž

48.Gleditsia triacanthos L. – dřezovec trojtrnný

- strom 30 až 40 m vysoký; na kmeni a silnějších větvích až 10 cm dlouhé, větvené trny; listy jednou až dvakrát lichozpeřené; květy žlutozelené, v úzkých, 7 cm dlouhých hroznech; plod – velké, fialově hnědé, lesklé, srpovitě zkroucené lusky

Park: M

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1700

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

49. *Hedera helix* L. – břečťan popínavý

- popínavá, stále zelená liána s listovou heterofylií – listy na nekvetoucích výhonech dlanitě tří- až pětilaločné, na kvetoucích výhonech jsou jednoduché, nečleněné, celokrajné, protáhle zašpičatělé; kvete v září; plod – tmavé bobule

Park: H, DL, M, P, ZH

Původ: Evropa, Kavkaz

50. *Juglans regia* L. – ořešák královský

- 10 až 30 m vysoký strom; listy 20-40 cm dlouhé, složené, lichozpeřené, s celokrajnými lístky; plod – oříšek obalený dužnatou češulí

Park: H

Původ: záp. a stř. Asie

Introdukce: dlouhodobá kultivace

51. *Laburnum anagyroides* Med. – štědřenec odvislý

- vysoký vzpřímený keř až malý stromek (do 7 m); mladé větévky převíslé; listy trojčetné, na rubu přitiskle chlupaté; květy žluté, v 10-15 cm dlouhých hroznech; plod – asi 5 cm dlouhý, později černající lusk

Park: SP, ZH

Původ: již. Evropa

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

52. *Lavandula angustifolia* Mill. – levandule úzkolistá (l. klasnatá)

- trsnatý, 30 – 80 cm vysoký polokeř; listy vytrvalé, čárkovité; květy drobné, v chudých lichopřeslenech

Park: SP

Původ: již. Evropa, sev. Afrika

53. *Ligustrum vulgare* L. – ptačí zob obecný

- 2 až 5 m vysoký poloopadavý keř; listy vstřícné, kožovité, celokrajné na krátkých řapících; květy bílé v drobných latách; plod – černé bobule

Park: H

Původ: Evropa, sev. Afrika

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

54. *Liriodendron tulipifera* L. – liliovník tulipánokvětý

- až 60 m vysoký strom s kuželovitou korunou; listy střídavé, opadavé, na konci široce uťaté a vytvářející dva laloky na každé straně; květy zvoncovité, připomínající květ tulipánu; plod – souplodí podobné šiškám jehličnatých dřevin

Park: Ž

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1663

Čechy – 1865 (Hluboká)

55. *Lonicera xylosteum* L. – zimolez obecný

- 1,5 až 3 m vysoký keř; listy vstřícné, eliptické, celokrajné, měkce pýřité; květy bělavé nebo nažloutlé, po dvou v paždí listů na stopkách 2 cm dlouhých; plod – červené, skelně lesklé bobule

Park: DL, P, ZH

Původ: Evropa, Asie

56. *Magnolia hypoleuca* S. et Z.

– **magnolie obvejčitá (šácholan opakvejčitý)**

- až 30 m vysoký strom; větvičky načervenalé, lysé; listy k bázi většinou náhle zúžené, vejčité 20-40 cm dlouhé, vespod pýřité; květy pohárkovité, bílé, 14-16 cm

Park: Ž

Původ: Japonsko

Introdukce: Evropa – 1865

57. *Mahonia aquifolium* (Pursh) Nutt. – **mahonie cesmínolistá**

- nízký, 0,5 – 1,5 m vysoký stálezelený keř; listy tuhé, složené, lichozpeřené, ostnité; květy žluté; plod – tmavomodré bobule

Park: M, Š

Původ: záp. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1823

Čechy – 1844 (Praha – Královská obora)

58. *Malus domestica* Borkh. – **jabloň domácí**

- středně vysoký strom - 10 až 15 m; listy opadavé, vroubkovaně pilovité, 4,5-10 cm dlouhé, řapíky pýřité, poměrně silné; květy bílé, růžově nadechlé, plody planého druhu 2-3 cm v průměru, u stopky i kalicha vmáčklé

- pozn.: hybrid, který vznikl kombinací několika evropských a asijských druhů, nyní hojně rozšířen v mírných oblastech světa

Park: H, DL, P, Š, Ž

Původ: Evropa, záp. Asie

59. *Malus x hybridum* cv. **Golden Hornet - jabloň**

- květy 4 cm široké, růžové v poupatech, kvetou bíle s růžovým nádechem; plody kulovité, 2,5 cm velké, sytě žluté

Park: SP

Původ: hybrid

60. *Padus avium* Mill. – **střemcha obecná**

- až 15 m vysoký strom; větve přímé nebo převislé leskle červenohnědé; listy střídavé, jednoduché, okrouhle obvejčité, náhle zašpičatělé, na obvodu jemně pilovité, s 2-3 žlázkami na řapíku; květní hrozny až 15 cm dlouhé,

převislé, květy bílé, vonné; plod – červenočerné hořké
peckovice s brázditou peckou

Park: H, DL, M, P, ZH, Ž

Původ: Evropa, Asie, sz. Afrika

61. *Parthenocissus inserta* (Kerner) Fritsch – loubinec popínavý

- liána šplhající do výšky 5-15 m; 3-5 ramenné úponky bez
přísavných destiček; listy opadavé, dlanitě složené, 5četné,
lístky vejčité kopinaté, 5-12 cm dlouhé, hrubě pilovité, na
rubu lysé, na podzim karmínové; plody tmavě modré, silně
ojíněné, kulovité

Park: SP, Š, ZH

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1622

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

62. *Philadelphus coronarius* L. – pustoryl věncový

- vzpřímený, až 4 m vysoký keř; listy vstřícné, vejčité,
oddáleně zubaté, lysé; květy v hroznech na konci
postranních větvek po 5-9, žlutavě bílé, asi 3 cm velké,
vonné

- pozn.: také nazýván „český jasmín“

Park: H, Ž, DL, P, ZH, M

Původ: již. Evropa

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

63. *Philadelphus x virginalis* Rehd. – pustoryl panenský

- vzpřímený 1 až 3 m vysoký keř s letorosty v mládí
chlupatými, ve stáří s odlupující se borkou; listy vejčité, 4-
6 cm dlouhé, oddáleně zubaté; květy v hroznech po 3-7,
bílé, 4-5 cm široké, poloplné nebo plné

Park: Ž

Původ: hybrid, Nancy (Francie) 1909

64. *Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim. – **tavola kalinolistá**

- hustý, 2-3 m vysoký keř; listy střídavé, až 7 cm velké, zubaté, pětilaločné; hustá mnohokvětá květenství, květy bílé s načervenalými tyčinkami; plodenství souplodí měchýřků

Park: Ž

Původ: vých. část. Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1687

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

65. *Platanus x hispanica* Mill. – **platan javorolistý**

- až 40 m vysoký strom se širokou korunou; borka se odlupuje ve velkých plátech, místy obnažuje ještě živou, světle šedozelenou kůru; listy 3-5klané, 10–25 cm dlouhé, střední lalok jen o málo delší než široký, čepel na bázi klínovitá až vykrojená; kulovitá plodenství složená z jednosemenných oříšků

Park: H

Původ: patrně kříženec *P. occidentalis* L. (Severní Amerika) a *P. orientalis* L. (Balkán, Malá Asie)

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

66. *Populus alba* L. – **topol bílý (linda)**

- asi 30 m vysoký strom s mohutnou, široce rozložitou korunou; kmen hladký, nerozbrázděný, světle šedý; listy laločnaté, při rašení ochmýřené, později na rubu nápadně běloplstnaté, řapíky na průřezu kulaté; jehnědy tlusté, 3-7 cm dlouhé

Park: H, DL

Původ: Evropa, Asie

67. *Populus x canadensis* Moench. – **topol kanadský**

- 25 až 40 m vysoký strom; hladký kmen; široká koruna; letorosty hranaté, žlutavé; listy široce trojúhelníkovitě

vejčité, 6-12 cm dlouhé, na bázi široce klínovité až uťaté, s 1-2 žlázkami u řapíku, čepel listu na okraji se zřetelným chrupavčítým prosvítavým lemem, řapík z boku smáčklý, často načervenalý; jehnědy 10-15 cm dlouhé

Park: DL

Původ: kříženec *P. deltoides* Marshall a *P. nigra* L. (Francie, 1750)

68. *Populus x canescens* (Ait.) Sm. – topol šedý

- 25 až 35 m vysoký strom; borka hladká, až ve stáří rozpukaná; listy hrubě nepravidelně zubaté až mělce laločnaté, na rubu slabě šedoplstnaté, řapík téměř kulatý

Park: M

Původ: Evropa, malá Asie (přírozený i uměle vzniklý kříženec *P. alba* L. a *P. tremula* L.)

69. *Populus nigra* L. – topol černý

- mohutný strom, 25 až 40 m vysoký, s rozkladitou korunou; borka černavá, síťovitě rozpukaná; letorosty oblé; listy trojúhelníkovitě vejčité, 4-10 cm dlouhé, na bázi klínovité, bez žlázek, na okraji nebrvitě, řapík zploštělý

Park: H

Původ: Evropa, Asie, sz. Afrika

70. *Populus tremula* L. – topol osika (osika obecná)

- asi 30 m vysoký strom s nepravidelnou korunou; borka až ve stáří rozpukaná; letorosty oblé; listy okrouhlé, hrubě zubaté, lysé, řapík dlouhý, smáčklý

Park: H, DL, P, Ž

Původ: Evropa, Asie

71. *Prunus cerasifera* Ehrh. – slivoň třešňová (myrobalán třešňový)

- statný keř nebo strom 4 – 8 m vysoký; listy vejčité až eliptické, 3-7 cm dlouhé, na líci tmavě a na rubu světle

zelené; květy bílé; plody – kulovité peckovice, 1,5-3 cm v průměru, většinou žluté, někdy načervenalé

Park: H, P

Původ: jv. Evropa, Asie

Introdukce: Čechy – 1927 (Průhonice)

72. *Prunus domestica* L. – slivoň domácí (švestka domácí)

- 3 až 10 m vysoký strom; letorosty zelené; listy eliptické až vejčité, 4-8 cm dlouhé, jemně pilovité; květy větš. po dvou, zelenavě bílé; plody – vejčité, fialově modré peckovice

Park: DL, P

Původ: pravděpodobně Kavkaz

73. *Prunus spinosa* L. – slivoň trnitá (trnka)

- 1 až 3 m vysoký hustý keř vytvářející kolce; listy 2-4 cm dlouhé, střídavé, obvejčité, vroubkovaně zubaté; květy bílé, kvetou před rašením listů; plod – modročerné, kulaté, ojíněné peckovice

Park: DL, P

Původ: Evropa, sev. Afrika, záp. Asie

74. *Pyrus* sp. – hrušeň

Park: Ž

75. *Pyrus communis* L. – hrušeň obecná

- 5 až 15 m vysoký strom; listy eliptické až vejčité, 5-10cm dlouhé, vroubkovaně pilovité, a líci tmavozelené, lesklé; plody hruškovité, zřídka kulovité, 4-12 cm dlouhé

Park: DL, P

Původ: již. a stř. Evropa, Asie (hybridogenní druh složitého vývoje)

76. *Quercus palustris* Muenchh. – dub bahenní

- 30 m vysoký strom s široce kuželovitou korunou; listy střídavé, 15 cm dlouhé, hluboce laločnaté, na konci laloků zuby se štětinami, po obou stranách leskle zelené; nažka až 1,5 cm dlouhá, ze čtvrtiny zanořena do široké mělké číšky

Park: DL

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1770

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

77. *Quercus petraea* (Mattuschka) Liebl. – **dub zimní**

- statný, nepravidelně větvený strom, 30 až 40 m vysoký; větévky lysé; listy až 12 cm dlouhé, s okrouhlými laloky, na líci leskle tmavozelené, báze čepele klínovitě sbíhavá bez oušek, řapík dlouhý; plody přisedlé, až 3 cm dlouhé, z 1/3 zanořené do číšky

Park: H, Ž, DL, SP, P

Původ: Evropa

78. *Quercus robur* L. – **dub letní**

- statný, nepravidelně větvený strom, 30 až 40 m vysoký; větévky lysé; listy až 12 cm dlouhé, střídavé, s třemi až šesti laloky na každé straně, na líci tmavozelené, báze čepele srdčitá („ouška“), řapíky krátké; plody stopkaté, až 4 cm dlouhé, z 1/3 zanořené do číšky

- pozn.: oba druhy (*Q. petraea* a *Q. robur*) se spontánně kříží, proto najdeme velké množství jedinců s přechodnými znaky

Park: H, Ž, DL, M, SP, P

Původ: Evropa

79. *Q. robur* cv. **Fastigiata**

- strom se sloupovitou korunou, větve vzpřímené, často pokroucené

Park: DL, M, SP

80. *Quercus rubra* L. – **dub červený**

- statný strom, 25 až 30 m vysoký; listy až 20 cm dlouhé a 15 cm široké, ostře a hluboce laločnaté, na líci matné, tmavě zelené, na podzim výrazně červeně zbarvené; plody přisedlé, až 3 cm dlouhé, z ¼ zanořené do široké mělké číšky

Park: DL, M, P

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1724

Čechy – 1895 (Průhonice)

81. *Rhamnus cathartica* L. – **řešetlák počistivý**

- 3 až 5 m vysoký, nepravidelně větvený keř; listy opadavé, vstřícné, na okraji čepele pilovité, se 3-4 páry postranních žilek; plod – černá peckovice se 4 peckami

Park: DL, P

Původ: Evropa, záp. Asie

82. *Rhododendron x hybridum* hort. – **pěníšník**

- 2 až 5 m vysoký, stálezelený keř; listy kožovité, tuhé, lesklé, krátce řapíkaté, eliptické, celokrajné, nahloučené na koncích větví; květy velké v mnohočetných květenstvích

Park: Ž, M

Původ: vznik křížením a šlechtěním mnoha původních druhů, Severní Amerika, Asie

Introdukce: Evropa – 1817 (Anglie)

83. *Rhus typhina* L. – **škumpa orobincová**

- 5 až 10 m vysoký keř nebo strom; mladé výhony hnědě plstnaté; listy střídavé, lichozpeřené, až 15ti jařmé, lístky vroubkované, dlouze zašpičatělé, po utržení mléčí; květy –

hustě nahloučené koncové laty, dvoudomé – samčí
žlutozelené, samičí červené

Park: Ž, DL

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Evropa – 1624

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

84. *Ribes alpinum* L. – rybíz alpský (meruzalka alpská)

- 1 m vysoký rozkladitý keř; větve netrnité, šedočerné; listy střídavé, 3 – 5laločnaté; květy zelenavě žluté; plod – červená bobule

Park: DL, M, ZH, H, Ž

Původ: Evropa

85. *Ribes rubrum* L. – rybíz červený (meruzalka červená)

- 1,5 m vysoký, netrnitý opadavý keř; borka červenohnědá; listy 3-5laločnaté, na líci lysé, 5-10 cm dlouhé; květy žlutozelené v 5-8 cm dlouhých hroznech; plody červené, kulovité, 0,6 – 0,7 cm v průměru

Park: Š

Původ: Evropa, Asie

86. *Ribes uva-crispa* L. – srstka angrešt (meruzalka srstka)

- nízký, od báze větvený rozkladitý keř, 0,5 – 1,5 m vysoký; letorosty bělošedé, lesklé, v uzlinách většinou s 1-3 trny; listy 3-5laločné, 3-5 cm dlouhé, na rubu pýřité; květy většinou jednotlivé; bobule kulovité, žlutavé, štětinaté

Park: DL, M, P

Původ: Evropa, Kavkaz, sev. Afrika

87. *Robinia pseudoacacia* L. – trnovník bílý (t. akát)

- až 25 m vysoký strom, s prosvětlenou korunou; kůra hluboce zbrázděná; listy střídavé, lichozpeřené, až 30 cm

dlouhé, lístky eliptické až vejčité, celokrajné; květy bílé, vonné, v hustých hroznech; plod – lysý, tmavohnědý, 10 cm dlouhý lusk

Park: H, DL, M, P, SP, Š, ZH, Ž

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1635

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

88. *Rosa* sp. – růže

Park: H, M, P, ZH

89. *Rosa canina* L. – růže šípková

- 1,5 až 3 m vysoký keř nebo opíravá liána; ostny početné, štíhlé, zahnuté; listy střídavé, lichozpeřené, 5-7četné, na líci matně zelené, na rubu světle modrozelené, většinou lysé, řapík s palisty; květy růžové, 5-6 cm v průměru; plod – hladký, masitý, červený šípek

Park: Ž, DL, Š

Původ: Evropa, Sibiř

90. *Rosa* cv. *Mount Shasta* - růže

Park: SP

91. *Rubus fruticosus* agg. – ostružiník křovitý

- obloukovitě sehnutý nebo liánovitě plazivý keř; výhony 2 a více metrů dlouhé, oblé i hranaté, lysé i chlupaté, ostnité; listy tří až pětičetné; květenství latnaté, vícekvěté, květy bílé i růžové; plod – černý, souplodí peckoviček - ostružina

Park: H, DL, P, ZH

Původ: Evropa

92. *Rubus idaeus* L. – maliník obecný (ostružiník maliník)

- až 2 m vysoký, prutnatý keř; listy trojčetné (zřídka pětičetné), svrchu slabě pýřité, na rubu běloplstnaté; květy – terminální nebo úžlabní hrozny, drobné, bílé, pětičetné; plod - červený, souplodí peckoviček - malina

Park: H, DL, P, Š

Původ: Evropa

93. *Salix alba* L. – vrba bílá

- až 25 m vysoký, jednokmenný strom; větve žlutavé; listy střídavé, kopinaté, až 10 cm dlouhé, stříbřitě pýřité, na líci zelené, na rubu přitiskle chlupaté

Park: H, Ž, DL, P

Původ: Evropa, sev. Afrika, záp. Asie

94. *S. alba* cv. *Tristis*

- větve dlouze převislé ,tzv. „ smuteční vrba“

Park: DL, H

95. *Salix aurita* L. – vrba ušatá

- až 3 m vysoký keř nebo stromek s krátkými větvemi; listy 2-4 cm dlouhé, obvejčité, na vrcholu široce zaoblené, okraj zvlněný, nepravidelně hrubě pilovitý, žilnatina hluboce zapuštěná, rub hustě chloupkatý, velké palisty

Park: DL

Původ: Evropa

96. *Salix caprea* L. – vrba jíva

- keř, nebo nízký stromek, do 10 m; listy široce eliptické, nepravidelně slabě pilovité; na rubu šedé s výrazně vystupující ochlupenou žilnatinou, palisty až 1 cm velké; krátké široké jehnědy

Park: H, Ž, DL, P, Š, M

Původ: Evropa, Asie

97. *Salix fragilis* L. – vrba křehká

- keřovitý rozkladitý strom do výšky 15 m; lámavé větve, odstávající; listy kopinaté, až 15 cm dlouhé, jemně zubaté, na líci leskle tmavozelené, na rubu modrozelené, lysé

Park: H, DL, P

Původ: Evropa, záp. Asie

98. *Salix purpurea* L. – vrba nachová

- 2 až 5 m vysoký keř s hustými, vzpřímenými tenkými větvemi; pupeny načervenalé; listy někdy na bázi letorostů vstřícné, 5-8 cm dlouhé, na líci leskle zelené, na rubu sivé, bez palistů

Park: H, DL

Původ: Evropa, Asie, sev. Afrika

99. *Salix viminalis* L. – vrba košíkářská

- 3 až 6 m vysoký keř; silné vzpřímené větve s hladkou, šedozelenou borkou; listy čárkovitě kopinaté, 6-14 cm dlouhé, téměř celokrajné, na okraji podvinuté, na líci tmavozelené, na rubu stříbřitě pýřité

Park: P

Původ: Evropa, Asie

100. *Sambucus nigra* L. – bez černý

- vysoký keř nebo malý strom, do 7 – 9 m; větve s měkkou bílou dřevinou; listy složené, lichozpeřené, vstřícné, opadavé; květenství na vrcholu plochá, vrcholičnatá, květy bílé, drobné; plod – černá, kulovité peckovice

Park: H, Ž, DL, M, P, ZH, Š

Původ: Evropa, sev. Afrika, záp. Asie

101. *Sophora japonica* L. – jerlín japonský

- až 25 m vysoký strom; listy střídavé, lichozpeřené se 7-17 celokrajnými, vejčité kopinatými lístky; květy žlutobílé,

v koncových latách; plod – stopkatý, až 8 cm dlouhý
zaškrcovaný lusk

Park: ZH

Původ: vých. Asie

Introdukce: Evropa – 1753 (Anglie)

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

102. *Sorbus aucuparia* L. – **jeřáb ptačí**

- 15 až 20 m vysoký, zpříma rostoucí strom; listy střídavé,
lichozpeřené, lístky zubaté; plod – oranžově červená
malvice

Park: H, Ž, DL, P

Původ: Evropa, Asie

103. *Sorbus intermedia* (Ehrh.) Pers. – **jeřáb prostřední**

- 6 až 10 m vysoký strom; letorosty zprvu plstnaté; listy
široce vejčité až eliptické, 6-11 cm dlouhé, peřenolaločné,
na líci leskle zelené, na rubu hustě šedavě plstnaté; květy
špinavě bílé, květenství plstnatá; plody – malvice, oranžově
červené, elipsoidní, 1,2 cm dlouhé

Park: Ž

Původ: sev. Evropa

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

104. *Spiraea chamaedryfolia* L. emend. Jacq.

– **tavolník ožankolistý (t. jilmolistý)**

- 1 až 2 m vysoký, výběžkatý, vzpřímený keř; letorosty
hrnaté, zprohýbané; listy vejčité, 1,5 – 4 cm dlouhé,
dvakrát pilovité, na rubu nasivělé; květy bílé

Park: Ž

Původ: Evropa, Sibiř, stř. Asie

105. *Spiraea corymbosa* Raf. – **tavolník chocholičnatý**

- 0,4 až 1 m vysoký výběžkatý keř; letorosty červenohnědé, oblé; listy široce vejčité až eliptické, 3-8 cm dlouhé, hrubě pilovité, na rubu nasivělé; květy bílé;

Park: Ž

Původ: vých. část USA

106. *Spiraea douglasii* Hook. – **tavolník Douglasův**

- 1 až 2 m vysoký, prutnatý, výběžkatý keř; letorosty oblé, v mládí šedavě plstnaté, později červenohnědé; listy podlouhlé až eliptické, 3-9 cm dlouhé, jen v horní polovině hrubě pilovité, na rubu bělavě plstnaté; květy růžové

Park: Ž

Původ: záp. část Severní Ameriky

107. *Spiraea japonica* L. – **tavolník japonský**

- 0,8 až 1,5 m vysoký, vzpřímený keř; letorosty téměř oblé, v mládí chlupaté; listy vejčité kopinaté, 3-8 cm dlouhé, dvakrát pilovité, na rubu šedozelelné; květy světle růžové

Park: Ž

Původ: Japonsko

Introdukce: Čechy – 1927 (Průhonice)

108. *Spiraea salicifolia* L. – **tavolník vrbolistý**

- 1 – 1,5 m vysoký, prutnatý, výběžkatý keř; žlutohnědé letorosty, slabě hranaté; listy podlouhlé až podlouhle kopinaté, 3-6 cm dlouhé, pilovité, lysé; květy růžové v koncových kuželovitých latách

Park: H, DL, P

Původ: vých. Evropa, Sibiř, Asie

Introdukce: Čechy – 1927 (Průhonice)

109. *Spiraea x vanhouttei* (Briot) Carriere – **tavolník van Houtteův**

- 1,5 až 2,5 m vysoký, rozkladitý keř s obloukovitě prohnutými větvemi; listy klínovitě obvejčité až eliptické,

1-2 cm dlouhé, na dlouhých větvích často 3laločné, až 3,5 cm dlouhé, lysé, na rubu šedozelené; květy bílé

Park: H, Ž, DL, P, ZH

Původ: kříženec *S. cantoniensis* Lour. (Čína, Japonsko) a *S. trilobata* L. (stř. Asie)

Introdukce: Čechy – 1927 (Průhonice)

110. ***Swida alba* (L.) Opiz – svída bílá**

- 1 až 3 m vysoký keř s odstávajícími větvemi; letorosty červené; listy eliptické, 4-8 cm dlouhé, s 5-6 páry žilek; květy žlutavě bílé ve vrcholících; plod – bílá až slabě namodralá, kulovitá peckovice

Park: H

Původ: Asie

Introdukce: Evropa – 1741

Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

111. ***S. alba* cv. *Argenteomarginata***

- listy s krémově bílým okrajem (panašované)

Park: SP

112. ***Swida sanguinea* (L.) Opiz – svída krvavá**

- 2 až 5 m vysoký keř nebo malý stromek; letorosty krvavě červené, na zastíněných místech zelenavé; listy eliptické, 3-8 cm dlouhé, živě zelené se 3-5 páry žilek; květy špinavě bílé, páchnoucí; plod – modročerná až černá kulovitá peckovice

Park: H, DL, M, P, ZH, Ž

Původ: Evropa

113. ***Symphoricarpos albus* (L.) Blake – pámelník bílý**

- 1 až 1,5 m vysoký, štíhlý, prutnatý keř; borka na větvích odlupující se v tenkých pruzích; listy vstřícné, vejčité,

celokrajné; květy drobné, narůžovělé; plod – bílá, houbovitě dužnatá, kulovitá bobule

Park: H, Ž, DL, ZH

Původ: Severní Amerika

Introdukce: Evropa – 1879

Čechy – 1923 (Průhonice)

114. ***Syringa x chinensis* Willd. – šeřík čínský**

- 3 až 5 m vysoký, opadavý kulovitý keř, s tenkými obloukovitě sehnutými větvemi; letorosty hranaté; listy vejčité kopinaté, 4-6 cm dlouhé, lysé; květy světle fialové, slabě vonné, v převislých 7-15 cm dlouhých latách

Park: Ž

Původ: vyšlechtěn v r. 1777 ve Francii, kříženec *S. vulgaris* L. a *S. x persica* L.

Introdukce: Čechy – 1880 (Sychrov)

115. ***Syringa vulgaris* L. – šeřík obecný**

- 2 až 5 m vysoký keř nebo nízký strom s vláknitě se odlupující borkou; letorosty oblé, olivově zelené; listy široce vejčité, 5-12 cm dlouhé, na bázi klínovité až mělce srdčité, lysé; květy fialové, zřídka bílé, vonné

Park: H, DL, M, ZH

Původ: jv. Evropa, Malá Asie

116. ***Tilia cordata* Mill. – lípa srdčitá (l. malolistá)**

- statný, 20 až 40 m vysoký strom; listy drobné, řapíkaté, nesouměrně srdčitě okrouhlé, 4-7 cm velké, ostře pilovité, na líci lesklé, na rubu modrosivé, v úžlabí žilek se svazečky rezavých chloupků; vícekvětá květenství, ke stopce přirůstá listen; plody - tenkostěnné kulovité nažky

Park: H, Ž, DL, M, SP, P, ZH

Původ: Evropa

117. ***Tilia platyphyllos* Scop. – lípa velkolistá**
- statný, 20 až 40 m vysoký strom; listy větší a tenčí než u lípy srdčité, viditelná žilnatina 3. řádu, na rubu zelené, s bílými chloupky; nažky s tvrdým oplodím - oříšky
Park: H,Ž, DL, M, P, Š, ZH
Původ: Evropa
118. ***T. platyphyllos* cv. *Laciniata***
- strom menšího vzrůstu, střižanolistý kultivar
Park: DL
119. ***Tilia tomentosa* Moench – lípa stříbrná**
- 15 až 30 m vysoký strom; spodní strana listů, řapíky a mladé větve stříbřitě plstnaté; listy střídavé, na líci tmavě zelené; květní vidlany převislé; nažky na povrchu slabě žebernaté
Park: Ž
Původ: Balkán, vých. Evropa
Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)
120. ***Tilia* cf. *x vulgaris* Hayne – lípa obecná**
- až 40 m vysoký strom; listy 6-10 cm velké, svrchu tmavě zelené, nelesklé, na rubu živě zelené nebo nasivělé, ostře pilovité, široce vejčité, v úžlabí žilek svazečky rezavých chloupků (znak *T. cordata*), žilnatina s bílými chloupky (znak *T. platyphyllos*); nažky s tvrdým oplodím
Park: H, DL, M
Původ: Evropa, přirozený kříženec *T. cordata* Mill. a *T. platyphyllos* Scop.
121. ***Ulmus glabra* Hudson – jilm drsný (j. horský)**
- až 40 m vysoký strom s vysoko nasazenou korunou; mladé větévky chlupaté, bez korkových lišt; listy střídavé, na

povrchu drsné, asymetrické, 9-15 cm velké, zubaté, často u špičky špičatě trojlaločné; nažky s blanitým křídlem

Park: H, Ž, DL, M, ZH, Š

Původ: Evropa, záp. Asie

122. ***U. glabra* cv. *Pendula***

- větvičky převislé

Park: Ž

123. ***Ulmus laevis* Pallas – jilm vaz**

- 30 m vysoký strom, s rozložitou korunou a s nápadnými shluky výhonů (vlků) na bázi kmene; listy střídavé, s nápadně asymetrickou čepelí, nejširší nad polovinou čepele, na okraji zahnuté zuby; květy dlouze stopkaté; nažka v blanitém, brvitém, semenném pouzdru

Park: M, H

Původ: Evropa, záp. Asie

124. ***Ulmus minor* Mill. – jilm habrolistý**

- až 30 m vysoký strom; větévky často vytvářejí korkové lišty; listy střídavé, asymetrické, lysé, pilovité; květy krátce stopkaté; plody s nažkou nad středem blanitého pouzdra

Park: P, H, ZH

Původ: Evropa

125. ***Viburnum lantana* L. – kalina tušalaj**

- 2 až 5 m vysoký, rozkladitý, opadavý keř; listy široce eliptické, 5-12 cm dlouhé, pilovité, svraskalé, na rubu šedoplstnaté; květy žlutavě bílé; plody – zpočátku červené, později černé protáhlé peckovice

Park: H, Ž

Původ: Evropa, záp. Asie

Introdukce: Čechy – 1835 (Praha – Královská obora)

126. *Viburnum lentago* L. – **kalina severoamerická**

- 2 až 6 m vysoký, opadavý, vzpřímený keř nebo nízký strom; listy vejčité až obvejčité, 5-10 cm dlouhé, jemně pilovité; květy smetanově bílé, vonné; plod – modročerná, ožíněná, elipsoidní peckovice

Park: Ž

Původ: vých. část Severní Ameriky

Introdukce: Čechy – 1923 (Průhonice)

127. *Viburnum opulus* L. – **kalina obecná**

- až 4 m vysoký keř nebo keřovitě rostoucí stromek; listy opadavé, vstřícné, se 3-5 laloky, terčovitě žlázkové na konci řapíku; nepřilíhající hustá koncová květenství, okrajové květy zvětšené, bílé, sterilní; plod – měkká, červená peckovice

Park: Ž, ZH, H

Původ: Evropa, sev. Asie, sev. Afrika

128. *Vinca minor* L. – **brčál menší (barvínek)**

- polokeř s nekvetoucími výběžky plazivými a kořenujícími; listy eliptické, na líci tmavozelené, lesklé, na rubu žlutozelené; květy jasně modré, asi 2,5 cm široké

Park: DL, SP

Původ: Evropa, Malá Asie, Kavkaz

129. *Vitis vinifera* L. cf. subsp. *vinifera* - **réva vinná**

- až 30m vysoká, opadavá liána; listy dlanitolaločné až dlanitodílné se 3 až 5 laloky, 7-15 cm široké, hrubě zoubkované; plody – kulovité bobule, 0,6-1 cm v průměru

Park: H, Ž

Původ: Evropa, Malá Asie, Kavkaz

130. *Weigela florida* (Bge.) A. DC. – **weigela květnatá (w. zahradní)**

- až 3 m vysoký, široce rozložitý keř; listy vstřícné, vejčité eliptické, 5-11 cm dlouhé, pilovité; koruny květů nálevkovitě zvonkovité, asi 3 cm dlouhé, růžové; plody – tobolky

Park: Ž

Původ: Čína, Korea

Introdukce: Evropa – 1845

Čechy – 1924 (Průhonice)

9 Charakteristika jednotlivých zámeckých parků

9.1 Dolní Lukavice

Dolní Lukavice (346 m.n.m., 457 obyvatel v r. 2000) je rozlehlá ves položená v údolí při řece Úhlavě asi 3 km severně od Přeštic. První historicky doložená zmínka o obci Dolní Lukavice pochází z r. 1216, kdy statek vlastnil blíže neurčený pan Štěpán. Během několika následujících staletí měnil místní statek a později i tvrz velmi často majitele. Až roku 1708 dal Ferdinand Morzin zbořit starou sešlou tvrz a povolal plzeňského architekta Jakuba Augustona mladšího, aby zde postavil reprezentativní sídlo. Tímto vznikl v Dolní Lukavici trojkřídlý barokní zámek s podkovovitým půdorysem.

Zámek byl postaven ve dvou fázích, centrální část byla dokončena roku 1708 a boční křídla po roce 1724. Středová část zámku s kupolovitou střechou má v přízemí průjezdnou klenutou halu, středový hlavní portál. V patře je umístěn hlavní sál, spolu s vedlejšími pokoji nejlépe dochovaný prostor zámku. Zámecká kaple sv. Jana Nepomuckého v severním křídle, vyzdobená freskou Františka Julia Luxe, byla vysvěcena r. 1730. Hodnotný je oltář se sochami Lazara Widmanna. Na zámku působil v l. 1758-60 jako kapelník mladý J. Haydn.

K zámku přiléhá i komplex hospodářského dvora a pivovaru s budovami barokního původu, řešenými současně se stavbou zámku. V současnosti objekt využívá zemědělské družstvo a je v poměrně špatném stavu.

Za barokním zámkem (jižně) se rozkládá protáhlý, velmi jednoduše řešený anglický park. Byl založen v 1. polovině 18. století podle plánu J. F. Schora původně ve francouzském stylu s pravidelnou dispozicí, která zahrnovala i plochu dnes zastavěnou vesnickými domy. Od čestného dvora, uzavřeného dřevěným mřížovým plotem mezi zděnými pilíři se sochařskou výzdobou, byla vedena dlouhá osa hlavního průhledu přes veliký, geometricky řešený parter s květinovou broderií, bazény a vodotrysky, až k bažantnici a odtud prodloužena dvouřadou alejí do krajiny. Park měl bohatou parkovou plastickou výzdobu od O. F. Quitainera, ze které zde dnes najdeme již jen

fragmenty. Na boční křídla zámku po obou stranách navazovala ovocná zahrada. V okolí zahrady se pěstoval chmel. Na přelomu 18. a 19. století byla pravidelná barokní úprava zrušena a park přebudován ve slohu přírodně krajinářském. Do této úpravy byla zahrnuta i bažantnice, chmelnice byla zrušena a park prodloužen ve své ose jižním směrem. Rovněž velká louka východně od bažantnice byla upravena jako idealizovaná anglická krajina. V letech 1808 – 1809 byly provedeny další stavební úpravy. Z rybníku obdélníkového tvaru bylo vytvořeno jezero přírodního tvaru. Architekti se v té době inspirovali zámeckým parkem ve Versailles a na základě plánů byl postaven antický chrámek. Letohrádek stával na hranici francouzské zahrady a bažantnice. Jednalo se o bílou stavbu kruhovitého půdorysu, kterou nesly čtyři masivní řecké sloupy a byla zakončena kruhovou stříškou. V té době bylo v barokní zahradě vybudováno i několik skleníků s exotickými rostlinami. V nejzazším cípu parku stála kaplička. Po nějaké době byla přesunuta do zadní části bažantnice, kde stojí dodnes. Za Schönbornů byl park hojně využíván k jízdě na koních. V té době byl park stále obehnán vysokou zdí a na pozemek šlechty nikdo nezvaný neměl přístup.

Zámek je nyní v soukromém vlastnictví. Vlastník ovšem nemá dostatek finančních prostředků jak na opravu zámku, tak na pečlivější údržbu zámeckého parku. Část parku přiléhající k zámku je v současnosti udržována kosením. V r. 2008 byly pokáceny nebezpečné suché stromy na břehu rybníka. Neprobíhá nová výsadba (výjimkou je *Ginkgo biloba*, vysazený v r. 2007 vlevo za zámkem), velká část parku zarůstá náletovými dřevinami. V polovině 90. let 20. století byl navržen plán revitalizace parku, včetně doplňující výsadby, ale ze záměru nakonec sešlo a proběhlo pouze přesazení 2 nevhodně umístěných smrků pichlavých (*Picea pungens*) v blízkosti zámku.

Park leží na rovině a je nyní tvořen jediným širokým a velmi dlouhým paloukem, který je po kraji lemován dosti starými skupinami dřevin převážně domácího původu, park volně přechází do okolní krajiny. Velmi nešťastným zásahem do parku bylo vybudování fotbalového hřiště na jednom z palouků v hlavní ose parku. Okrajové části parku byly přeměněny na předzahrádky přilehlých stavení, dřeviny v nich nebyly nezahrnuty do inventarizace parku. K parku přiléhá bažantnice s hodnotným porostem, tvořeným převážně duby a lípami, s příměsí buku, habru, smrku a jedle. Plynulý přechod do krajiny je

v současnosti bohužel narušen intenzivní zemědělskou činností na pozemcích těsně přiléhajících k parku. Park je volně přístupný.

Dendrologicky není park příliš druhově bohatý. Kompozice je postavena především z druhů domácích, ale svým stářím a vzrůstem mimořádně hodnotných. Jedná se zejména o oba druhy domácích dubů a obě naše lípy (*Quercus robur* a *Q. petraea*; *Tilia cordata* a *T. platyphyllos*), z nichž ty největší mají obvod kmene přes 380 cm. Na břehu větší vodní plochy, lemující vlevo při pohledu od zámku rozlehlý ústřední palouk, roste zdejší asi nejvzácnější dřevina, před několika lety ještě dvoukmenný, urostlý exemplář tisovce dvouřadého (*Taxodium distichum* – 394 cm; 10 m; 22 m), který patří svou velikostí k nejcennějším v republice. Vzhledem k tloušťce svého kmene by byl zajisté ještě vyšší, ale v minulosti přišel při vichřici o část koruny. Zatímco o tomto jedinci bylo několik záznamů, skupinka 3 mladších, stejně vzácných metasekvojí čínských (*Metasequoia glyptostroboides*: **1.**- 130 cm; 10 m; 11m, **2.**- 110 cm; 5 m; 12 m, **3.**- 190 cm; 10 m; 14 m), pro mne byla velkým překvapením. Všechny tři rostou v řadě nedaleko tisovce, kmeny jsou zavětvené až k zemi. Tento druh roste v Česku pouze v několika exemplářích a není jasné, jak se dostal až sem. Metasekvoje byla objevena jako jedna z posledních nahosemenných dřevin až v r. 1941 v čínských horách. Paleobotanikům byla známa již dříve z fosilních nálezů, ale považovali ji již za vymřelý druh, proto ji nazýváme živoucí fosílií. Dále je zde mohutný exemplář borovice vejmutovky (*Pinus strobus* – 329 cm; 16 m; 30 m) a modřínu opadavého (*Larix decidua* – 300 cm; 14,5 m; 29 m). Rovněž dva smrky pichlavé (*Picea pungens* cv. *Argentea*), rostoucí v blízkosti zámku jsou velmi pěkné a vzrostlé: **1.**- 191 cm; 7 m; 23 m, **2.**- 195 cm; 8 m; 22 m. Dva cypřišky hrachonosné (*Chamaecyparis pisifera* cv. *Plumosa*) jsou již mnohem menší.

Z listnáčů jsou nádhernými exempláři zastoupeny duby – dub červený (*Quercus rubra* – 157 cm; 15 m; 21 m) a pyramidální forma dubu letního (*Q. robur* cv. *fastigiata* – 250 cm; 11 m; 22 m). Zvláštností je stříhanolistá forma lípy velkolisté (*Tilia platyphyllos* cv. *Laciniata* – 91 cm; 5,5 m; 5 m) před zámkem. Zde rovněž stojí několik vzrostlých javorů klenů (*Acer pseudoplatanus*), z nichž nejmohutnější má rozměry – 363 cm; 25 m; 22 m. Příjezdové cesty k zámku jsou lemovány neudržovanými živými ploty,

tvořenými rybízem alpským (*Ribes alpinum*). Jedna z dominant parku – 40 m vysoký smrk – padl při vichřici 18.-19.1.2007. Celkově bylo v areálu zámeckého parku recentně zjištěno 14 taxonů nahosemenných dřevin a 61 taxonů dřevin krytosemenných (z toho 34 stromů, 25 keřů, 1 plazivý polokeř a 1 dřevitá liána). Pro srovnání Hieke (Hieke 1984) uvádí 11 j. a 45 l.. Ačkoliv počet taxonů vzrostl (zejména o domácí dřeviny), estetická hodnota parku zaostává.

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH TAXONŮ DŘEVIN:

Stav k 4.7.2007

Pinophyta

1. *Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc. cv. Plumosa
2. *Ginkgo biloba* L.
3. *Juniperus chinensis* L. cv. Pfitzeriana
4. *Larix decidua* Mill.
5. *Metasequoia glyptostroboides* Hu et Cheng
6. *Picea abies* (L.) Karsten
7. *Picea pungens* Engelm. cv. Argentea
8. *Pinus sylvestris* L.
9. *Pinus strobus* L.
10. *Pseudotsuga menziesii* (Mirbel) Franco
11. *Taxodium distichum* (L.) Rich.
12. *Taxus baccata* L.
13. *Thuja occidentalis* L.
14. *Thuja occidentalis* L. cv. Globosa

Magnoliophyta

1. *Acer campestre* L.
2. *Acer negundo* L.

3. *Acer platanoides* L.
4. *Acer pseudoplatanus* L.
5. *Acer saccharinum* L.
6. *Aesculus hippocastanum* L.
7. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner
8. *Betula pendula* Roth
9. *Carpinus Betulus* L.
10. *Cerasus avium* (L.) Moench
11. *Corylus avellana* L.
12. *Corylus colurna* L.
13. *Crataegus laevigata* (Poir.) DC.
14. *Crataegus monogyna* Jacq.
15. *Crataegus coccinea* L.
16. *Euonymus europaeus* L.
17. *Forsythia suspensa* (Thunb.) Vahl
18. *Fraxinus excelsior* L.
19. *Hedera helix* L.
20. *Lonicera xylosteum* L.
21. *Malus domestica* Borkh.
22. *Padus avium* Mill.
23. *Philadelphus coronarius* L.
24. *Populus alba* L.
25. *Populus x canadensis* Moench.
26. *Populus tremula* L.
27. *Prunus domestica* L.
28. *Prunus spinosa* L.
29. *Pyrus communis* L.
30. *Quercus palustris* Muench.
31. *Quercus petraea* (Mattuschka) Liebl.
32. *Quercus robur* L.
33. *Quercus robur* L. cv. Fastigiata
34. *Quercus rubra* L.
35. *Rhamnus cathartica* L.
36. *Rhus typhina* L.

37. *Ribes alpinum* L.
38. *Ribes uva-crispa* L.
39. *Robinia pseudoacacia* L.
40. *Rosa canina* L.
41. *Rubus fruticosus* agg.
42. *Rubus idaeus* L.
43. *Salix alba* L.
44. *Salix alba* L. cv. Tristis
45. *Salix aurita* L.
46. *Salix caprea* L.
47. *Salix fragilis* L.
48. *Salix purpurea* L.
49. *Sambucus nigra* L.
50. *Sorbus aucuparia* L.
51. *Spiraea salicifolia* L.
52. *Spiraea x vanhouttei* (Briot) Carriere
53. *Swida sanguinea* (L.) Opiz
54. *Symphoricarpos albus* (L.) Blake
55. *Syringa vulgaris* L.
56. *Tilia cordata* Mill.
57. *Tilia platyphyllos* Scop.
58. *Tilia platyphyllos* Scop. cv. Laciniata
59. *Tilia x vulgaris* Hayne
60. *Ulmus glabra* Hudson
61. *Vinca minor* L.

9.2 Hradiště u Blovice

Zámek i s parkem se nachází na území městečka Blovice (3 925 obyvatel v r. 2006), které leží 20 km jižně od Plzně. První písemnou zprávu o Blovicích máme z r. 1284, kdy byly trhovou vsí, patřící cisterciáckému klášteru v Pomuku.

V místech dnešního zámku na Hradišti stávala tvrz, prvně uváděná r. 1545. Patřila rodu Hradišťských z Hořovic, kteří vlastnili též dvůr a ves Hradiště s řadou okolních vsí. Koncem 17. století se stal držitelem Jan Josef z Újezda, který dal v r. 1704 zdejší tvrz barokně přestavět. Od r. 1728 se dostalo panství odkazem Vilému Albrechtu Krakovskému z Kolovrat a roku 1741 Prokopu Krakovskému. Roku 1775 za Josefa hraběte Krakovského z Kolovrat byl zámek upraven v pozdně barokním stylu. V r. 1873 byl celý hradišťský zámek přestavěn Eduardem Pálffyem z Erdödu dle starších návrhů J. F. Jöndla ve slohu anglické novogotiky, práce řídil plzeňský stavitel Martin Stelzer. Roku 1918 koupil hradišťské panství hronovský továrník Adolf Klikar, který ho vlastnil až do r. 1945. Poté byl objekt přizpůsoben potřebám zemědělského školství. V r. 2000 byl zámek předán do majetku okresního muzea a byl zpřístupněn pro návštěvníky v r. 2002.

Zámek stojí na vyvýšeném okraji většího anglického parku (4,9 ha). Pouze za budovou a těsně kolem vchodu najdeme pravidelné formální dispozice. Většina parku, tj. louky, skupiny dřevin a staré aleje na okraji, leží níže, nežli zámek. Je zčásti lemován řekou Úslavou, do níž se vlévá voda z mlýnského náhonu, který protéká středem parku.

Urbář hradišťského panství z roku 1687 poprvé popisuje park jako "park s rozdílným stromovím, zahradou kořennou a kuchyňskou pro vaření"... Park jako takový byl pravděpodobně založen kolem roku 1800. Roku 1853 věnoval Hanuš Krakovský z Kolovrat parku zvláštní pozornost (odstranil veřejnou cestu, na místě vysušeného rybníka založil užitkovou zahradu se skleníky apod.). Velké změny park zaznamenal především v letech 1872 - 1874 za hraběte Eduarda Pálffyho, který dal park upravit ve slohu anglickém. Úpravy měl na starosti zahradník Steinwender, kterého si Pálffy přivezl ze Štýrského Hradce. Probíhaly tu rozsáhlé terénní úpravy. Byl vyhlouben rybník

s romantickými ostrůvky, hloubeny rigoly, nasypávány cesty. Získaná zemina byla navážena k východní a severní straně zámku, původní hradní pahorek tak byl rozšířen o několik metrů. Na východní straně byla pak roku 1883 do svahu zabudována umělá průchozí jeskyně, dnes již zřícená. Z jezírka s vodotryskem nad ní padal dolů vodopád. Před jižním průčelím byl zbořen patrový dům a vznikl tak prostor pro čestný dvůr se zděnou kašnou. Přes mlýnskou strouhu byly vystavěny kamenné můstky, u jednoho z nich se dochovalo zábradlí ve tvaru pařezů, spojených větvemi a vyrobené z cihel omazaných trvanlivou maltou, do níž byly vyryty takové detaily jako letokruhy, suky a struktura kůry. Dále v parku vznikla poustevna a na větším ostrůvku byla postavena chaloupka z kůry. Došlo k výsadbě nových stromů, zřídily se vodotrysky, besídky, ve sklenících se pěstovaly vzácné tropické květiny. Za několik málo let se zahradníkovi Steinwenderovi podařilo vytvořit z hradištského zámeckého parku jeden z nejkrásnějších parků v Rakousku-Uhersku.

Tuto podobu si park zachoval dodnes, přestože většina této zahradní architektury a bohatá dřevinná skladba se nedochovala. Vliv na to mělo i počínání následujícího majitele, továrníka Klikara, který měl jakousi zálibu v dřevorubectví. Podle záznamů bylo v roce 1927 v parku mimo okrasné křoviny množství druhů stromů (olše, vrby, topoly, břízy, habry, jasany, lípy, lísky, kaštiny, jilmy, buky, duby, vazy, akáty, javory, kleny, platany, cypřiše, zeravy, tisy, vejmutovky a další jehličnany). Nejstarší, asi 400 let starý, byl jilm vaz, mající metr nad zemí obvod kmene 3,75 m, asi třísetletá lípa měla v obvodu 4,25 m, asi 200 let starý topol bílý – 4 m, líska turecká - 2,75 m. Obvod kmene 5,25 m měl asi dvousetletý akát, patrně nejstarší v Čechách a byly tu další staré stromy. Toho roku se zřejmě bezúspěšně pokusil Spolek pro okrašlování města Blovic Klikarovi zabránit v kácení stromů v zámeckém parku. Další rány park utřžil i po 2. sv. válce, kdy v parku hospodařilo zemědělské učiliště a paradoxně nejvíce byl zdevastován v 90. letech 20. století. Například v roce 1997 byl v parku vyrovnán terén a zavezeny mokřiny, čímž bylo narušeno stanoviště mnoha druhů květeny, výjimkou nebylo ani rozorávání travnatých ploch v parku při zemědělské výuce. Velké úbytky dřevin nastaly zejména v důsledku podmáčení parku navýšením hladiny řeky, při povodních a díky nevyřešenému problému s prosakující kanalizací. Proto můžeme nyní už jen na papíře obdivovat pestrost dřevinné

skladby, jak byla v parku k nalezení ještě před 10 až 15 lety: zeravy (*Thuja occidentalis* cv. Ellwangeriana a *T. o.* cv. Wareana), statný jalovec (*Juniperus virginiana* cv. Glauca), tisovec (*Taxodium distichum*), červeně kvetoucí trnovník lepkavý (*Robinia viscosa*), střihanolistá lípa (*Tilia platyphyllos* cv. Laciniata), jírovec červený (*Aesculus x carnea*) a v neposlední řadě nejvzácnější listnatá dřevina korkovník amurský (*Phellodendron amurense*).

V současnosti je park stabilizován, proběhla i nová výsadba (*Salix fragilis*, *Platanus x hispanica*), travnaté plochy jsou pravidelně udržovány, ale skromné finanční prostředky Muzea jižního Plzeňska, pod jehož správu park spadá, neumožňují výraznější rozvoj a obnovu parku. Park je situován v zástavbě, jeho východní hranici tvoří řeka Úslava, zbytek parku je ohraničen okolními zahradami a staveními, na západní straně silnicí. Parkem prochází síť několika cest s mostky, které jsou hojně využívány obyvateli města k procházkám a relaxaci.

Z toho, co v parku zbylo, stojí z jehličnanů za zmínku stromový tis (*Taxus baccata* – 216 cm; 10 m; 11m) u potoka, borovice limba (*Pinus cembra* – 98 cm; 4 m; 11 m) v severní části u plotu. Zde najdeme i tři borovice Jeffreyovy (*Pinus jeffreyi*: **1.** - 108 cm; 4 m; 11 m, **2.** – 56 cm; 3,5 m; 10 m, **3.** – 46 cm; 3 m; 7 m), které mají velmi nevhodné podmínky s nedostatkem prostoru, přičemž největší z nich má již zaschlý vzrostný vrchol. Dominantou parku je sloupová forma smrku pichlavého (*Picea pungens* cv. Columnaris – 156 cm; 4,5 m; 30 m), k němu přiléhá skupinka douglasek (*Pseudotsuga glauca*), z nichž nejmohutnější má rozměry – 162 cm; 6 m; 24 m.

Z listnáčů zaslouží asi největší pozornost dvojice mohutných platanů (*Platanus x hispanica*: **1.** – 374 cm; 19,5 m; 24 m, **2.** – 330 cm; 29 m; 21 m), z nichž ten první stojí u mostku východně od zámku a ten druhý na kraji palouku severně od zámku. Dutina platanu u mostku byla v minulosti vyzděna, ale otvor se již zvětšil a zídka neplní svoji původní funkci. V severní části parku najdeme několik mohutných javorů stříbrných (*Acer saccharinum* – největší z nich: 470 cm; 16,5 m; 27 m). Jelikož tato dřevina nevyniká dlouhověkostí, jsou tyto exempláře již poznamenané svým vysokým stářím, prosychají, nevytvářejí již kompaktní korunu, ale zmlazují z kmenů. Z domácích dřevin stojí za pozornost zejména skupina vrb bílých (*Salix alba*)

v nejsevernějším cípu parku u branky, z nichž největší exemplář má úctyhodné rozměry – 413 cm; 14,5 m; 25 m. Zajímavé jsou i kultivary jasanu ztepilého - převislý kultivar (*Fraxinus excelsior* cv. *Pendula* – 166 cm; 7 m; 5 m) a různolistý kultivar (*Fraxinus excelsior* cv. *Diversifolia* – 157 cm; 10 m; 23 m). Didakticky zajímavý je růst dvou dubů – zimního a letního (*Quercus petraea*; *Quercus robur*) v blízkosti několika metrů, rovněž výskyt všech tří druhů jilmů (*Ulmus*) na tak malém prostoru je dnes již vzácností. Ve východní části parku na protipovodňovém náspu vede cesta lemovaná alejí vzrostlých lip, javorů, jírovců a habrů. Celkově bylo v areálu zámeckého parku recentně zjištěno 10 taxonů nahosemenných dřevin a 63 taxonů dřevin krytosemenných, z toho 39 stromů, 22 keřů a 2 dřevité liány (Hieke 1984 - 16 j. a 60 l.).

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH TAXONŮ DŘEVIN:

Stav k 11.8.2007

Pinophyta

1. *Abies alba* Mill.
2. *Juniperus sabina* L.
3. *Picea abies* (L.) Karsten
4. *Picea pungens* Engelm. cv. *Columnaris*
5. *Pinus cembra* L.
6. *Pinus jeffreyi* Balf.
7. *Pinus nigra* Arnold
8. *Pinus sylvestris* L.
9. *Pseudotsuga glauca* (Mayr) Mayr
10. *Taxus baccata* L.

Magnoliophyta

1. *Acer campestre* L.

2. *Acer platanoides* L.
3. *Acer pseudoplatanus* L.
4. *Acer saccharinum* L.
5. *Aesculum hippocastanum* L.
6. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner
7. *Alnus incana* (L.) Moench
8. *Berberis vulgaris* L.
9. *Betula pendula* Roth
10. *Carpinus betulus* L.
11. *Castanea sativa* Mill.
12. *Cerasus avium* (L.) Moench
13. *Corylus avellana* L.
14. *Corylus colurna* L.
15. *Crataegus laevigata* (Poir.) DC.
16. *Crataegus monogyna* Jacq.
17. *Euonymus europaeus* L.
18. *Fagus sylvatica* L.
19. *Fagus sylvatica* L. cv. *Atropunicea*
20. *Forsythia suspensa* (Thunb.) Vahl
21. *Fraxinus excelsior* L.
22. *Fraxinus excelsior* L. cv. *Diversifolia*
23. *Fraxinus excelsior* L. cv. *Pendula*
24. *Hedera helix* L.
25. *Juglans regia* L.
26. *Ligustrum vulgare* L.
27. *Malus domestica* Borkh.
28. *Padus avium* Mill.
29. *Philadelphus coronarius* L.
30. *Platanus x hispanica* Mill.
31. *Populus alba* L.
32. *Populus nigra* L.
33. *Populus tremula* L.
34. *Prunus cerasifera* Ehrh.
35. *Quercus petraea* (Mattuschka) Liebl.

36. *Quercus robur* L.
37. *Ribes alpinum* L.
38. *Robinia pseudoacacia* L.
39. *Rosa* sp.
40. *Rubus fruticosus* L.
41. *Rubus idaeus* L.
42. *Salix alba* L.
43. *Salix alba* L. cv. Tristis
44. *Salix caprea* L.
45. *Salix fragilis* L.
46. *Salix purpurea* L.
47. *Sambucus nigra* L.
48. *Sorbus aucuparia* L.
49. *Spiraea salicifolia* L.
50. *Spiraea x vanhouttei* (Briot) Carriere
51. *Swida alba* (L.) Opiz
52. *Swida sanguinea* (L.) Opiz
53. *Symphoricarpos albus* (L.) Blake
54. *Syringa vulgaris* L.
55. *Tilia cordata* Mill.
56. *Tilia platyphyllos* Scop.
57. *Tilia x vulgaris* Hayne
58. *Ulmus glabra* Hudson
59. *Ulmus laevis* Pallas
60. *Ulmus minor* Mill.
61. *Viburnum lantana* L.
62. *Viburnum opulus* L.
63. *Vitis vinifera* L. subsp. *vinifera*

9.3 Merklín

Jihozápadně od Přeštic se v nadmořské výšce 385 - 420 metrů rozkládá obec Merklín. Obcí protéká říčka Merklínka, vytékající z Merklínského rybníka. Jak dokazují archeologické nálezy, bylo okolí Merklína hustě osídleno již v pravěku. Nalezeno bylo několik mohylových pohřebišť, dokládajících zdejší pradávňý život již v době bronzové. První dochovaná zmínka přímo o Merklínu pochází z r. 1356. V této době byl Merklín již městečkem s farním kostelem a tvrzí. Na konci 15. století se stal majitelem Merklína Vilém z Chřínova, který se značně podepsal na vzhledu obce - založil mimo jiné zdejší rybník o rozloze 35 ha, dnes zvaný Merklínský a pivovar. V r. 1621 byl Merklín vypleněn Mansfeldovými vojsky, jejichž dílo ještě završil ničující požár. Pobělohorskou konfiskací pak Merklín dostal do rukou nový majitel, Vilém z Klenové. Probíhající třicetiletá válka byla pro městečko doslova pohromou. Krajem táhla řada vojsk, která se nezdráhala plenit a drancovat. Vilém z Klenové zemřel r. 1642 a poté Merklín často střídal majitele. Jedním z nich se stal r. 1659 Jakub Filip Berchtold, který proslul jako velmi krutý pán, nicméně to byl právě on, kdo nechal zdejší středověkou tvrz přestavět na barokní zámek. Na konci 20. let 18. století panství přešlo pod správu hraběte Ferdinanda Františka Morzina, po něm městečko získal Petr Vít Morzín. Zástupci rodu Morzinů se ukázali být dobrými správci. Na konci 18. století v městečku nastala velká stavební expanze, která souvisela především s těžbou nerostných surovin v okolí obce a s provozem hutí. V 80. letech 18. století byl již Merklín řazen mezi města. Posledními majiteli byl rod Pálffyů, který se na merklínském zámku zdržoval až do roku 1945. Jejich majetek byl na základě Benešových dekretů zkonfiskován a zámek se stal sídlem obecního úřadu, který v budově sídlí dodnes.

Někdejší merklínský zámecký areál, sestávající dnes z budovy zámku, rozlehlého zámeckého hospodářského dvora, parku, zámeckých sklepů a mohutné kamenné sýpky, patří k charakteristickým příkladům venkovských feudálních sídel. Patrová čtyřkřídlá budova zámku s uzavřeným nádvořím je situována v parku, jehož hlavní část leží západně a severně od zámeckého objektu. Nádvoří zámku je ze tří stran obklopené arkádami, v patře druhotně

zazděnými. Lze předpokládat, že zámek získal svoji současnou podobu nejpozději v průběhu 17. století, kdy byl pravděpodobně přestavěn z někdejší středověké tvrze. Ještě na konci 18. století byl opatřen vysokou věží strženou snad v l. 1824 - 1825, kdy byl opravován zřejmě v souvislosti s rozsáhlým požárem Merklína, k němuž došlo v únoru 1817. Jinou dominantní stavbou zámeckého areálu je kamenná sýpka, situovaná nad zámek v horní části parku. Byla vystavěna v průběhu 2. poloviny 17. století. Pozoruhodná je také kamenná tarasní zeď parku, vyrovnávající svažitost terénu mezi zámek a parkem.

Zámecký park má dnes podobu anglického přírodního parku. O jeho historii neexistuje mnoho záznamů. Víme jen to, že první zmínka o okrasné zahradě, přiléhající k zámku, je z r. 1659 v kupní smlouvě Jakuba Filipa Berchtolda. Ten nechal zámecký park rozšířit směrem nad špýchar. Další úpravy patrně proběhly za Morzinů v 18. a 19. století. Při poslední přestavbě v l. 1825-1826 proběhla i úprava travnaté plochy před průčelím zámku, která je vyzdvížena nad okolní terén a zpevněna opěrnou zdí. V jejím středu je kruhová kašna s vodotryskem, osázená květinami. Z okraje zdi je pěkný výhled na městečko a okolní krajinu. Dominantou této části parku je mohutný javor klen (*Acer pseudoplatanus* – 370 cm; 19 m; 22 m), topol šedý (*Populus x canescens* – 280 cm; 14,5 m; 16 m) a 2 pyramidální duby (*Quercus robur* cv. *Fastigiata*), přičemž zejména ten vpravo od zámku je svými rozměry (292 cm; 9 m; 25 m) velmi výrazný. Pozornost upoutá i jedle ojíňená (*Abies concolor* – 99 cm; 5,5 m; 12,5 m), nápadná velmi dekorativními šiškami. Celé prostranství je po obvodu osázeno několika dalšími dřevinami (např. *Picea pungens* cv. *Argentea*, *Juniperus squamata* cv. *Meyeri*). Za povšimnutí stojí neobvyklý kříženec borovice, u kterého nalezneme jak znaky typické pro keřovitý druh *Pinus mugo* (nízký vzrůst), tak pro stromový druh *Pinus rotundata* (asymetrické šišky). Při rozích zámecké budovy rostou velmi staré a mohutné tisy (*Taxus baccata*), zejména čtyřkmenný jedinec rostoucí u jižního nároží si zaslouží pozornost díky svým rozměrům – 100 cm, 101 cm, 78 cm, 77 cm (4 kmínky); 9 m; 10 m.

Vlastní volně uspořádaný park se táhne jižním směrem od budovy zámku nad silnicí po mírném svahu. Jedná se vlastně o soustavu na sebe

navazujících menších palouků, se skupinami starších, původně vysazených dřevin, mezi nimiž najdeme další, pravděpodobně samovolně rostoucí domácí stromy. Z jehličnanů svojí velikostí vynikají zejména staré douglasky (*Pseudotsuga menziesii*), z nichž ty dvě největší najdeme východně od zámku ve svahu pod sýpkou (1.- 337 cm; 18 m; 32 m, 2.- 265 cm; 12,5 m; 28 m), a borovice černé (*Pinus nigra*), stojící ve skupince v nejjižnějším cípu parku (největší z nich – 137 cm; 8 m; 18 m). Dále zde najdeme dva jedince cypřišku nooteckého (*Chamaecyparis nootkatensis* – 1.- 48 cm; 3 m; 9 m, 2.- 78 cm; 3,5 m; 12,5 m) a poměrně vzácný stromový jalovec viržinský (*Juniperus virginiana* – 30 cm; 2 m; 6 m). Z listnáčů najdeme v zápoji statný dřevoec (*Gleditsia triacanthos*), 2 duby červené (*Quercus rubra*, u sýpky – 189 cm; 13 m; 21 m, v jižní části – 217 cm; 15,5 m; 17 m) a skupinu červenolistých buků (*Fagus sylvatica* cv. *Atropunicea*, největší z nich – 169 cm; 12,5 m; 21 m). Asi nejvzácnějším listnáčem je však velmi dekorativní buk s růžově lemovanými listy (*Fagus sylvatica* cv. *Roseo-marginata* – 152 cm; 13 m; 16 m). Najdeme zde i poměrně statné jedince babyky (*Acer campestre* – 238 cm; 16 m; 17,5 m) a lípy srdčité (*Tilia cordata*) nebo dubu letního (*Quercus robur* – 294 cm; 18 m; 23 m). V dolní části parku je nepravidelně vysázen rybíz alpský (*Ribes alpinum*), což je patrně pozůstatek původní rozsáhlejší pravidelnější výsadby.

Jižně od zámku je vybudována i malá skalka se zajímavými dřevinami (např. *Chamaecyparis pisifera* cv. *Plumosa*, *Picea orientalis*, *Cotoneaster integerrimus*).

Do parku vedou dvě příjezdové cesty se vstupními bránami. První od severu podél hospodářských budov, která přiléhá přímo k zámku a přivede nás na plochu před zámeckým průčelím, druhá od jihu, která prochází částí parku a poté rovněž vyústí před zámkem. Součástí zámeckého parku jsou i staré pivovarské sklepy, které ovšem v současnosti nejsou využívány. Naprosto nevhodným zásahem do parku je oplocená zeleninová zahrádka a výběh pro slepice vedle zámku. Park byl v minulosti patrně oplocen, ale z plotu zbyly již pouze sloupky. V současnosti je tedy opatřena plotem pouze část parku při silnici mezi terasou a jižní vstupní branou. Na jaře 2007 byly odstraněny náletové dřeviny, ale žádné další úpravy neproběhly. Bohužel tento zásah proběhl poměrně nešetrně a společně s náletovými dřevinami byly odstraněny

i některé keřové porosty, které si zasloužily šetrnější úpravu. Rovněž kosení travnatých ploch je poměrně řídké, výjimku tvoří prostranství před průčelím zámku, kde jsou mimo jiné udržované květinové záhony. K parku přiléhá i zanedbaný ovocný sad.

Celkově bylo v areálu zámeckého parku recentně zjištěno 18 taxonů nahosemenných dřevin a 39 taxonů dřevin krytosemenných (z toho 23 stromů, 15 keřů a 1 dřevitá liána). Ze srovnání s Hiekeho údaji (Hieke 1984 – 9.j. a 43 l.) lze usoudit, že výsadba několika jehličnanů (zejména v prostoru skalky) proběhla v druhé polovině 80. let 20. století, naopak ubylo několik původních listnáčů.

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH TAXONŮ DŘEVIN:

Stav k 31.7.2007

Pinophyta

1. *Abies concolor* (Gord.) Engelm.
2. *Chamaecyparis nootkatensis* (D. Don) Spach
3. *Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc. cv. Plumosa
4. *Juniperus chinensis* L. cv. Pfitzeriana
5. *Juniperus communis* L.
6. *Juniperus sabina* L.
7. *Juniperus squamata* Buch. Ham. ex Lamb. cv. Meyeri
8. *Juniperus virginiana* L.
9. *Picea abies* (L.) Karsten
10. *Picea orientalis* (L.) Link.
11. *Picea pungens* Engelm.
12. *Picea pungens* Engelm. cv Argentea
13. *Pinus mugo* Turra
14. *Pinus nigra* Arnold
15. *Pseudotsuga menziesii* (Mirbel) Franco
16. *Taxus baccata* L.

17. *Thuja occidentalis* L.
18. *Thuja occidentalis* L. cv. Fastigiata

Magnoliophyta

1. *Acer campestre* L.
2. *Acer platanoides* L.
3. *Acer platanoides* L. cv. Globosum
4. *Acer pseudoplatanus* L.
5. *Betula pendula* Roth
6. *Carpinus betulus* L.
7. *Cerasus avium* (L.) Moench
8. *Cornus mas* L.
9. *Cotoneaster integerrimus* Med.
10. *Crataegus laevigata* (Poir.) DC.
11. *Crataegus monogyna* Jacq.
12. *Fagus sylvatica* L.
13. *Fagus sylvatica* L. cv. Atropunicea
14. *Fagus sylvatica* L. cv. Roseo-marginata
15. *Forsythia suspensa* (Thunb.) Vahl
16. *Fraxinus excelsior* L.
17. *Gleditsia triacanthos* L.
18. *Hedera helix* L.
19. *Mahonia aquifolium* (Pursh) Nutt.
20. *Padus avium* Mill.
21. *Philadelphus coronarius* L.
22. *Populus x canescens* (Ait.) Sm.
23. *Quercus robur* L.
24. *Quercus robur* L. cv. Fastigiata
25. *Quercus rubra* L.
26. *Rhododendron x hybridum* hort.
27. *Ribes alpinum* L.
28. *Ribes uva-crispa* L.
29. *Robinia pseudoacacia* L.

30. *Rosa* sp.
31. *Salix caprea* L.
32. *Sambucus nigra* L.
33. *Swida sanguinea* (L.) Opiz
34. *Syringa vulgaris* L.
35. *Tilia cordata* Mill.
36. *Tilia platyphyllos* Scop.
37. *Tilia x vulgaris* Hayne
38. *Ulmus glabra* Hudson
39. *Ulmus laevis* Pallas

9.4 Ptenín

Obec Ptenín leží mezi Přešticemi a Staňkovem, necelých 5 km jižně od Merklína. Její vznik se datuje pravděpodobně do období konce 12. a počátku 13. století. Již v r. 1228 je na místě dnešního zámku zmiňována dřevěná tvrz, která spolu se vsí ve 13. století náležela klášteru sv. Jiří v Praze. Zdejší obyvatelé se díky příznivým podmínkám věnovali především zemědělství, byli zde však i řemeslníci a také horníci, kteří za prací docházeli do uhelných dolů v okolí. Roku 1379 byla ves rozdělena mezi několik vladyků. Roku 1546 se Ptenín dostal do rukou rodu Vidršpergárů z Vidršperka, kde zůstal po více jak 100 let. Další majitel vsi, Bohuslav ze Ptenína, se zúčastnil stavovského povstání, za což mu byl po bitvě na Bílé Hoře ptenínský statek zkonfiskován. Po několika dalších majetkových převodech získal nakonec Ptenín v r. 1728 hrabě Ferdinand Morzin, který již v této době vlastnil také sousední Merklín. Jeho syn Petr Morzin obě panství spojil a po své smrti odkázal celé své jmění hraběti Hanuši Kolovratovi Krakovskému, známému vlastenci a filantropovi. Hrabě Kolovrat odkázal před svou smrtí spojené panství i spolu s dalšími statky (Hradiště u Blovic a Březnici) svému příbuznému - maďarskému hraběti Edvardu Pálffyemu z Erdödy. Ten byl známý svou rozsáhlou botanickou zahradou, kterou nechal vybudovat v nedalekém lese "v Horách". Pěstovaly se zde lesní stromy a vzácné ozdobné keře. Rodu Pálffyů, byla po 1. sv. válce pro jejich proněmecké postoje část majetku zabrána. Při první pozemkové reformě v letech 1923 - 26 pak získal Ptenín i se dvorem B. Těchota.

Zámek najdeme přímo na návsi. Původně zde stála pouze dřevěná tvrz, r. 1535 se již připomíná jako zděná. V druhé polovině 16. století byla zřejmě stará tvrz přestavěna v renesančním slohu. V první polovině 18. stol. získal Ptenín hrabě Ferdinand Morzin, majitel Dolní Lukavice, který nechal tvrz přestavět na barokní zámek. Zámek tvoří dvě vývojově odlišné budovy. Původní renesanční tvrz zmiňována již v 16. stol. má klenutý průjezd s vystupující baštou a vedle jednopatrové stavení. Nová část je tvořena vícekřídlovou jednoposchoďovou budovou. Pod jižním křídlem prochází dlouhý průjezd. Vnitřek zámku je jednoduchý. Místnosti v přízemí jsou klenuté, sál v prvním patře má plochý strop. Zámek sloužil za obydlí úředníků, občasně jako

lovecký zámek vrchnosti. Po r. 1945 byl v majetku MNV, dnes je majetkem obce a slouží pro bytové účely. V posledním období je realizována rozsáhlá oprava zámku, který již byl v katastrofálním stavu.

Od roku 2004 v obci působí Zkrášlovací spolek Ptenín, který se snaží zachránit po letech chátrání zámeček a do kouzelného okolí své obce přilákat turisty. Proto vzniklo v areálu zámku malé muzeum s informačním centrem, vybudována byla i naučná stezka, která vede od zámku lipovou alejí podél zámeckého parku a po 2,5 km končí u nedávno obnoveného arboreta. Za hraběte Hanuše zde někdy kolem roku 1860 vznikla školka cizokrajných dřevin. Pečlivě se o ni staral nadlesní Jan Básel, který tu prý k prodeji nabízel až 450 druhů keřů a stromů. Bohužel se na ni časem zapomnělo. Zmizely pískem vysypané cestičky, nikdo se nestaral ani o dva rybníčky, z původní školky vzniklo divoké arboretum se vzrostlými stromy. Až nyní se na jeho úpravu zaměřili členové Zkrášlovacího spolku Ptenín, vyznačili cesty a osadili informační tabule. Na ploše 1,6 ha nyní roste 23 druhů dřevin. Arboretu dominuje památný strom - asi 150 let stará douglaska tisolistá (*Pseudotsuga menziesii*), vysoká cca 36 m. Velkou zajímavostí je i vzácný ořechovec srdcovitý (*Carya cordiformis*), domovem v močálech a mokřadech východního pobřeží severní Ameriky. Dále zde najdeme například, lípu americkou (*Tilia americana*), javor kapadocký (*Acer cappadocicum*) či jedlovec kanadský (*Tsuga canadensis*).

Zámecký areál se skládá ze dvou částí. Část parku přiléhající k zámku je obehnaná zdí a sloužila jako zahrada. Dnes je částečně využívána jako ovocná a pěstitelská zahrada, je velmi zanedbaná, stojí zde i drobné hospodářské objekty (kůlny, chlévy). Ve východním cípu této zahrady vznikla v druhé pol. 20. století parcela s rodinným domem. Vlastní park se rozkládá na mírném svahu západně od budovy zámku. To co dnes nazýváme parkem, je bývalá bažantnice s volnou, přírodně krajinářskou nekompozicí, ke které patřil i zámecký rybník. Nenajdeme zde žádné náznaky barokní zahrady. Založili ji patrně Morzinové v druhé polovině 18. století. Na mapě stabilního katastru z roku 1837 je vidět, že bažantnice bývala větší, v severní části sahala až do míst, kde dnes najdeme rodinné domy se zahradami. Ještě na

letecké fotografii z roku 1938 můžeme vidět, že v prostoru parku existovalo několik travnatých ploch. Největší palouk, který sloužil jako místo odpočinku a společenského vyžití šlechty, ležel v severní části parku, kde bohužel před 45 lety vzniklo fotbalové hřiště a požární zbrojnice. Ve střední části parku se na dalším palouku rozkládaly prosvětlené keřové partie, kde bylo později vybudováno podium s tanečním parketem a občerstvením. V současnosti je porost přehoustlý, málo udržovaný, zarostlý náletovými dřevinami. Leží zde několik mohutných padlých stromů, které nejsou odklizeny.

V parku roste 50 převážně listnatých dřevin. Převažují ty domácí, ale najdeme zde i dub červený (*Quercus rubra*), lísku tureckou (*Corylus colurna*) a asi nejvzácnější místní dřevinu javor tatarský (*Acer tataricum*), který zde vytváří keřové porosty, ale nalezneme zde i nízké vícekmenné stromy. Největší z nich roste za hřištěm, je dvoukmenný a dosahuje rozměrů – 52 cm; 10 m; 8 m. Nejmohutnějším stromem parku je dub letní (*Quercus robur* – 452 cm; 25 m; 29 m) rostoucí na břehu zámeckého rybníku, ale i několik dalších dubů a lip má obvod kmene přes 3,5 m. Nejcennější je stromořadí při JV hranici parku, které tvoří velmi staré (cca 200 let) lípy (*Tilia cordata*, *Tilia platyphyllos*), některé jsou již proschlé a vykotlané. Největší z nich mají obvod kmene přes 3,5 metru. Rovněž cesta k severní bráně zámku byla lemována jírovcovou alejí (*Aesculus hippocastanum*), ze které však zbyli už jen dva jedinci, u nichž je zajímavé, že nejsou téměř vůbec napadeni klíněnkou. Nižší stromové patro je tvořeno nálety, keřové patro je zastoupeno zejména hlohy (*Crataegus laevigata*, *Crataegus monogyna*), brslenem (*Euonymus europaeus*) nebo zimolezem (*Lonicera xylosteum*), spodní partie jsou často porostlé srstkou (*Ribes uva-crispa*) a břečťanem (*Hedera helix*). Z jehličnanů stojí za zmínku snad jen mohutný exemplář smrku pichlavého se sloupovitým vzrůstem (*Picea pungens* cv. *Columnaris*) stojící východně od zámku. Celkově byly v areálu zámeckého parku recentně zjištěny 4 taxony nahosemenných dřevin a 46 taxonů dřevin krytosemenných, z toho 27 stromů, 18 keřů a 1 dřevitou liánu (Hieke 1984 uvádí asi 31 dřevin).

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH TAXONŮ DŘEVIN:

Stav k 31.7.2007

Pinophyta

1. *Picea abies* (L.) Karsten
2. *Picea pungens* Engelm. cv. Columnaris
3. *Taxus baccata* L.
4. *Thuja occidentalis* L. cv. Globosa

Magnoliophyta

1. *Acer campestre* L.
2. *Acer platanoides* L.
3. *Acer pseudoplatanus* L.
4. *Acer tataricum* L.
5. *Aesculus hippocastanum* L.
6. *Carpinus betulus* L.
7. *Cerasus avium* (L.) Moench
8. *Corylus avellana* L.
9. *Corylus colurna* L.
10. *Crataegus laevigata* (Poir.) DC.
11. *Crataegus monogyna* Jacq.
12. *Euonymus europaeus* L.
13. *Fagus sylvatica* L.
14. *Fraxinus excelsior* L.
15. *Hedera helix* L.
16. *Lonicera xylosteum* L.
17. *Malus domestica* Borkh.
18. *Padus avium* Mill.
19. *Philadelphus coronarius* L.
20. *Populus tremula* L.
21. *Prunus cerasifera* Ehrh.
22. *Prunus domestica* L.

23. *Prunus spinosa* L.
24. *Pyrus communis* L.
25. *Quercus petraea* (Mattuschka) Liebl.
26. *Quercus robur* L.
27. *Quercus rubra* L.
28. *Rhamnus cathartica* L.
29. *Ribes uva-crispa* L.
30. *Robinia pseudoacacia* L.
31. *Rosa* sp.
32. *Rubus fruticosus* agg.
33. *Rubus idaeus* L.
34. *Salix alba* L.
35. *Salix caprea* L.
36. *Salix fragilis* L.
37. *Salix viminalis* L.
38. *Sambucus nigra* L.
39. *Sorbus aucuparia* L.
40. *Spiraea salicifolia* L.
41. *Spiraea x vanhouttei* (Briot) Carriere
42. *Swida sanguinea* (L.) Opiz
43. *Tilia cordata* Mill.
44. *Tilia platyphyllos* Scop.
45. *Ulmus glabra* Hudson
46. *Ulmus minor* Mill.

9.5 Spálené Poříčí

Město Spálené Poříčí je centrem jižního Podbrdsku, nachází se v lesnaté krajině asi 25 km na jih od Plzně. První zmínka o Poříčí, čili o místě založeném u řeky, pochází z r. 1239. Mezi významné majitele panství patřili ve 14. století Švamberkové. V r. 1390 máme již Spálené Poříčí doloženo jako městečko s velkým náměstím na obchodní stezce Plzeň – Rožmitál. S renesančním rozmachem města v 16. století je spojen rod Vratislavů z Mitrovic. Budovali hutě, sklárny a hamry, přestavěli starou tvrz na zámek. V 17. století Poříčí krutě zasáhla třicetiletá válka. Získalo přídomek Spálené, neboť bylo několikrát postiženo rozsáhlými požáry. Nejvážněji bylo městečko postiženo v r. 1620, kdy město zapálila císařská vojska pod vedením Hraběte Buquoye a lehlo popelem. V polovině 18. století zakoupila celé panství Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze. V r. 1756 byl v zámku uložen svatovítský chrámový poklad, včetně korunovačních klenotů. Díky tomu, že město v 19. a 20. století minul bouřlivý průmyslový rozvoj, zachovalo si dodnes historický ráz. V r. 1992 byl střed Spáleného Poříčí prohlášen městskou památkovou zónou. Rozsáhlými úpravami prošel renesanční zámek, barokní fara s vedle stojícím lidovým roubeným domem, bývalý židovský kupecký dům, židovský hřbitov a bývalý pivovar. Právě za obnovu památek získalo město prestižní ocenění "Historické město ČR roku 2003". Dnes se Spálené Poříčí snaží o to, aby se stalo perlou mezi malými městy Plzeňska.

Zámek byl Adamem Vratislavem postaven na místě původní gotické tvrze v r. 1617, stavba je ovlivněna rozhraním renesance a baroku. Z této doby jsou dochovány 3 křídla zámku, sgrafitová výzdoba nádvoří a dva unikátní pískovcové portály. Nad vstupem ve věži jsou umístěny znaky Vratislavů z Mitrovic a manželky Kocové z Dobrše. V 19. století byla dostavěna novogotická věž. V r. 1949 bylo panství včetně zámku znárodněno. Nábytek a další cennosti postupně zmizely. Vlastní zámek byl těžce znehodnocen přestavbou na byty a postupně chátral. Velmi zchátralý objekt začal být opravován v r. 1990. Zámek se postupně z chátrající stavby stal centrem života města. Za shlédnutí stojí výstavní prostory, původní restaurovaný strop v koncertním sále, renesanční portály. Zámek patří

Metropolitní kapitule u sv. Víta v Praze a v části sídlí Církevní ekologická střední škola.

Zámek je obklopen malým parčíkem, který dostal nynější dispozici při obnově zámku r. 1617. To, co z ní dnes zbylo je v podstatě jen zlomek původní rozlohy. Sahala dále (ve směru osy zámku) do míst, kde dnes stojí MŠ, zdravotní středisko a bytové domy. Není jisté, jak zahrada kdysi vypadala. Na mapě Stabilního katastru z první pol. 19. století je naznačena určitá formální úprava. Ale protože katastrální mapy vznikaly ze zcela jiných příčin než pro zachycení zahradních úprav, je možné, že formální dispozice mohla být na mapě opravdu jen vyjádřením toho, že "zde je zámecká zahrada" a se skutečností nemusela mít nic společného.

V 90. letech 20. století, před opravou zámku, byl park tvořen travnatou plochou s nepravidelnou výsadbou vzrostlých dřevin. V části před průčelím zámku a jižně od něj šlo zejména o statné listnáče. Tato část byla zachována v původní podobě. Byla obnovena dlážděná cesta ke vstupnímu portálu zámku a pískem sypaná cesta vedoucí k části parku za zámkem. V roce 2008 zde vznikl geopark. Dominantami parku jsou dva mohutné jasany (*Fraxinus excelsior*), exemplář vlevo od cesty měří – 480 cm; 23,5 m; 27 m, exemplář vpravo - 333 cm; 16 m; 26 m. Dále zde najdeme lísku tureckou (*Corylus colurna* – 225 cm; 13 m; 21 m), červenolistý buk (*Fagus sylvatica* cv. *Atropunicea* – 322 cm; 14,5 m; 24m), z jehličnanů již starý a proschlý zerav západní (*Thuja occidentalis* – 137 cm; 5 m; 15 m) a borovici vejmutovku (*Pinus strobus* – 149 cm; 6,5 m; 21 m). Jižně od zámku rostou dva vysoké pyramidální duby (*Quercus robur* cv. *Fastigiata*: **1.**- 214; 5,5 m; 28 m, **2.**- 193 cm; 4,5 m; 26 m). Za pozornost stojí i stříhanolistá líska (*Corylus avellana* cv. *Heterophylla*) rostoucí při vstupní bráně.

V části za zámkem byly vysazeny výhradně jehličnany (zeravy, smrky), které se do tohoto prostoru nehodily a byla proto navržena formální úprava. Autorem studie úprav zahrady je Ing. Tomáš Sklenář. Na jeho základě byla vybudována cestní síť, upraven svah, vzniklo schodiště, zeď s brankou směrem k Zámecké ulici a kašna. Studie ani realizace nevycházejí z žádných historických materiálů (nepodařilo se je dohledat či se nedochovaly), ale ve svém výrazu a členění jsou reminiscencí na pravidelné úpravy renesančních

zahrad. Výjimkou je romantický altánek z 18. století na břehu Rybníka Zábrodských, ten je zrestaurován podle původního vzhledu. Rovněž barokní socha ryby ve středu kašny je původní, autorem váz u schodiště je současný mnichovský sochař Gustav Meyer. Na úpravách zahrady, zejména na vlastní výsadbě, se podílela i Ing. Zuzana Přenosilová. Realizace výsadbby, která začala probíhat v roce 2006, se od studie poněkud odlišuje, provoz v zahradě (či vyhlídky na něj) ukázaly jiné potřeby a možnosti (údržba).

Svah vedle schodiště je osázen půdopokryvnými rostlinami, v dolní třetině šantou modrou (*Nepeta x faassenii*), horní dvě třetiny třezalkou kalíškatou (*Hypericum calycinum*). Schodiště je lemováno růžemi (*Rosa* cv. Mount Shasta) s podsadbou levandulí (*Lavandula angustifolia*). Na horní terase jsou vysazeny čtyři okrasné jabloně (*Malus x hybridum* cv. Golden Hornet). Středová cesta parteru je lemována výsadbou tisů červeného (*Taxus baccata*), který bude zapěstován jako živý plot výšky cca 80-100 cm. Střed s fontánou je zvýrazněn výsadbou 4 ks štědřence odvislého (*Laburnum anagyroides*), zapěstovaného na kmeni. Svah směrem k MŠ je osázen habry a měla by na něm vzniknout tvarovaná habrová stěna, která bude zahradu pohledově uzavírat. Vrchní hrana svahu, při plotě s MŠ, bude osázena volně rostoucím živým plotem ze svídy bílé (*Swida alba* cv. Argenteomarginata).

Součástí areálu je i zdmi oddělená předzahrádka při severní zdi zámku. Její část byla v minulosti upravena jako skalka, ale dřeviny na ní už jsou značně přerostlé. Převažují zde zajímavé kultivary jehličnanů (*Chamaecyparis pisifera* cv. Plumosa, *Juniperus virginiana* cv. Tripartita, *Juniperus squamata* cv. Meyeri, *Picea abies* cv. Clanbrassiliana, *Taxus baccata* cv. Aurea, *Thuja occidentalis* cv. Ellwangeriana), největšího vzrůstu dosahuje kultivar zeravu obrovského (*Thuja plicata* cv. Aureovariegata – 96 cm; 5 m; 10 m).

Celkově bylo v areálu zámeckého parku recentně zjištěno 17 taxonů nahosemenných dřevin a 24 taxonů dřevin krytosemenných (z toho 12 stromů, 9 keřů, 2 polokeře a 1 dřevitá liána). Oproti údajům Hiekeho (Hieke 1984), který uvádí 4 j. a 22 l., se pestrost parku navýšila, a to zejména díky výsadbě několika kultivarů v předzahrádce na konci 80. let 20. století a díky obnově zadní části parku v posledních letech. Naopak zde již chybí některé zajímavé dřeviny, které Hieke uvádí (*Gleditsia triacanthos* f. inermis, *Ulmus glabra* cv. Pendula, *Betula papyrifera*).

Celý park je obehnán zdí nebo hradbou, v jižní části přiléhá k Zábrodskému rybníku. Je volně přístupný, celý komplex působí velmi reprezentativně, jediným nedostatkem je nedostatečná údržba zarůstajících sypaných cest.

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH TAXONŮ DŘEVIN:

Stav k 3.11.2007

Pinophyta

1. *Abies nordmanniana* (Steven) Spach
2. *Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc. cv. Plumosa
3. *Juniperus virginiana* L. cv. Tripartita
4. *Juniperus communis* L.
5. *Juniperus sabina* L.
6. *Juniperus squamata* Buch. Ham. ex Lamb. cv. Meyeri
7. *Picea abies* (L.) Karsten
8. *Picea abies* (L.) Karsten cv. Clanbrassiliana
9. *Picea pungens* Engelm.
10. *Picea pungens* Engelm. cv. Argentea
11. *Pinus mugo* Turra
12. *Pinus strobus* L.
13. *Taxus baccata* L.
14. *Taxus baccata* L. cv. Aurea
15. *Thuja occidentalis* L.
16. *Thuja occidentalis* L. cv. Ellwangeriana
17. *Thuja plicata* D. Don cv. Aureovariegata

Magnoliophyta

1. *Acer platanoides* L.

2. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner
3. *Buxus sempervirens* L.
4. *Carpinus betulus* L.
5. *Corylus avellana* L. cv. Heterophylla
6. *Corylus colurna* L.
7. *Corylus maxima* Mill.
8. *Cotoneaster dammeri* Schneid.
9. *Cotoneaster horizontalis* Decne.
10. *Crataegus monogyna* Jacq.
11. *Fagus sylvatica* L. cv. Atropunicea
12. *Fraxinus excelsior* L.
13. *Laburnum anagyroides* Med.
14. *Lavandula agustifolia* Mill.
15. *Malus x hybridum* cv. Golden Hornet
16. *Parthenocissus inserta* (Kerner) Fritsch
17. *Quercus petraea* (Mattuschka) Liebl.
18. *Quercus robur* L.
19. *Quercus robur* L. cv. Fastigiata
20. *Robinia pseudoacacia* L.
21. *Rosa* cv. Mount Shasta
22. *Swida alba* (L.) Opiz cv. Argenteomarginata
23. *Tilia cordata* Mill.
24. *Vinca minor* L.

9.6 Štáhlavy

Obec Štáhlavy leží 14 km jižně od města Plzně v údolí řeky Úslavy. Západně se nad údolím zdvihá vrch Radyně se stejnojmennou tvrzí a po pravém břehu řeky se táhne rozsáhlý lesní porost jihozápadního výběžku Brd zasahujícího až k Rokycansku, k němuž náležela obec až do roku 1949. Dle historických pramenů bylo území obce osídleno již v 5. tisíciletí př. n. l.

První písemná zmínka o štáhlavské obci pochází z roku 1239, kdy daroval obec král Václav I. kostelu sv. Vavřince při Hradu Plzni. Krátké období, zhruba půl století, patřily Štáhlavy k nové Plzni, která byla založena roku 1295. Do poloviny 15. století byl pak štáhlavský majetek v držení vladyků. Od poloviny 15. století náležela obec rodu Doupovců z Doupova, kteří jednotlivé díly Štáhlav sjednotili a nechali zde postavit tvrz. V roce 1539 prodali Doupovci Štáhlavy s tvrzí, dvorem, pustým hradem Lopatou a okolními vesnicemi urozenému panu Jiříku Kokořovcovi z Kokořova. Ten pak dále rozšiřoval svůj majetek, založil další dvory a lze jej tedy právem považovat za zakladatele štáhlavského panství, které po jeho smrti spravovali jeho dva synové. První z nich Karel Kokořovec postavil v roce 1548 na štáhlavské návsi novou tvrz, kterou nechal později rozšířit v renesanční zámek. Druhý ze synů vystavěl nad zámkem kapli sv. Vojtěcha, jež je střední částí dnešního kostela. Heřman Jakub Černín, následující vlastník panství, dal zámeckou kapli sv. Vojtěcha v r. 1762 rozšířit na chrám. V r. 1782 bylo pak zámku přistavěno jižní křídlo. Obě tyto stavby byly již postaveny ve slohu barokním. Dosavadní filiální chrám byl v r. 1813 přeměněn Heřmanovým synem Janem Vojtěchem Černínem ve farní kostel, jenž proslul svými třemi kopulemi. V r. 1816 zdědil panství Kristián z Valdštejna a Vartenberka. V této době byly Štáhlavy dominiem, neboli vrchnostenským úřadem, který vykonával soudní moc nad poddanými obcemi. Součástí štáhlavského dominia bylo padesát vsí a dvorů, jednalo se o "soudní okres". Dne 3. června roku 1850 přestaly plnit v obci patrimoniální úřady (právní a soudní úřad) svou funkci. Štáhlavské panství bylo rozděleno do tří soudních okresů a Štáhlavy připadly k Rokycanům.

Zámek je dominantou obce, má půdorys písmene U a skládá se z renesančního křídla a mladších přístaveb spojujících nejstarší zámeckou část s

barokním traktem. Fasáda renesanční části zámku je zdobena sgrafitem. Za Valdštejnů zámek přestal sloužit jako sídlo vrchnosti a byl využíván pouze jako byty pro úředníky. Dnes je objekt v havarijním stavu, statika renesančního paláce je nevratně narušena. V posledních letech byl objekt využíván k hospodářským účelům, část slouží jako bytové prostory. V ohradní zdi zámku se dochoval bosovaný portál s erby Kokořovců. Do zámeckého areálu vede pilířová, pozdně renesanční brána asi ze 17. stol. Zámek není veřejnosti přístupný.

U zámku je pouze malý, nevýznamný, nepříliš udržovaný park – dnes již spíše zarostlý dvůr, který byl spojovacím článkem mezi zámkem a kostelem sv. Vojtěcha. Jeho vznik se datuje koncem 17. století (za Jiřího Petra Kokořovce). V parčíku obklopeném zdí s výklenky a sádrovými sochami byl postaven Lusthaus a spojovací zastřešená chodba do kostela sv. Vojtěcha. Bohužel z výzdoby se téměř nic nedochovalo, rovněž zeď je v dezolátním stavu. Z části parku vzniklo rumiště s množstvím odpadků. Roste zde několik vzrostlých domácích listnatých dřevin (*Acer pseudoplatanus*, *Robinia pseudoacacia*, *Carpinus betulus*, *Malus domestica*), kamenné zdi porůstá loubinec (*Parthenocissus inserta*) a plamének (*Clematis vitalba*), zbytek porostů je tvořen převážně křovinami a náletovými dřevinami. Celkově zde bylo nalezeno 18 taxonů krytosemenných dřevin, z toho 9 stromů, 7 keřů a 2 dřevité liány. (Hieke 1984 uvádí 9 l.).

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH TAXONŮ DŘEVIN:

Stav k 1.7.2007

Magnoliophyta

1. *Acer pseudoplatanus* L.
2. *Betula pendula* Roth
3. *Carpinus betulus* L.
4. *Cerasus avium* (L.) Moench

5. *Clematis vitalba* L.
6. *Corylus avellana* L.
7. *Crataegus laevigata* (Poir.) DC.
8. *Mahonia aquifolium* (Pursh) Nutt.
9. *Malus domestica* Borkh.
10. *Parthenocissus inserta* (Kerner) Fritsch
11. *Ribes rubrum* L.
12. *Robinia pseudoacacia* L.
13. *Rosa canina* L.
14. *Rubus idaeus* L.
15. *Salix caprea* L.
16. *Sambucus nigra* L.
17. *Tilia platyphyllos* Scop.
18. *Ulmus glabra* Hudson

9.7 Zelená Hora

Zámek Zelená Hora leží na stejnojmenném vrchu nedaleko Nepomuku v nadmořské výšce 536 m a vévodí tak celému okolí. Prvními obyvateli vrchu Zelená hora se stali v letech před naším letopočtem Keltové. Mezi léty 1144-1145 vznikl pod horou cisterciácký klášter, který vystavěl na Zelené hoře zřejmě strážní věž. První písemná zmínka o opevněném sídle na této hoře pochází z roku 1221, kdy se o ní zmiňuje král Přemysl Otakar I. Roku 1420 byl klášter vypálen Žižkovým vojskem.

Jedněmi z nejvýznamnějších majitelů Zelené Hory byl rod Šternberků, který ji vlastnil s krátkými přestávkami bezmála 300 let, až do roku 1726. Není přesně známo, kdy a proč přešla Zelená Hora do držení Zdeňka ze Šternberka. Roku 1464 jím zde byl postaven kostelík sv. Vojtěcha. Dne 28. listopadu 1465 se konal na zdejším hradě sjezd katolických pánů a byla ustanovena Jednota zelenohorská, již byl Zdeněk ze Šternberka vůdce. Roku 1665 obdržel Zelenou Horu Václav Vojtěch ze Šternberka. Za jeho vlády byl zřejmě v letech 1670 až 1688 zdejší hrad přestavěn na raně barokní zámek.

V l. 1784-1852 vlastnili Zelenou Horu také Colloredo – Mansfeldové, za nichž zde byl r. 1817 nalezen Rukopis zelenohorský. Tito první příslušníci cizí šlechty (původem z Itálie) na zámku se stali nejhoršími a nejkrutějšími majiteli zdejšího panství. Neměli žádný vztah k české zemi, ke zdejšímu lidu, jeho zvykům a tradicím. Na Zelené Hoře pobývali většinou jen v době honů.

Další majitelkou se stala Vilemína Auerspergová a narodil od svých předků byla dámou nevšedně šlechetnou a laskavou. V r. 1867 si zvolila Zelenou Horu za své hlavní letní sídlo a proto v l. 1868-70 a 1886-88 dostal zámek přibližně dnešní podobu. Vilemína zemřela ve Vídni 19. prosince 1898. Zelenou Horu odkázala svému synovi - Engelbertu Ferdinandovi. Roku 1911 byl zámek naposledy přestavován a to dosti necitelně. Byly v něm například zřízeny nové koupelny či přiveden telefon.

Nakonec byl zámek r. 1938 zkonfiskován a nastalo tak 63 dlouhých let, při kterých zámek v podstatě jen chátral. Nejdříve jej obývali němečtí vojáci v období protektorátu, po skončení války byla uvalena "Národní správa" a mnoho cenností pak bylo rozvezeno památkáři do okolních zámků, kostelů či uloženo do depozitářů muzeí. Poté bylo rozhodnuto, že se na Zelené Hoře

usídli vojenská posádka, která pokračovala v devastaci. Roku 1990 armáda Zelenou Horu opustila.

Po dlouhých restitučních tahanicích zámek definitivně připadl obci Klášter, která začala s jeho pomalou záchranou a zároveň hledala vhodné využití. V současnosti se dokončuje smlouva s francouzským investorem, který si zámek pronajme na 60 let. V objektu zámku by měl vzniknout luxusní kongresový hotel, veřejnosti přístupné zůstanou např. konírna (dle projektu muzeum), kostel, Dvůr Šternberk (dle projektu obnova původního zelenohorského pivovaru s restaurací), starý špýchar (dle projektu galerie). Armádní budovy by měly být zbořeny.

Zámek je obklopen volně řešeným parkem, který přechází do okolních původních lesních porostů, složených z domácích dřevin. Park patrně nevznikal podle nějaké určité koncepce, jedná se spíše o několik málo záměrně vysazených cizokrajných a domácích dřevin v nejbližším okolí zámku. Neexistují proto žádné záznamy o jeho historii, podle velikosti a stáří některých jedinců však lze odhadovat, že jeho základ vznikl za panování Vilemíny Auerspergové, která zde často pobývala a o zámek pečovala. Následná výsadba probíhala patrně na počátku 20. století. Negativní dopad na park mělo působení armády na zámku, část areálu byla vyasfaltována, rozsáhlý armádní komplex budov zasáhl i okolní lesní porosty. Celý park se rozkládá na jakési terase, která je vyvýšena nad okolní terén mohutnými zdmi a baštami (v havarijním stavu), což jsou pozůstatky opevnění původního hradu. Pro samotné stromy zde nezbyvá příliš prostoru, stojí zde kruhová věž, purkrabství, konírna a některé technické objekty postavené armádou. K jižnímu křídlu zámku přiléhá i velmi zajímavě řešená zimní zahrada s terasou a soustavou schodišť, která je bohužel v ruinách. Ve střední části se tyčí velký jednolodní kostel Nanebevzetí Panny Marie, ve kterém byla v roce 1449 krátce ukryta i Svatováclavská koruna. Park je udržován kosením, neproběhla žádná nová výsadba.

I přesto najdeme na tak malém prostoru i několik zajímavých dřevin. Z těch nahosemenných jmenujme například velmi vysoký cypřišek Lawsonův (*Chamaecyparis lawsoniana* – 123 cm; 5 m; 19 m), rostoucí u zimní zahrady, dále pak oba druhy douglasek (*Pseudotsuga glauca*, *Pseudotsuga menziesii*)

nebo pěkné exempláře modřínu opadavého (*Larix decidua*) na prostranství před kostelem. Nejpočetnější dřevinou je tis červený (*Taxus baccata*), který je zde zastoupen mnoha mohutnými jedinci: 185 cm; 9 m; 12,5 m (měřeno 110 cm nad zemí). Z listnáčů je asi nejvzácnějším exemplářem jerlín japonský (*Sophora japonica* – 199 cm; 12 m; 12,5 m), zajímavé jsou stromovité hlohy (*Crataegus monogyna* – 87 cm; 7,5 m; 9 m) lemující přístupovou cestu k zámku, mnohem běžnější je červenolistý buk (*Fagus sylvatica* cv. *Atropunicea* – 195 cm; 12,5 m; 20 m). Prostranství před kostelem dominuje rozložitý javor mléč (*Acer platanoides* – 265 cm; 17,5 m; 20 m), rovněž některé lípy dosahují velkých rozměrů – např. lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) stojící za kostelem: 422 cm; 20 m; 26 m. Za zmínku stojí i poměrně dobře zachovalé živé ploty tvořené zimostrázem (*Buxus sempervirens*). V minulosti zřejmě v parku existovalo několik keřových partií, ze kterých dnes najdeme v areálu už jen zbytky, bez jakéhokoliv estetického významu (*Philadelphus coronarius*, *Ribes alpinum*, *Laburnum anagyroides*, *Syringa vulgaris*, *Spiraea x vanhouttei*). Celkově bylo v areálu zámeckého parku recentně zjištěno 6 taxonů nahosemenných dřevin a 30 taxonů dřevin krytosemenných, z toho 11 stromů, 16 keřů a 3 dřevité liány (Hieke 1984 uvádí 3 j. a 21 l.).

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH TAXONŮ DŘEVIN:

Stav k 26.10.2007

Pinophyta

1. *Chamaecyparis lawsoniana* (A. Murray) Parl.
2. *Larix decidua* Mill.
3. *Pseudotsuga glauca* (Mayr) Mayr
4. *Pseudotsuga menziesii* (Mirbel) Franco
5. *Taxus baccata* L.
6. *Thuja occidentalis* L.

Magnoliophyta

1. *Acer platanoides* L.
2. *Acer pseudoplatanus* L.
3. *Berberis vulgaris* L.
4. *Buxus sempervirens* L.
5. *Caragana arborescens* Lam.
6. *Carpinus betulus* L.
7. *Clematis vitalba* L.
8. *Crataegus monogyna* Jacq.
9. *Fagus sylvatica* L. cv. *Atropunicea*
10. *Hedera helix* L.
11. *Laburnum anagyroides* Med.
12. *Lonicera xylosteum* L.
13. *Padus avium* Mill.
14. *Parthenocissus inserta* (Kerner) Fritsch
15. *Philadelphus coronarius* L.
16. *Ribes alpinum* L.
17. *Robinia pseudoacacia* L.
18. *Rosa* sp.
19. *Rubus fruticosus* agg.
20. *Sambucus nigra* L.
21. *Sophora japonica* L.
22. *Spiraea x vanhouttei* (Briot) Carriere
23. *Swida sanguinea* (L.) Opiz
24. *Symphoricarpos albus* (L.) Blake
25. *Syringa vulgaris* L.
26. *Tilia cordata* Mill.
27. *Tilia platyphyllos* Scop.
28. *Ulmus glabra* Hudson
29. *Ulmus minor* Mill.
30. *Viburnum opulus* L.

9.8 Žinkovy

Obec Žinkovy se nachází asi 35 km jižně od Plzně, téměř na hranici okresu Plzeň-jih. Leží v nadmořské výšce 530 m, v údolí řeky Úslavy, která vytéká ze žinkovského rybníka Labuť. První doklady o osídlení Žinkov a jejich okolí pochází již ze střední doby kamenné (mezolitu). Jako strážišťe brodu přes zlatonosnou řeku Úslavu na významné kupecké stezce sloužil opevněný dvorec vystavěný počátkem 10. století n. l. na břehu žinkovského rybníka. Podle písemných zpráv patřil žinkovský dvorec v l. 1176 – 1192 Drslavici Oldřichovi, synovi královského popravčího ve Staré Plzni, který jej nechal rozšířit a přestavět na vodní tvrz. V l. 1256 – 1259 si jeho syn nechal vystavět nové sídlo na vrchu nad žinkovskou tvrzí - hrad Potenštejn, ale koncem 13. století páni z Potenštejna přesídlili z opevněného hradu zpět na vodní tvrz. Hrad jim pro svoji polohu a velkou vzdálenost od městečka přestal vyhovovat. Za tímto účelem byla tvrz nově opravena a přestavěna na gotický vodní hrad.

Později objekt odkoupil hrabě Jan z Harrachu, který přestavěl vodní hrad na barokní zámek, k němuž zřejmě patřil i park o rozloze asi 1,5 ha upravený v pravidelném stylu s ornamentálními výsadbami. Podrobnější informace o tomto parku, případně o sortimentu použitého výsadbového materiálu se však nezachovaly.

Kolem roku 1897 se žinkovské panství stalo majetkem vídeňského architekta Karla von Wessely, který nechal celý zámek přestavět do dnešní podoby. Dle návrhu vídeňských architektů Hermanna Helmera a Ferdinanda Fellnera byly raně barokní budovy zbourány nebo přestavěny v novogotickém a novorenesančním stylu. Byly přistavěny sloupovité arkády při západní stěně zámku, severní kulatá i středová věž a renesanční štíty. V místě ochranných valů někdejší tvrze byl dle návrhu švédského architekta Swensona založen přírodně krajinářský park navazující na zámeckou oboru. Komplex o rozloze asi 90 ha zahrnoval četné palouky, zákoutí se skalními útvary, působivé pobřežní partie a besídky s výhledy na zámecké budovy. V zámecké oboře byla nedaleko zříceniny hradu Potenštejna postavena poustevna a napodobenina antického chrámu, tzv. templ.

Po smrti Wesselého se stal novým majitelem zámku Karel Škoda. Zámek byl znovu upraven, aby mohl být využíván k trvalému bydlení. K parku byly přiřazeny významné školky, kde byly vyšlechtěny variety smutečních smrků – *Picea abies* cv. Inversa var. Bohemica a *Picea pungens* cv. Argentea var. Zinkauana. Po 2. světové válce majetek Škodů, včetně žinkovského panství, převzal stát. Žinkovský zámek po dobu několika let chátral, ale pak byly všechny jeho budovy opraveny, nově zařízeny a celý komplex začal sloužit jako rekreační středisko ROH. Za tímto účelem bylo do parku zabudováno hřiště, půjčovna lodiček a pláž a do zadní části parku bylo včleněno 12 zděných bungalovů. Areál plnil svou rekreační funkci až do roku 1990, kdy byl zámek uzavřen a nabídnut k prodeji. Od té doby nebyl využíván ani udržován a všechny jeho budovy včetně parku chátraly. Ke změně došlo v roce 2008, kdy začal nový investor s nákladnou rekonstrukcí zámku, jejímž výsledkem bude luxusní kongresový hotel. Rovněž park je v soukromém vlastnictví a platí v něm omezený návštěvní řád.

Součástí zámeckého areálu je obora a přírodně krajinářský park založený v místě zavezených obranných valů někdejší tvrze. Samotný park o rozloze asi 14 ha má protáhlý tvar, směřující od severu k jihu. Na východní straně je ohraničen místní, málo frekventovanou asfaltovou komunikací, která park odděluje od zámecké obory. Západní hranici parku tvoří rybník Labuť. Jižní část parku volně přechází v louku a severní část sousedí s volným asfaltovým prostranstvím před budovou školy.

Park není oplocen a je volně přístupný. Terén celého parku se ve směru od východní komunikace mírně svažuje dolů k rybníku, v části přímo za jižním křídlem zámecké budovy se navíc ve vzdálenosti asi 10 metrů svažuje i ve směru od budovy do zadní části parku. Část parku sousedící s východním křídlem zámecké budovy se nachází v rovině. Výškový rozdíl mezi touto částí a ostatním terénem je vyrovnán kamennými zídkami a schodišti. Rovinný prostor navazující na hlavní vstupní schodiště do parku sloužil jako hřiště, vedle hřiště je vedlejší vstup do východního křídla zámku, kde se nachází prostory bývalé zámecké kaple. Prostor sousedící s východní stranou budovy ubytovny je v současné době využíván jako zahrádka obyvatel hospodářské budovy čp. 88. Rostliny, které se v tomto prostoru nachází, proto nebyly

zahrnutý do inventarizace. Na západním okraji parku, těsně u břehu rybníka, se nachází dřevěná, značně poškozená stavba bývalé půjčovny lodí, a zděná okrouhlá budova vodárny. Za zámkem u břehu najdeme malé přístaviště, k němuž přiléhá menší skalka.

Původní stav před zásahem v r. 2008 byl takový, že místní písčované cesty byly zarostlé trávou a v některých místech zcela mizely v porostech neudržovaných dřevin. To se nyní změnilo, cesty jsou vyčištěny, náletové dřeviny, včetně některých původních přerostlých keřových partií, byly odstraněny, rovněž původně neudržované trávnickové plochy v celém prostoru parku jsou již pravidelně koseny. Odbornost zásahu bohužel však nebyla na patřičné úrovni, neboť některé bezvýznamné semenáče domácích dřevin zůstaly na svém místě, zatímco jiné vzácnější keře byly odstraněny. Lze předpokládat, že proběhla teprve 1. etapa rekonstrukce parku a v budoucnu dojde k dalším změnám včetně výsadby nových dřevin.

Ačkoliv v r. 2004 proběhl dendrologický průzkum parku (Turečková 2004), byl zařazen do této studie a to hned z několika důvodů. Za prvé – zmíněná práce měla spíše zahradnický charakter a autorka se zaměřila hlavně na projekt obnovy parku. Proto nebyly některé dřeviny určovány až do kultivarů, některé byly bohužel určeny chybně a některé byly úplně vynechány. Druhým důvodem byly velmi dynamické změny parku v letech 2007-2008, kdy bylo mnoho dřevin odstraněno a bylo tedy třeba seznam aktualizovat. Rovněž rozměry dřevin uváděné v této starší práci jsou v pouze orientační a neodpovídaly potřebám. Ze zmíněné práce byla použita podkladová mapa, která byla aktualizována na základě terénního průzkumu.

Park je tvořen soustavou travnatých palouků, lemovaných kulisami mohutných dřevin, které jsou často vysazovány do skupin. Přesto, že některé skupiny, zejména tisů, jsou již velmi vysoké, stále park nabízí několik zajímavých pruhledů na zámek. Dendrologicky je tento park velmi bohatý, zejména v počtu nahosemenných dřevin převyšuje ostatní studované zámecké areály v okrese Plzeň-jih. Ve střední části parku za zámkem dominují skupiny mohutných jedlovců kanadských (*Tsuga canadensis*: 1.- 230cm; 11 m; 23 m, 2.- 235 cm; 10 m; 21 m, 3.- 179 cm; 10 m; 18 m), zeravů západních (*Thuja occidentalis* – 189 cm; 5 m; 15,5 m) nebo domácích smrků (*Picea abies*), dosahujících výšky 30 metrů. Největšími stromy jsou ovšem dvě douglasky

tisolisté (*Pseudotsuga menziesii*) u bývalé půjčovny lodí, které dosahují úctyhodných rozměrů: 1.- 316 cm; 14 m; 36 m, 2.- 296 cm; 14 m; 35 m. U rohu západního křídla najdeme mohutnou borovici černou (*Pinus nigra* – 307 cm; 15 m; 25 m), za zmínku stojí i rychle rostoucí jedle obrovská (*Abies grandis* – 178 cm; 8 m; 22 m), nad středním paloukem se naklání smrk pichlavý se sloupovým habitem (*Picea pungens* cv. *Columnaris* – 195 cm; 7,5 m; 25,5 m). Zajímavé jsou i porosty jalovců v okolí zámku nebo několik kultivarů cypřišku hrachonosného (*Chamaecyparis pisifera*). Velké plochy porůstá tis červený (*Taxus baccata*). Jižní část areálu se zděnými bungalovy je osázena ve 20. století, dominantami jsou skupiny stříbrných smrků pichlavých (*Picea pungens* cv. *Argentea*) a jedlí ojiněných (*Abies concolor*), dosahujících výšek přes 25 metrů.

Nejvzácnějším listnáčem v parku je asi statný liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera* – 334 cm; 14 m; 27 m), bohatá je i sbírka javorů – j. francouzský (*Acer monspessulanum*), j. červený (*Acer rubrum*) a asi nejdekorativnější z nich je stříhanolistý j. mléč (*Acer platanoides* cv. *Dissectum* – 124 cm; 12 m; 13 m), jehož listy se na podzim zbarvují dožluta. Dalšími zajímavými krytosemennými dřevinami jsou např. habr obecný dubolistý (*Carpinus betulus* cv. *Quercifolia* – 197 cm; 11,5 m; 17 m), jeřáb prostřední (*Sorbus intermedia*), lípa stříbrná (*Tilia tomentosa*) nebo převislé kultivary některých druhů dřevin - buku lesního (*Fagus sylvatica* cv. *Pendula* – 179 cm; 9 m; 16 m), jasanu černého (*Fraxinus nigra* cv. *Pendula*), jilmu drsného (*Ulmus glabra* cv. *Pendula*). Přístupová cesta k zámku je osázena mohutnými jedinci lípy srdčité (*Tilia cordata*) a břeh rybníka je lemován vzrostlými zástupci domácích dřevin (javorů, jasanů, lip, dubů a olší). Z méně běžných keřů jmenujme např. skalník mnohokvětý (*Cotoneaster multiflorus*), nasazený na metrovém kmeni, pustoryl panenský (*Philadelphus x virginialis*), tavolu kalinolistou (*Physocarpus opulifolius*), kalinu severoamerickou (*Viburnum lentago*), weigelu květnatou (*Weigela florida*) nebo několik druhů tavolníků (*Spiraea* spp.).

Celkově bylo v areálu zámeckého parku recentně zjištěno 32 taxonů nahosemenných dřevin a 65 taxonů dřevin krytosemenných (z toho 38 stromů, 26 keřů a 1 dřevitá liána). Při srovnání s Hiekem (Hieke 1984), který uvádí

44 j. a 100 l., je patrné, že park v Žinkovech býval dendrologicky ještě mnohem bohatší než je dnes.

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH TAXONŮ DŘEVIN:

Stav k 13.7. 2008

Pinophyta

1. *Abies alba* Mill.
2. *Abies concolor* (Gord.) Engelm.
3. *Abies grandis* Lindl.
4. *Abies nordmanniana* (Steven) Spach
5. *Chamaecyparis nootkatensis* (D. Don) Spach
6. *Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc. cv. Filifera-aureo-variegata
7. *Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc. cv. Plumosa
8. *Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc. cv. Squarrosa
9. *Juniperus chinensis* L. cv. Pfitzeriana
10. *Juniperus communis* L.
11. *Juniperus communis* L. cv. Hibernica
12. *Juniperus sabina* L.
13. *Juniperus virginiana* L.
14. *Juniperus virginiana* L. cv. Tripartita
15. *Larix decidua* Mill.
16. *Picea abies* (L.) Karsten
17. *Picea abies* (L.) Karsten cv. Inversa
18. *Picea glauca* (Moench) Voss cv. Conica
19. *Picea omorika* (Pančic) Purkyně
20. *Picea pungens* Engelm.
21. *Picea pungens* Engelm. cv. Argentea
22. *Picea pungens* Engelm. cv. Columnaris
23. *Pinus mugo* Turra
24. *Pinus nigra* Arnold

25. *Pinus strobus* L.
26. *Pinus sylvestris* L.
27. *Pseudotsuga menziesii* (Mirbel) Franco
28. *Taxus baccata* L.
29. *Thuja occidentalis* L.
30. *Thuja occidentalis* L. cv. Fastigiata
31. *Thuja plicata* D. Don cv. Zebrina
32. *Tsuga canadensis* (L.) Carrière

Magnoliophyta

1. *Acer monspessulanum* L.
2. *Acer negundo* L.
3. *Acer platanoides* L.
4. *Acer platanoides* L. cv. Dissectum
5. *Acer pseudoplatanus* L.
6. *Acer rubrum* L.
7. *Aesculus hippocastanum* L.
8. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner
9. *Berberis vulgaris* L.
10. *Betula pendula* Roth
11. *Carpinus betulus* L.
12. *Carpinus betulus* L. cv. Quercifolia
13. *Cerasus avium* (L.) Moench
14. *Corylus avellana* L.
15. *Corylus colurna* L.
16. *Corylus colurna* L. cv. Heterophylla
17. *Cotoneaster horizontalis* Decne.
18. *Cotoneaster multiflorus* Bunge
19. *Crataegus monogyna* Jacq.
20. *Fagus sylvatica* L.
21. *Fagus sylvatica* L. cv. Atropunicea
22. *Fagus sylvatica* L. cv. Pendula
23. *Forsythia x intermedia* Zab.

24. *Fraxinus excelsior* L.
25. *Fraxinus nigra* Marsh.
26. *Fraxinus nigra* Marsh. cv. Pendula
27. *Liriodendron tulipifera* L.
28. *Magnolia hypoleuca* S. et Z.
29. *Malus domestica* Borkh.
30. *Padus avium* Mill.
31. *Philadelphus coronarius* L.
32. *Philadelphus x virginalis* Rehd.
33. *Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim.
34. *Populus tremula* L.
35. *Pyrus* sp.
36. *Quercus petraea* (Mattuschka) Liebl.
37. *Quercus robur* L.
38. *Rhododendron x hybridum* hort.
39. *Rhus typhina* L.
40. *Ribes alpinum* L.
41. *Robinia pseudoacacia* L.
42. *Rosa canina* L.
43. *Salix alba* L.
44. *Salix caprea* L.
45. *Sambucus nigra* L.
46. *Sorbus aucuparia* L.
47. *Sorbus intermedia* (Ehrh.) Pers.
48. *Spiraea chamaedryfolia* L. emend. Jacq.
49. *Spiraea corymbosa* Raf.
50. *Spiraea douglasii* Hook.
51. *Spiraea japonica* L.
52. *Spiraea x vanhouttei* (Briot) Carriere
53. *Swida sanguinea* (L.) Opiz
54. *Symphoricarpos albus* (L.) Blake
55. *Syringa x chinensis* Willd.
56. *Tilia cordata* Mill.
57. *Tilia platyphyllos* Scop.

- 58. *Tilia tomentosa* Moench
- 59. *Ulmus glabra* Hudson
- 60. *Ulmus glabra* Hudson cv. Pendula
- 61. *Viburnum lantana* L.
- 62. *Viburnum lentago* L.
- 63. *Viburnum opulus* L.
- 64. *Vitis vinifera* L. subsp. *vinifera*
- 65. *Weigela florida* (Bge.) A. DC.

10 Závěr

Ve své práci jsem se snažil zmapovat existenci zámeckých parků v okrese Plzeň-jih, přičemž mým hlavním úkolem bylo provedení inventarizace dřevin v těchto objektech. Dále jsem se snažil vyhodnotit a popsat současný stav parků v návaznosti na jejich historii. Zároveň jsem u každého parku na základě měření v terénu vyhotovil podrobný plán, ve kterém jsou zaneseny nejvýznamnější dřeviny příslušného objektu. Výsledky této práce by měly posloužit při plánování obnovy a rekonstrukcí parků nebo při výuce biologie na středních i základních školách. Zájem o výsledky průzkumu projevil i Západočeské Muzeum a Muzeum jižního Plzeňska.

Škoda, že do studie nemohl být zahrnut i park v Lužanech u Přeštic. Ačkoliv není veřejnosti volně přístupný, jistě by výsledek této mé práce našel v budoucnu uplatnění i zde. Rád bych na základě své diplomové práce v budoucnu vytvořil publikaci o dřevinách v zámeckých parcích okresu Plzeň-jih s doplněnými informacemi ze dvou chybějících parků. Ta by měla sloužit zejména zájemcům z řad turistů a pedagogům škol, jako pomůcka při výuce botaniky či ekologie. Zajímavým doplňkem by byly i případné pracovní listy. Rád bych rovněž spolupracoval s obcemi při drobných úpravách parků, jako je kácení, doplňující výsadba nebo úprava cest. Velmi přínosné a ne příliš nákladné by bylo umístění informačních cedulí k nejvzácnějším dřevinám nebo velké informační tabule u vstupu do parku.

Celkem bylo do studie zahrnuto 8 zámeckých parků o celkové rozloze přibližně 38,6 ha. Největší je park v Žinkovech (14,0 ha), nejmenší naopak ve Šťáhlavech (0,2 ha). V těchto objektech jsem dohromady zjistil 176 druhů dřevin, včetně jejich kultivarů, z toho 46 nahosemenných (*Pinophyta*) a 130 krytosemenných (*Magnoliophyta*), z čehož je přibližně 67 stromů, 57 keřů, 4 dřevité liány a 2 polokeře (některé druhy se vyskytují v různých růstových formách).

Z hlediska bohatosti druhů je asi nejzajímavější park v Žinkovech (viz. příloha I). Z celkového počtu jedinečných taxonů (ty, které nalezneme pouze v jednom parku) – 76, je jich 33 k nalezení v tomto parku. Rovněž z celkového počtu 113 nepůvodních (introdukovaných) druhů a kultivarů se jich 62 vyskytuje v parku v Žinkovech. Z nejvzácnějších jehličnanů

jmenujme jedle –j. kavkazskou (*Abies nordmanniana*) a j. obrovskou (*Abies grandis*), úzce sloupovitý kultivar jalovce obecného (*Juniperus communis* cv. Hibernica) nebo cypřišek hrachonosný (*Chamaecyparis pisifera*), vyskytující se zde ve třech různých formách (cv. Filifera-aureo-variegata, cv. Plumosa a cv. Squarrosa). Zajímavé jsou i některé smrky (*Picea abies* cv. Inversa, *Picea glauca* cv. Conica, *Picea omorica*) a mohutné exempláře jedlovce kanadského (*Tsuga canadensis*).

K nejzajímavějším listnáčům tohoto parku patří především některé javory – j. francouzský (*Acer monspessulanum*), j. červený (*Acer rubrum*) a velmi dekorativní kultivar j. mléče (*Acer platanoides* cv. Dissectum) s hluboce členěnými listy, které se na podzim zbarvují dožluta. Nelze opomenout ani další taxony, např. habr obecný s velmi zajímavým tvarem listů (*Carpinus betulus* cv. Quercifolia), převislou formu buku lesního (*Fagus sylvatica* cv. Pendula), stejně tak i převislý jasan černý (*Fraxinus nigra* cv. Pendula) nebo jilm horský (*Ulmus glabra* cv. Pendula). Zapomenout nesmíme ani na mohutný liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*), nádhernou magnolii obvejčitou (*Magnolia hypoleuca*) nebo lípu stříbrnou (*Tilia tomentosa*), která se stále častěji vysazuje do městských stromořadí. Z keřů lze zmínit poměrně zřídka vysazovanou weigelu květnatou (*Weigela florida*), kalinu severoamerickou (*Viburnum lentago*), tavolu kalinolistou (*Physocarpus opulifolius*) nebo hybridní pustoryl panenský (*Philadelphus x virginalis*). Za povšimnutí stojí i méně běžné druhy tavolníků – t. chocholičnatý (*Spiraea corymbosa*), t. ožankolistý (*Spiraea chamaedryfolia*) a t. Douglasův (*Spiraea douglasii*).

V ostatních parcích již není tolik vzácnějších cizokrajných dřevin, ale i zde se dají nalézt zajímaví jedinci. Zvláště při srovnání rozloh jednotlivých zámeckých parků zaujme na introdukované druhy poměrně bohatý areál ve Spáleném Poříčí (viz. příloha I). Z jehličnanů jmenujme hlavně jeden unikát – velmi vzácnou metasekvoji čínskou (*Metasequoia glyptostroboides*), která roste v parku v Dolní Lukavici ve třech exemplářích. Ve stejném parku roste i další vzácná dřevina - mohutný tisovec dvouřadý (*Taxodium distichum*), příbuzný metasekvoji. Tyto dva taxony jsou patrně tím nejvzácnějším, co bylo ve zkoumaných objektech nalezeno. Mezi další zajímavé jehličnany rozhodně patří statný cypřišek Lawsonův (*Chamaecyparis lawsoniana*), rostoucí

v parku na Zelené Hoře, jalovec šupinatý (*Juniperus squamata* cv. Meyeri), zakrslý kultivar smrku ztepilého (*Picea abies* cv. Clanbrassiliana), smrk východní (*Picea orientalis*), smrk pichlavý sloupovitého vzrůstu (*Picea pungens* cv. Columnaris), velmi ozdobný kultivar tisu červeného (*Taxus baccata* cv. Aurea) se žlutými letorosty nebo některé méně běžné borovice – např. b. limba (*Pinus cembra*) a b. Jeffreyova (*Pinus jeffreyi*), které byly nalezeny v Hradišti u Blovic.

Z významných krytosemenných dřevin lze zmínit zejména javor tatarský (*Acer tataricum*), mohutné jedince javoru stříbrného (*Acer saccharinum*) z Hradiště u Blovic, vzácný kultivar buku lesního (*Fagus sylvatica* cv. Roseo-marginata), mohutné jedince platanu javorolistého (*Platanus x hispanica*), vyskytující se v parku v Hradišti u Blovic, jerlín japonský (*Sophora japonica*) ze Zelené Hory a v neposlední řadě velmi zajímavou stříhanolistou lípu velkolistou (*Tilia platyphyllos* cv. Laciniata) rostoucí v Dolní Lukavici. Z keřů je dále třeba zmínit výskyt stříhanolisté lísky obecné (*Corylus avellana* cv. Heterophylla).

Naopak nejběžnějšími dřevinami zkoumaných parků jsou zejména ty domácí – habr obecný (*Carpinus betulus*), který se vyskytuje ve všech 8 parcích, dále pak se 7 výskyty javor klen (*Acer pseudoplatanus*), javok mléč (*Acer platanoides*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*) a lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*). Bezkonkurenčně nejrozšířenější je ovšem trnovník bílý (*Robinia pseudoacacia*), který se dokázal během 100 let rozšířit po celém území Česka, zámecké parky nevyjímaje. Z nepůvodních dřevin je rovněž poměrně běžná líska turecká (*Corylus colurna*, 5x) nebo pustoryl věncový (*Philadelphus coronarius*, 6 x), který je překvapivě běžnější, než většina domácích keřů. Z dalších keřů je běžný i zplaňující tavolník van Houtteův (*Spiraea x vanhouttei*, 5x). Z jehličnanů je nejběžnější tis červený (*Taxus baccata*, 7x), z kultivarů červenolistý buk lesní (*Fagus sylvatica* cv. Atropunicea), který je vysazen v 5 parcích.

Většina sledovaných zámeckých areálů se nachází ve velmi zanedbaném stavu (viz. příloha II). Příčinou této situace je zejména desetiletí trvající nevhodné hospodaření na jejich území, s nezodpovědným přístupem majitelů, především obcí. Dokud byly tyto parky v soukromých rukou (většinou šlechty), majitelé o ně velmi dobře pečovali. Bohužel po zestátnění se tyto

objekty ocitly na okraji zájmu státu i obcí a začaly chátrat, zarůstat nebo byly využívány k nevhodným účelům (fotbalová hřiště, vojenské objekty, zemědělská činnost). Časté bylo i rozparcelování na menší soukromé pozemky. Ani využití Žinkovského parku jako rekreačního střediska ROH nebylo nejšťastnější, ale díky tomu byl park alespoň udržován a doplňován novou výsadbou. Ani dnes není situace o mnoho lepší. Zásahy do parků již nejsou tak drastické, ale nedostatek peněz v obecních rozpočtech limituje aktivity spojené s obnovou parků. Veškerá údržba (viz. příloha II) se většinou omezuje na kácení suchých stromů, kosení zatravněných ploch a někde i likvidaci náletových dřevin. Parky jsou sice většinou veřejnosti volně přístupné, ale již neexistuje jakákoliv osvěta nebo informování návštěvníků o tom významném, co lze v objektech nalézt. Rovněž často chybí i jakékoliv zázemí pro návštěvníky (lavičky, udržované cesty, odpadkové koše). Světlou výjimkou je park ve Spáleném Poříčí, kde na základě nového projektu vzniká sice nevelká, ale velmi pěkná zahrada. I proto doufejme, že vše spěje ke zlepšení stávajícího stavu. Alespoň na základě rozhovorů s představiteli obci se zdá, že už si místní lidé začínají uvědomovat, jaké bohatství v zámeckých parcích mají (zejména pro turistický ruch, který neustále hledá nová neokoukaná místa), roste zájem o jejich využití a zvelebení, veškerá snaha ale bohužel naráží na nedostatek peněz.

Přestože některé parky na území okresu Plzeň-jih, ale i v jiných regionech, nejsou dendrologicky příliš bohaté, měli bychom se snažit pečovat i o ně, zvláště dnes, kdy se díky intenzifikaci lidských aktivit v krajině stává každý ostrůvek zeleně vzácností. Jejich význam je třeba hledat nejen v estetické rovině, ale určitě mají vliv i na kvalitu ovzduší, udržují vodu v krajině, chrání půdu před erozí, poskytují útočiště mnoha druhům rostlin a živočichů, jsou to oázy klidu a souznění člověka s přírodou. V neposlední řadě je třeba myslet i na jakousi morální povinnost zachovat to, co nám naši předkové zanechali. Věřme, že my – Homo sapiens dokážeme jejich snažení ocenit a pokračovat v něm, místo ničení jejich výtvorů a snad i tato diplomová práce může být alespoň malým dílčím krokem k naplnění tohoto cíle.

Seznam Literatury

- Bollinger M., Erben M., Grau J., Heubl G. R. (1998): Keře. – Ikar, Praha.
- Coombes A. J. (1996): Stromy. – Osveta, Martin.
- Demek J. et al. (1987): Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. – Academia, Praha.
- Dostál J. (1989): Nová Květena ČSSR 1, 2. – Academia, Praha.
- Fikker J. (1993): Dřeviny zámeckých parků Jičínska [Dipl.pr., depon in: PŘF UK, Praha].
- Foud, K., Karel, T. (1999): Historicko - turistický průvodce č. 12 Jižní plzeňsko I. – Domažlice.
- Hecker U. (2003): Stromy a keře. – Rebo productions, Čestlice.
- Hejtný S. et Slavík B. [eds.] (1990, 1992, 1997): Květena České republiky 1 (1997, ed. 2), 2 (1990), 3 (1992). – Academia, Praha.
- Hendrych R. (1983): Fytogeografie. - SPN, Praha.
- Hieke K. (1978): Praktická dendrologie 1, 2. - SZN, Praha.
- Hieke K. (1984): České zámecké parky a jejich dřeviny. – SZN, Praha
- Chytrá H. (1999): Synantropní flora Blovic. Sborn. Západočes. Muz. č. 98, Plzeň.
- Koblížek J. (2006): Jehličnaté a listnaté dřeviny našich zahrad a parků. – Sursum, Tišnov.
- Krüssmann G. (1976, 1977, 1978): Handbuch der Laubgehölze 1-3. – Verlag Paul Parey, Berlin et Hamburg.
- Krüssmann G. (1983): Handbuch der Nadelgehölze. – Verlag Paul Parey, Berlin et Hamburg.
- Kubát K., Hrouda L., Chrtek J. jun., Kaplan Z., Kirschner J. et Štěpánek J. [eds.] (2002): Klíč ke květeně České republiky. – Academia, Praha.
- Martinovský J. et Pozděna M. (1987): Klíč k určování stromů a keřů. – SPN, Praha.
- Pacáková – Hošťálková B. et al. (1999): Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. – Libri, Praha.
- Pilát A. (1953): Listnaté stromy a keře našich zahrad a parků. – SZN, Praha
- Pilát A. (1964): Jehličnaté stromy a keře našich zahrad a parků. – nakladatelství ČAV, Praha.

- Pokorný J. (1963): Jehličnany lesů a parků. – SZN, Praha.
- Pokorný J. (1964): Listnáče lesů a parků. – SZN, Praha.
- Pomahač J., Brožíková A., Brožíková K. (2007): Žinkovy, turistický průvodce. – Informační centrum Žinkovy.
- Quitt E. (1971): Klimatické oblasti Československa. - Geografický ústav ČSAV, Brno.
- Rožmberský P. (2004): Zámek Hradiště. – Muzeum jižního Plzeňska, Blovice.
- Rožmberský P., Hajšman J., Machová V. (2004): Dolní a Horní Lukavice, edice zapomenuté hrady, tvrže a místa vol. 31. – České hrady, Plzeň.
- Sedláček A. (1998): Hrady, zámky a tvrže Království českého. Vol. 13 (Plzeňsko a Loketsko). – Argo, Praha.
- Seidl K. (1980): Zhodnocení zámeckého parku v Dolní Lukavici. – Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Plzni.
- Skalický V. (1988): Regionálně fyto geografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds.], Květena České socialistické republiky 1: 103–121, Academia, Praha.
- Slavík B. [ed.] (1995, 1997, 2000): Květena České republiky 4 (1995), 5 (1997), 6 (2000). – Academia, Praha.
- Slavík B. et Štěpánková J. [eds.] (2004): Květena České republiky 7. – Academia, Praha.
- Svoboda A. M. (1976): Introdukce okrasných jehličnatých dřevin. – Academia, Praha.
- Svoboda A. M. (1981): Introdukce okrasných listnatých dřevin. – Academia, Praha.
- Třeštíková Z. (1993): Ruderální vegetace obce Liškova v okrese Plzeň–jih. – Ms. [Dipl.práce, depon in: PF ZČU, Plzeň].
- Turečková H. (2004): Vyhodnocení současného stavu a návrh rekonstrukce zámeckého parku v Žinkovech. - [Dipl.pr., depon in: ČZU Praha].
- Vermeulen N. (1998): Encyklopedie stromů a keřů. - Rebo productions, Praha.
- Vesecký Z. et al. (1961): Podnebí Československé socialistické republiky, Tabulky. – Praha.
- Větvička V. (1998): Stromy a keře. – Aventinum, Praha.

Atlas Československé socialistické republiky (1966), kolektiv autorů. –
Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha.

Použité mapy:

Dostál J. (1966): Fytogeografické členění, str. 23.

Kodym O. et al. (1966): Geologie, str. 6.

Pelíšek J. (1966): Celková hloubka půd, str.13.

Pelíšek J., Hraško J., Němeček J. (1966): Typy půd, str. 13.

Raušas J., Zlatník A. (1966): Biogeografie I, str. 21.

Žebera K. (1966): Kvartétní pokryv a zvětralinový plášť, str. 8.

Žebera K. (1966): Mocnost kvartétních pokryvů, str. 8.

Školní atlas České republiky (2000), kolektiv autorů. – Kartografie, Praha.

Internet:

1. <http://www.hrady.cz/index.php?OID=1874> (Dolní Lukavice)
2. <http://www.hrady.cz/index.php?OID=2021> (Hradiště u Blovic)
3. <http://www.hrady.cz/index.php?OID=1795> (Merklín)
4. <http://www.hrady.cz/index.php?OID=1969> (Ptenín)
5. <http://www.hrady.cz/index.php?OID=2177> (Spálené Poříčí)
6. http://www.komora.cz/hk-cr/inmp/knihovna-informaci-pro-podnikani/regionalni-informace/kraje-cr/plzensky-kraj-p/art_22767/okres-plzen-jih.aspx
7. <http://orion.gc-system.cz/stahlavy.cz/historie/>
8. [http://www.risy.cz/UserFiles/Image/Sdilene/Okresy/okresy_plzen_kraj\(1\).gif](http://www.risy.cz/UserFiles/Image/Sdilene/Okresy/okresy_plzen_kraj(1).gif)
9. http://www.trasovnik.cz/k_plzen/plzen_j/pj_mapa.gif
10. <http://zelenahora.cz/1.htm>

Přílohy

Příloha I	Tab. 1. Statistické údaje o zkoumaných parcích.
Příloha II	Tab. 2. Současný stav, údržba a využití zkoumaných parků.
Příloha III	Obrazová příloha - Dolní Lukavice
Příloha IV	Obrazová příloha – Hradiště u Blovic
Příloha V	Obrazová příloha – Merklín
Příloha VI	Obrazová příloha – Ptenín
Příloha VII	Obrazová příloha – Spálené Poříčí
Příloha VIII	Obrazová příloha – Zelená Hora
Příloha IX	Obrazová příloha – Žinkovy

Externí mapové přílohy:

Příloha X	Dolní Lukavice
Příloha XI	Hradiště u Blovic
Příloha XII	Merklín
Příloha XIII	Ptenín
Příloha XIV	Spálené Poříčí
Příloha XV	Štáhlavy
Příloha XVI	Zelená Hora
Příloha XVII	Žinkovy

Tab. 1. Statistické údaje o zkoumaných parcích.

	Období vzniku	Rozloha	Počet nalezených taxonů dřevin	Počet jedinečných taxonů dřevin ¹⁾	Počet nepůvodních taxonů dřevin ²⁾
Dolní Lukavice	1.pol. 18. stol.	11,4 ha	75	8	29
Hradiště u Blovic	Konec 17. stol.	4,9 ha	73	11	29
Merklín	2.pol. 17. stol.	2,2 ha	57	7	27
Ptenín	2.pol. 18. stol.	4,4 ha	50	2	12
Spálené Poříčí	1.pol. 17. stol.	0,9 ha	41	11	28
Šťáhlavy	Konec 17. stol.	0,2 ha	18	1	3
Zelená Hora	2.pol. 19. stol.	0,6 ha	36	3	16
Žinkovy	Konec 17. stol.	14,0 ha	97	33	62
Celkem	-----	38,6 ha	176	76	113

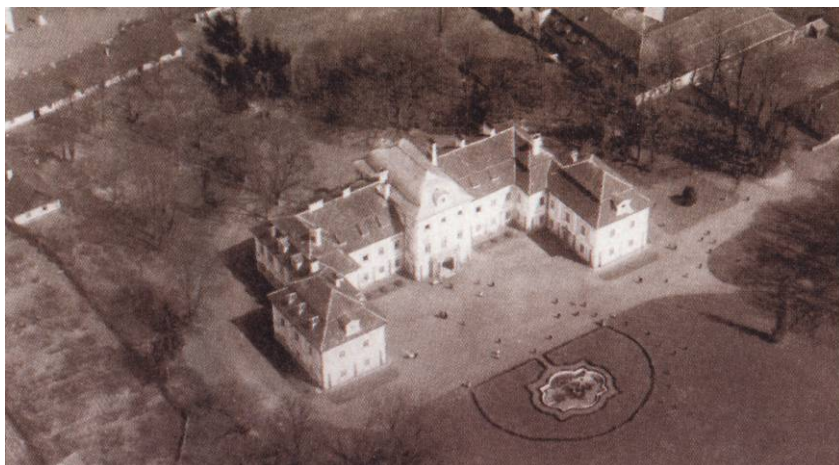
pozn.: ¹⁾ druhy a kultivary, které se vyskytují pouze v jednom parku; ²⁾ druhy a kultivary které jsou v naší krajině nepůvodní.

Tab. 2. Současný stav, údržba a využití zkoumaných parků.

	Současný stav areálu	Údržba, obnova	Využití areálu
Dolní Lukavice	Soukromý majitel, zámek zakonzervován, v parku chybí jakékoliv zázemí pro návštěvníky	Kosení, odstranění odumřelých dřevin, výsadba žádná	Volně přístupný pro veřejnost, část využita jako fotbalové hřiště
Hradiště u Blovic	Zámek v rekonstrukci, odstraněny povodňové škody, lavičky pro návštěvníky, informační tabule u vchodu	Kosení, odstranění odumřelých dřevin, skromná doplňující výsadba	Volně přístupný pro veřejnost, v zámku muzeum
Merklín	V zámku sídlí obecní úřad, v parku chybí jakékoliv zázemí pro návštěvníky	Kosení, likvidace náletových dřevin, výsadba žádná	Volně přístupný pro veřejnost, část před zámkem slouží ke kulturním akcím
Ptenín	Velmi zanedbaný, zarostlý	Žádná	Volně přístupný pro veřejnost, část využita jako fotbalové hřiště, v zámku muzeum a infocentrum
Spálené Poříčí	Velmi dobrý stav, lavičky pro návštěvníky, naučná stezka	Kosení, čištění, v části parku vzniká nová zahrada s pravidelnou kompozicí	Volně přístupný, využíván k reprezent. a kulturním účelům, v zámku sídlí škola a muzeum
Št'áhlavy	Velmi zanedbaný	Žádná	Domovní dvůr
Zelená Hora	Soukromý majitel, v rekonstrukci, v budoucnu kongresový hotel	Kosení, čištění, výsadba žádná	Přístupný při víkendových prohlídkách, v budoucnu zázemí hotelu
Žinkovy	Soukromý majitel, v rekonstrukci, v budoucnu kongresový hotel	Kosení, likvidace náletových a odumřelých dřevin, v přípravě doplňující výsadba	Přístupný s omezeními, v budoucnu zázemí hotelu

Obrazová příloha - Dolní Lukavice

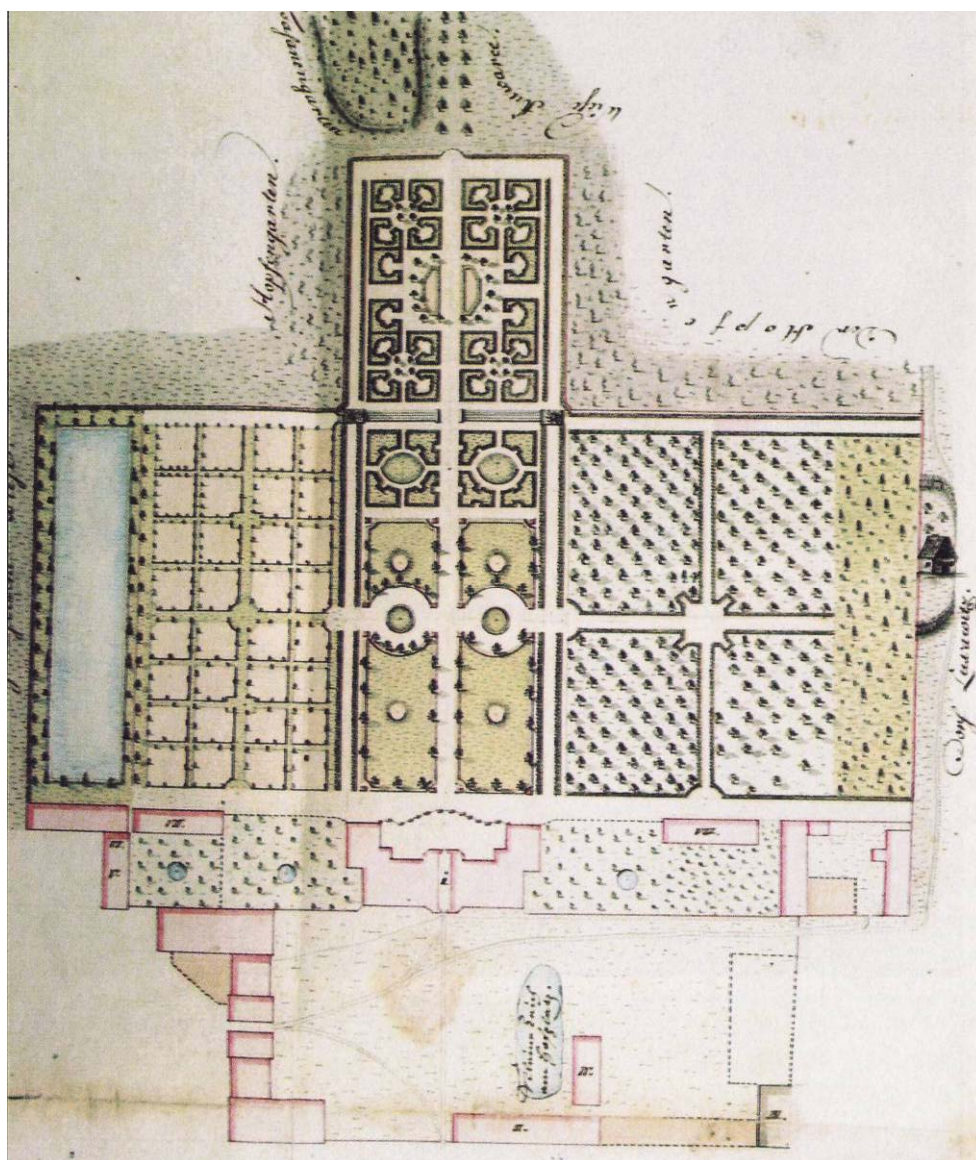
Obr. 1. Letecký pohled na zámek v Dolní Lukavici (nedatováno).

Obr. 2. Historická pohlednice zámku (kolem r. 1900).

Obr. 3 Pohled na zámek přes rybník, kresba (nedatováno).

Obr. 4. Plán zámeckého parku z roku 1797 s půdorysem zámku a provozních budov.

Obr. 5. Letecký pohled na zámek s parkem. V levém dolním rohu fotbalové hřiště, vpravo od něj okraj bažantnice.

Obr. 6. Pohled do parku od zámku.

Obr. 7. Rozkvétající jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*).

Obr. 8. mohutný tisovec dvouřadý (*Taxodium distichum*).

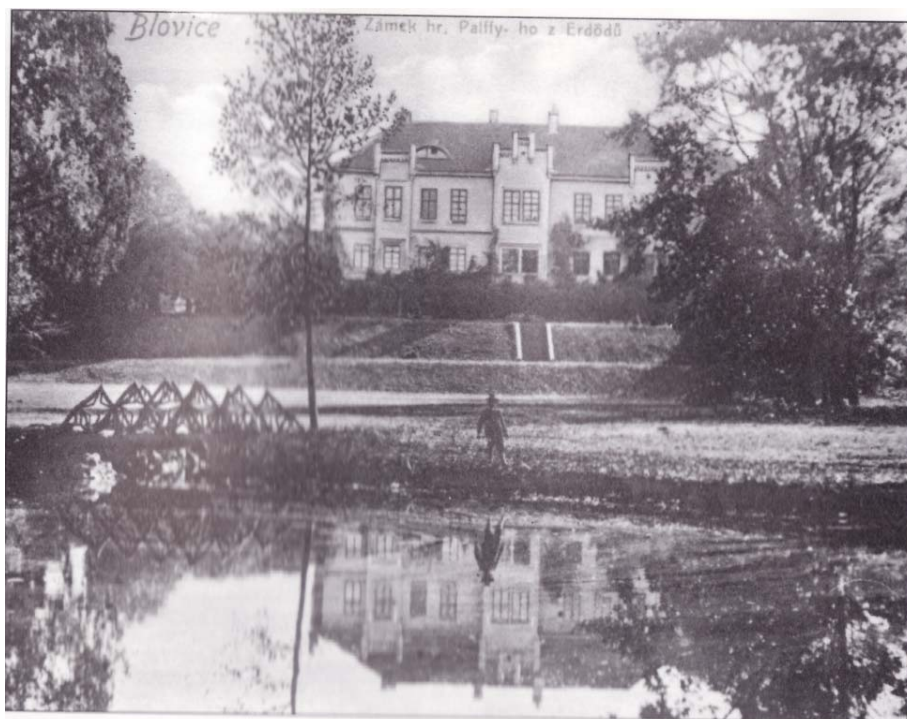
Obrazová příloha – **Hradiště u Blovic**

Obr. 9. a 10. Jižní průčelí zámku na poč. 20. stol. a v současnosti.

Obr.11. Fotografie východního průčelí s rizalitem nesoucím terasu (poč. 20. stol.)

Obr. 12. Pohled z parku na severní průčelí zámku přes dnes již neexistující rybníček. (poč. 20. stol.)

Obr. 13. Plán stabilního katastru z r. 1838

Obr. 14. Současný pohled na hlavní palouk parku v Hradišti u Blovic.

Obr. 15. Borovice limba (*Pinus cembra*) v SZ části parku.

Obr. 16. Mohutný platan javorolistý (*Platanus x hispanica*).

Obrazová příloha – Merklín

Obr. 17. Jižní nároží zámku, v popředí *Quercus robur* cv. *Fastigiata*

Obr. 18. Mohutné douglasky (*Pseudotsuga menziesii*)

Obr. 19. Podzimní pohled do parku.

Obr. 20. Skupina borovic černých (*Pinus nigra*)

Obr. 21. *Thuja occidentalis* cv. Fastigiata.

Obr. 22. Detail listů kultivaru buku lesního (*Fagus sylvatica* cv. Roseo-marginata)

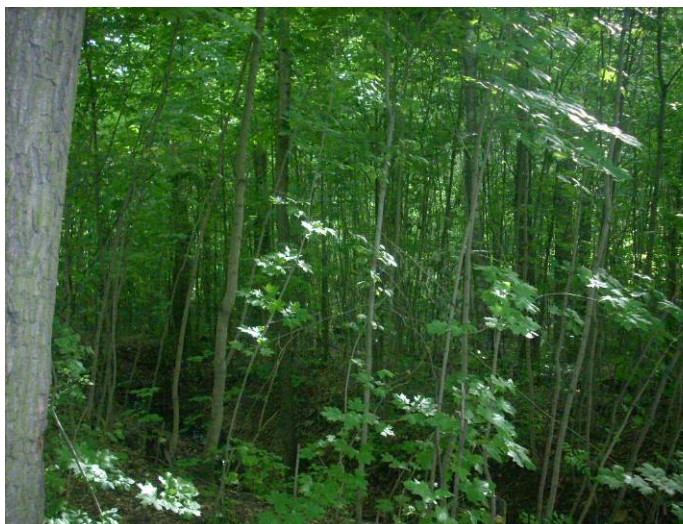
Obrazová příloha – Ptenín

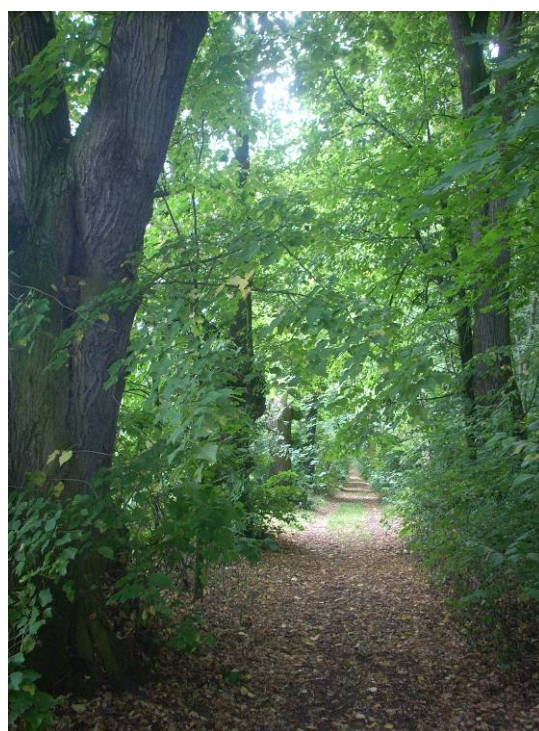
Obr. 23. Severní průčelí zámku.

Obr. 24. Skupina dubů letních (*Quercus robur*) u hřiště.

Obr. 25. a 26. Pohledy do areálu parku dokazují, že se jedná spíše o přehoustlý lesopark.

Obr. 27. Lipová alej lemující ptenínský park je rovněž velmi zanedbaná.

Obrazová příloha – Spálené Poříčí

Obr. 28. Skupina dřevin před průčelím zámku (zleva: *Fraxinus excelsior*, *Fagus sylvatica* cv. *Atropunicea*, *Pinus strobus*, *Quercus petraea*)

Obr. 29. Nádvoří zámku – loubinec (*Parthenocissus inserta*)

Obr. 30. Partie za zámkem, nově vznikající zahrada dle studie Ing. T. Sklenáře

Obrazová příloha – **Zelená Hora**

Obr. 31. Zimní zahrada v severním průčelí mezi porosty tisů (*Taxus baccata*), v pozadí cypřišek Lawsonův (*Chamaecyparis lawsoniana*)

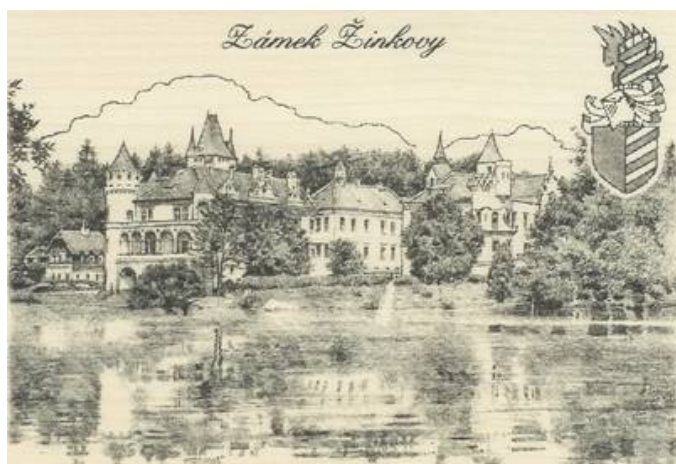

Obr. 32. Letecký pohled na zámek Zelená Hora.

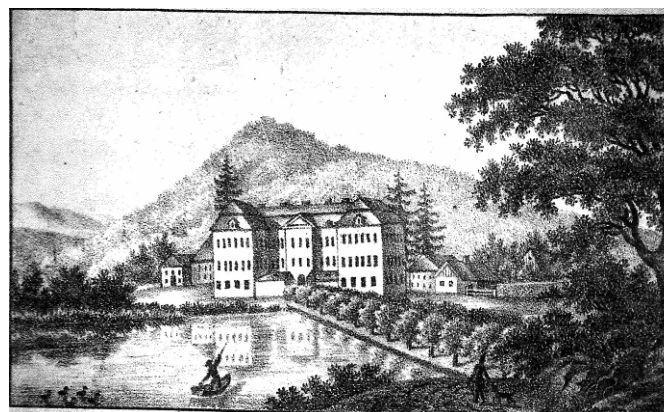

Obr. 33. Jerlín japonský (*Sophora japonica*)

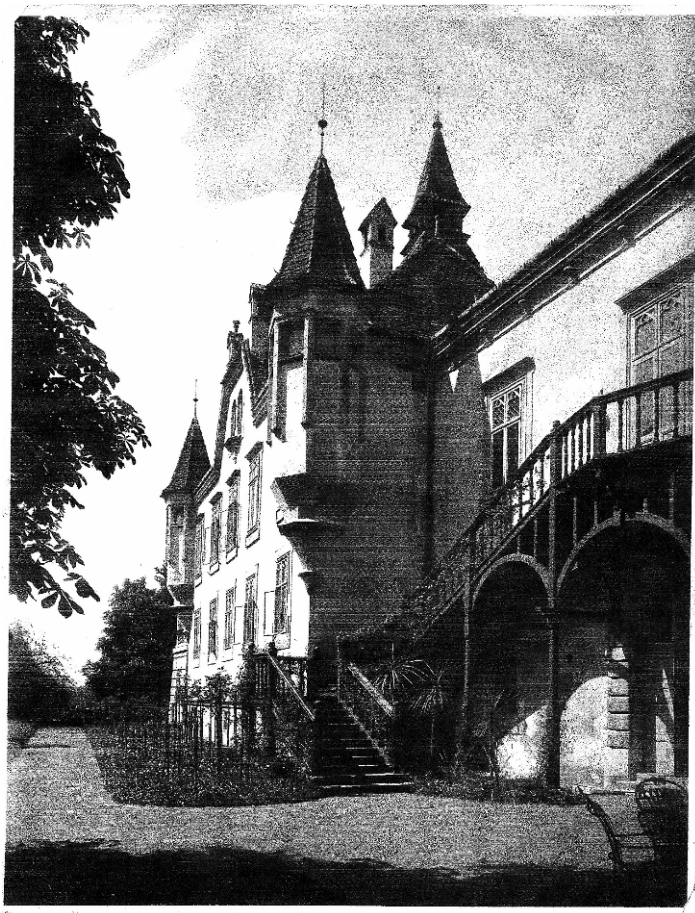
Obrazová příloha - Žinkovy

Obr. 34. Historická koláž zámku (1.pol. 20. stol.)

Obr. 35. Rytina zobrazující zámek po přestavbě ve 2. pol. 17.stol.

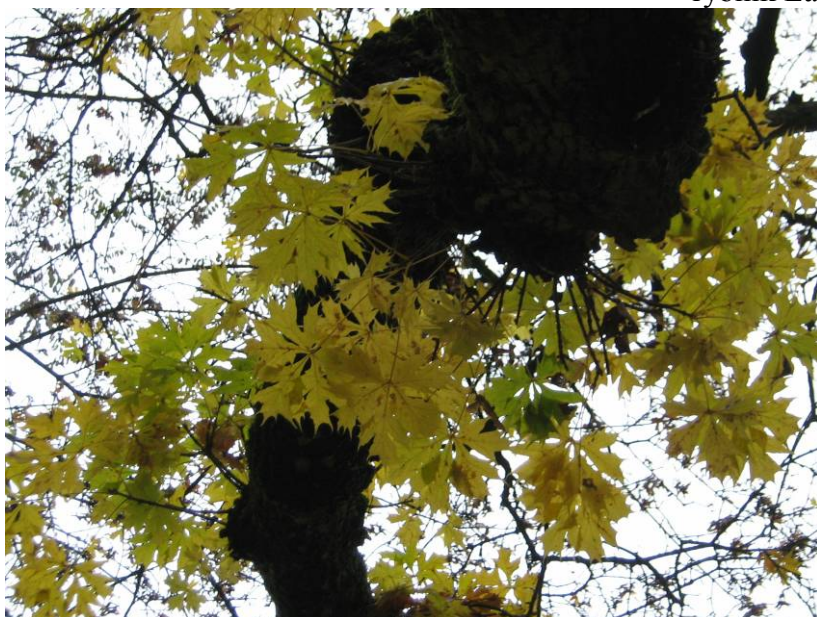
Obr. 36. Vchod do kaple (konec 19. stol.)

Obr. 37. Letecký pohled na zámecký areál.

Obr. 38. Současný pohled na zámek přes rybník Labuť

Obr. 39. Podzimní listy kultivaru javoru mléče (*Acer platanoides* cv. *Dissectum*)

Obr. 40. Červenolistý buk (*Fagus sylvatica* cv. *Atropunicea*) v jižní části žinkovského parku

Obr. 41. Podzimní průhled parkem jižně od zámku.

Obr. 42. Liliovník tulipánokvětý
(*Liriodendron tulipifera*)

Obr. 43. Jedle obrovská (*Abies grandis*)

Zdroje obrazových příloh

Obr. 1. a 4. - Rožmberský P., Hajšman J., Machová V. (2004): Dolní a Horní Lukavice, edice zapomenuté hrady, tvrze a místa vol. 31. – České hrady, Plzeň.

Obr. 2. a 3. - <http://www.dolni-lukavice.cz/historie/historicke-pohlednice/>

Obr. 5. - <http://www.dolni-lukavice.cz/fotogalerie/fotografie/?pageshowing=2>

Obr. 9., 11.-13. - Rožmberský P. (2004): Zámek Hradiště. – Muzeum jižního Plzeňska, Blovice.

Obr. 32. - <http://zelenahora.cz/7.htm>

Obr. 34.-36. - infocentrum Žinkovy

Obr. 37. - http://www.stefankoprda.cz/admin/upload/fck/image/vyhlidkove-lety/zamek_zinkovy.jpg

Obr. 6.-8., 10., 14.-31., 33., 38.-43. - fotografie autora